

AZ.

II

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
X XXV I
E
37
NAPOLI

107
BIBLIOTECA NAZ.
E
37
NAPOLI

DICTIONARIUM
MALAICOLATINUM

&

LATINOMALAICVM.

*CVM ALIIS QUAMPLVRIMIS
quæ quarta pagina edocebit.*

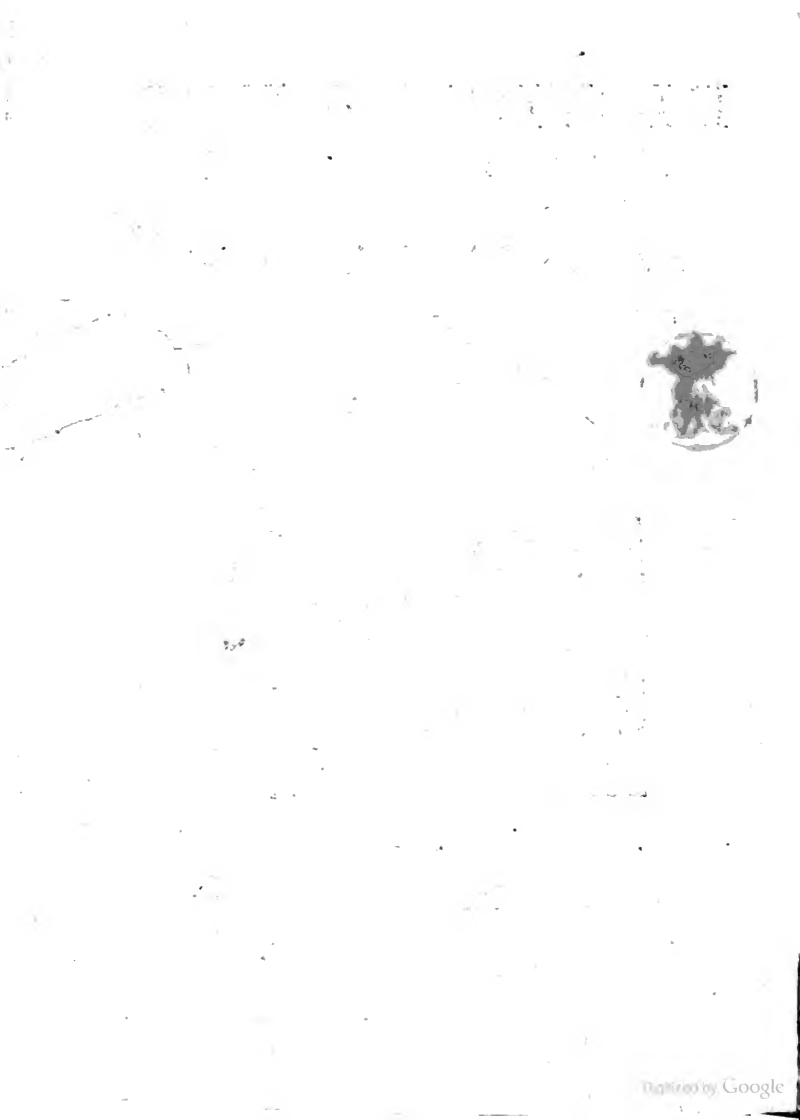

Opera & studio

DAVIDIS HAEX.

R O M Æ,
Typis & impensis Sac. Congr. de Propag. Fide.
M D C X X I.
S V P E R I O R V M P E R M I S S V .

Imprimatur sibi placet Reverendiss. P.M.S. Pal. Apost.

A. Episc. Bellicastren. Vicejg.

Imprimatur

Fr. Nicolaus Riccardius S. Pal. Apost. Magister , Ordinis Prædicatorum .

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

EMINENTISS. ET REVERENDISS.

PRINCIPI

FRANCISCO

S. R. E. CARDINALI

BARBERINO

DAVID HAEX F.

Hoc verò, Cardinalis excelsæ, Bata-
uorum nobis sagacitas famulata
est, quæ dum alium in scopum,
quicumque ille sit, collimat, no-
bis ad propaganda Catholicæ veri-
tatis semina, & prouehendos in extima terrarū di-
uini cultus triumphos, viam aperuit expeditiorem.
Concinnauerāt illi Lexicon hoc ad Indicarum vo-
cum notitiam; sed vsibus suis inferuientes, voca-
bulæ apposuerant Belgica: visum est Tibi, cæteris-
que Patribus promouendæ rei Catholicæ Præposi-
tis, operæpretium fore, si Belgica Latinè conuer-
terentur: quam ego prouinciam suscepi libens, tū
quòd publicè laborem hunc meum profuturum
cernerem, tum quòd scirem me rem gratam factu-
rum

rum Tibi, nimirum Principi, & principalibus virtutibus lucenti, cui placuisse non infima laus est. Imò & mihi hoc nomine gratulor, quod sic erga Te gratus esse incipiam. At quænam hæc tam parvi muneris ad beneficiorum in me tuorum magnitudinem proportio? Adfero quod habeo; neque rivuli fluminibus, aut flumina mari parum ferre dicenda sunt, dum ferunt quod possunt. Vale.

LECTORI

Vocabula non prout scribuntur & conneſtuntur, ſed prout pronuntiantur, hic deſcribuntur.

Diſtionum ſyllabis, vbi opus fuit, qua produci debent, accentus apponuntur.

In calce Diſtionarij Malaico-Latini adiuncta ſunt Luſitanica & aliquot Tarnatanica diſtiones, qua valde ſunt communes & vocabulis Malaicis in Inſulis Amboyna, Banda, Iaua, & Moluccis intermiſcentur.

Item aliquot loquendi modi valde neceſſarij & vtiles ijs, qui Linguam Malaicam, prout in praedictis locis efferitur, addiſcere volunt.

Praeterea ob Malaicorum vocabulorum penuriam, periphrastica quaedam, exempli cauſa, ſunt annexa.

Postremo diuerſae obſervationes Grammaticae non tantum vtiles & inferuientes facilitati & claritati, ſed etiam maximo diſcentibus commodo futurae.

NOTES

Very faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

DICTIONARIUM MALAICO-LATINUM.

A

- A** Bis . *Nihil superesse, vel residui esse denotat.* Maccanabis . *Omnino peredere.* Item quid ad finem esse perductum . Abis cardja itou . *Quādo quid actum vel factum est.* Souda jadi abis . *ibi nihil amplius deest .*
- Abou . *Pulus . Item cinis .*
- Acal , acal-boudi . *Solertia , industria, ingenium .*
- Acar . *Radix .*
- Achir . *Ultimò, quando quid sub finem pene est redactum .*
- Aco . *Ego .*
- Adapan . *Ante . Videlicet ante aliquid aspectum .* Bedjalan ca-adapan . *antrorsum, melius ante exire .* Adapon . *Sed, vel tamen .*
- Adat , vel Este-adat . *Consuetudo, usus .*
- Adda . *Habere . Item esse . Prout sensus sonat .*
- Ade . *Junior frater, vel soror . Dicitur etiam .* Caous itou pounja àde . *isti calceo similis, vel assimilis est .*
- Adjar . *beradjar . Docere , erudire .*
- Adil . *Sincerus, strenuus .*
- Adjou . *Blaterare . Item accendere animo, instar duorum canum contra se inuicem latrantium .*
- Addøy . *Va mihi .*
- Adou , vel mengadou . *Culpare, accusare aliquem .*
- Agamma . *Religio, fides .*
- Agar . *Vt, quatenus, quo .*
- Ayam . *Gallina .*
- Ayam-cambiri . *Capo, gallus, spado .*
- Ayam-capang . *Pullus .*
- Ayer . *Aqua .*
- Ayer-matta . *Lachryma .*
- Ayer-passang . *Aqua accrescens .*
- Ayer-fourot . *Aqua decrescens .*
- Ayer-massing . *Aqua salsa .*
- Ayer-mauvvar . *Aqua rosacea .*
- Ayer-tauvvar . *Aqua recens .*
- Ayer-fousou . *Lac .*
- Ayongan , vel boya-boya . *Cuna*
- Ala . *Superare .*
- Alamang . *Via regia .*

A

Alam.

Alam. *Vniuersus mundus, quoad cælum, & terram. Est tamen etiam in vsu quoad comprehensionem certarū regionū. Hinc dicimus Radja itou pounja àlam Regiones, quæ tali Regi subsunt. àlam atas angin. àlam baua angin. &c.*

Alàmat. *Signum, quo quid obseruare, vel aduertere possumus.*

Alalipa. *Vermis.*

Alas. *Id quod alicui rei supponitur, vt quid aliud superimponatur. v.g. quod asseres, vel storea supra pauimentum ponantur, vt oriza vel similia illi superimponantur. àlas-caki, fulcrum, vel scammum pedum. Sic dicimus auem per aera volare sine vllò àlas. id est sine vllò adminiculo, cui inuitatur.*

Alepà. *Negligere, posthabere. Itè prætergredi.*

Alia. *Zimgiber.*

Aliu. *Sapiens, circumspèctus.*

Alla, vel alla-te-alla. *Deus.*

Alou. *Pistrinum.*

Alouwan. *Prora. Si quando quid venire, vel accidere debere, denotare volumus, tunc metaphoricè dicimus. Adda de alouwan.*

Alous. *Purus, putus.*

Alouwijs. *Miluis.*

Amàra. *Exacerbatum esse. Item iracundia.*

Amat. *Nimis, nimis quam, per quam.*

Amba. *Ego, me, nos.*

Ambil. *Adferre. Item capere.*

Ambour. *Spargere, dispergere.*

Amis. *Male olens, id quod ignis aggreditur.*

Amòc. *Est in vsu. Si quando quis non sana mentis, vel omnino desperatus, in interitum se precipitat. Item significat opprimere, occidere, inuadere, oppugnare, &c.*

Ampas. *Flagellare.*

Ampar. *Sternere, veluti stoream tendere.*

Ampat. *Quatuor.*

Ampat-poulo. *Quadragesima.*

Ampèdal. *Stomachus.*

Ampedàs. *Hepar.*

Ampedòu. *Bilis, fel.*

Ampa. *Vacuus, vel inanis.*

Ampir. *Apud, vel prope.*

Ampou, berampon. *Ignoscere alicui malefactori. Est etiam in vsu pro amoto, repulso.*

Ampounja, vel pounja. *Possidere.*

Anac. *Masculus, vel femina.*

Item applicatur omnium animalium pullis. Quando autem masculum, vel feminam denotare volumus, tunc exprimimus anac laki laki.

Anac. *Hoc modo etiam inferuit anac*

A

anac contsjj. *Clavis anac berisso. Cubiculum Bassi. anacpana. Sagitta anac. pissang. surculus arboris Bonannes, qui ex radice prodit. anac dara. Virgo. anac-piatou. Orphanus.*
 Anam. *Vel. nam. Sex.*
 Anca. *Nota arithmetica, vel numerus arithmeticus.*
 Ancat. *Attollere, sublimare.*
 Ancatan. *Classis naualis.*
 Ancot-cayou. *Lignum ex filia, vel aliunde deferre.*
 Ande-ànde. *Per similitudinem, vel exempli gratia.*
 Andjing. *Canis.*
 Anga. *Irridere. Veluti quid cui promittere, & minimè dare.*
 Angan-angan. *Cogitatus, cogitationes.*
 Angin. *Ventus.*
 Angin-rimbout. *Procella.*
 Anghor. *Vinea.*
 Angor. *Est melius præstat, veluti, angor beta bedjalan de sana. Præstat me eò ire.*
 Angat. *Calidus, vel id quod igne calefit. Veluti tibi calidi.*
 Angos. *Ardere, & dicitur solummodò de eo quod est incensum; vel quod per uestionem consumitur. Nam aliquid accendere denotat baccar.*
 Angeou. *Tu.*
 Anjaya. *Violentare, opprimere.*

A

Anjeat beta. *Mea recordationis.*
 Anjot. *Supernatare, fluctuare. Dicitur vicissim beta hafi anjot. inquieto sum corde.*
 Ansa. *Anser.*
 Antang. *Instrumentum, quo contunditur oriza.*
 Antar. *Ducere. Item adferre.*
 Antàra. *Medium, inter.*
 Anti-benang. *Nere stamina.*
 Antelè. *Iugulus.*
 Antimon. *Est, timon, cucumer.*
 Antat. *Offerre.*
 Antoc. *Somnus.*
 Antsjor. *Friatum. in puluerem redactum. Item liquatum.*
 Aous. *ber-àous. Sitire.*
 Appa. *Quid. appa itou? quid hoc est?*
 Arang, mengarang. *Lapides.*
 Arang. *Pruna extincta. cayou-arang. Ebenus.*
 Ari-ari. *membrana, vel vesica.*
 Aringan. *Leuioris ponderis.*
 Arimou, *vel mantsjang. forse tigris.*
 Arrhàm. *Minari.*
 Aros. *Fluxus, æstus.*
 Arou priot. *Tangere leuiter potulum.*
 Artà. *Vide. harta.*
 Arti. *Interpretatio alicuius. Inde mengarti, intelligere. mengartiàcan, certiorè facere, vel explicare.*

A
 Affa. *Acuere.*
 Affal. *Origo, progenies.*
 Affam. *Acidus.*
 Affam-java. *Genus fruticis, latine tamarica.*
 Affara, *vel waftou affara. post meridiem.*
 Affap. *Fumus. berassap fumare.*
 Affar. *Affare.*
 Affil. *Proventus alicuius, vel iura, qua alicui obueniunt, respectu portorij, & similia.*
 Askyt. *Voluptas, delectamentum. Item usurpator dia bermayin askyt. Ludem magna cum voluptate quis ita conspiciit.*

B
 Astana-radia. *Aula, regia.*
 Atal. *Sandaraca.*
 Atap. *Tectum.*
 Atas. *Supra. atas pada dia, ad ipsius onus. atafacan pada dia. illi committere.*
 Attau. *Vel, sue.*
 Ator. *Iungere, aptare, sociare.*
 Auang. *Indicium alicuius euentus, vel presagium.*
 Auang-angin. *Procella.*
 Awal-partama. *Primum auum mundi.*
 Awang, *vel noang. Nubes.*
 Awàs. *Primò.*

B
 Abal-hàti. *Sine intelligentia, vel scientia, obtusus.*
 Babàlou. *Ad querendum victum ire.*
 Babanta. *Rixari, altercari.*
 Babbì. *Porcus.*
 Babbìging. *Lardum.*
 Bacal. *Comeatus, annona.*
 Bacattàhan. *Dictio, vocabulum.*
 Baccar. *Accendere, vel comburere. Nam angos dicitur de eo, quod per incendium consumitur.*
 Baccat. *Speclantia ad maris usum fortè.*
 Bacol. *Corbis textilis.*
 Bacoucol. *Verbis varijs in em-*

B
ptione mercium uti.
 Baçti, *vel baçtian. Beatitudo. Item virtutes denominantur baçtiani. Veluti misericordia, liberalitas.*
 Badac. *Rinoceros.*
 Bàngang. *Corpus.*
 Badjo. *Vestibula, quæ superiori thoraci annexitur. Si quando autem dicitur orang badjou, inhabitantes lembos, cymbas, & lintres, denotat, absque eo quod ciuitates, pagum, vel domum terrestrem incolant.*
 Badiri. *Stare, consistere.*
 Bàngi-berbàngi. *Partiri, diuidere.*
 Bàngian.

- Bagian . *Pars, vel portio.*
 Bagi, bagimanna *Ac si, quasi, iuxta, ac.*
 Bagien, *vel bagini. Sic.*
 Bagourou . *Irridere, subsannare.*
 Bahou . *Humeri.*
 Bayang-bayang . *Umbra hominis, vel bestia.*
 Bayar, membayar . *Soluere.*
 Baic . *Bene. Item bonum.*
 Baiki, membaiki . *Meliorare, reficere. Quando ad homines refertur, tunc eosdem in meliorem statum redigere denotat. Baiki, praterea quidpiam instruere, ornare, & instaurare significat.*
 Baicòle . *Metacilla. Metaphoricè hominem, qui huc, & illuc transcurrit, & quasi auolat, denotat.*
 Bala . *Subditi. Item usurpatur quando hominem priuatum, vel ciuem exprimere volumus.*
 Balaccan . *Dorsum, tergum. Nang de balaccan. pro aliquo elapso, vel praterito dicitur. Tarou de balaccan. aliquid lubens obliuisci, vel saltem non refricare.*
 Balanga . *Olla, vel padella.*
 Balanja . *Expense quotidiana ad alendam familiam necessaria. Item sumptus, absumere.*
 Balas . *Rependere.*
 Balayar . *Velificare. Descendit à layar. idest. Velum.*
 Balic . *Aliquid vertere. Babalic*

- corpus suū, vel seipsum vertere.*
 Balio, *vel sida-sida. Euiratus, castratus.*
 Baliòng . *Securis.*
 Balisa . *Inquietus, siue respectu morbi, siue cogitationum, quæ quietem alicui expellunt.*
 Balou làki-làki . *Viduus.*
 Balou-parampouan . *Vidua.*
 Balouda . *Saliuam, vel sputum, exspuere.*
 Bamoucol . *Euellere capillos.*
 Banjac . *Multum. Item valde.*
 Banjà-càli . *Sæpe, vel frequenter.*
 Banjac-djenis . *Multifarius.*
 Banca . *Turgidus. tumidus. vide etiam bàra.*
 Bangat . *Festinanter. Berbangat. Festinare.*
 Bangon . *Expergisci. Item surgere quando quis decubuit.*
 Bangsal . *Horreum, vel granariū. Flandricus textus dicit testum sine parietibus ad aliquid extra pluuiam & contra solis ardorem defendendum.*
 Bandàri . *Oeconomus, questor, expeditor.*
 Bankey . *Cadauer, vel hominis, vel bestia.*
 Bankit . *Exprobrare. Item resurgere & surgere, denotat.*
 Banfi . *Fistula.*
 Bantal . *Fuluinar.*
 Bantang . *Mensam instruere.*
 Bante .

- Bante . *Bestiam iugulare .*
 Banting . *In terram proy cere ,*
 Bantoc . *Subsidium, auxilium militare .*
 Bastji . *contemnere .*
 Bapelò . *Sudabundus .*
 Bappa . *Pater .*
 Bàra . *Carbones accenssi . Item denotat quod banca , turgidus . Item bara denotat scalmò insidere , ne nauis in unam partem nimium proclinet , vel ne omnino inuertatur .*
 Baragga, vel, boulongo *Compedes, pedice . Item compedire .*
 Barbea . *Exequias defuncti instruere , & sumptus necessarios pendere .*
 Baranda . *Contignatio, vel solarium .*
 Barang . *Vnicus . Est præterea in usu pro omnigeno . Nam barang-barang djouga , denotat aliquos tantum , nihilominus omnigenos etiam exprimit . barang barang aliquid . Illud etiam exprimimus pro omnigenis bonis mobilibus .*
 Bàrang-cali . *Aliquando . barang appa , aliquid .*
 Bàrangbagumanna . *Aliquo modo .*
 Bàrangstappa . *Aliquis .*
 Bàrang djènis . *Omnis generis .*
 Bàrat . *Gravis . Dicitur etiam dia orang fouda hati barat pada*

- beta . *Haud bene mihi afficiuntur .*
 Barappa . *Quot ? Dicitur etiam barappa lamma , Quam diu ? Barappa dian , quam longè , &c .*
 Bàrat . *Occidens .*
 Barcàs . *Fascis ex ligno, vel stramine simul colligatus, nam sarcina vocatur boucos .*
 Barcât . *Bene valere , prosperitas .*
 Baring . *Procumbere planè , quasi ad quiescendum .*
 Baris . *Puncta, & signa quibus in idiomate Arabico utimur pro vocalibus .*
 Barong-barong . *Tuguriolum , casula .*
 Barou . *Nouus . barou lepas . breui , propediem . Barou sacali in dia boat itou , prima sunt vices , quibus hoc agit .*
 Basongut . *De duobus dicitur murmurantibus .*
 Bassacan . *Madesacere .*
 Basalan . *Non omnino vestitus , prout quis domi sue incedit .*
 Basancal . *Negare .*
 Basisir . *Pectere , sisir , est pecten .*
 Basiol . *Fistula canere .*
 Bassa . *Madidus, vel humor . Item lingua, vel idioma, unde dicitur babassa-han relatio, sermo, oratio .*
 Basso . *Lauare .*
 Babafsòhan . *Quod quis habet ad lauan-*

lauandum .
 Bartion . *Leue propugnaculum* .
 Batalòc . *Genuslectere* .
 Bâtang . *Baculus , stipes , fustis* .
 batang-tanga . *Gradus , vel cli-*
macler scale . Item nodi qui sunt
in ramis .
 Batàrou . *Certare pignore . Vide*
tarou .
 Bateria , *vel simpliciter* , *teria* ,
clamare , screeare .
 Bâtoe . *Tussire* .
 Bâtou . *Lapis . batou songho , ca-*
rulea silex . batou gassa , coticu-
la . batou brani , vel batou-pâ-
doman , magnes .
 Batsja . *Legere* .
 Batsjerita . *Sermones , relationes ,*
narrationes .
 Bat-sjombo . *Adulterare , mœchari* .
 Bau . *Odor , qui alicui rei inest ,*
& redolet . babau . odorẽ emitte-
re .
 Bava . *Ferre . de bava , deorsum* .
ca bava , versus inferiorem partẽ
 Bawang-mèra . *Cepa* .
 Bawang-pouti . *Allium* .
 Bébec . *Avis* .
 Bealsa . *Assuetum esse* .
 Becatta-catta . *Vel codoc . rana*
instar miluij .
 Badayong . *Remigare* .
 Bedjina . *Scortari* .
 Bedil . *Tormentum bellicum* .
 Bediri . *Stare , erectum stare* .

Bedioudji . *Ludere aleis , & dupli-*
care .
 Bedjâlan . *Ire* .
 Begrà . *Scipsum mouere* .
 Beer-begitou . *Id sic faciat* .
 Belà . *Findere , secare , tabella , fis-*
sus . Item scipsum findit .
 Belâbor . *Lytrum eduliorum , &*
simile quid .
 Belanga . *Patella* .
 Belè . *Glomerare* .
 Bèlo . *Stipes , fustis , quasi sudes ,*
palus , vel longurius .
 Belòm . *vel bouldom . Nedum* ,
 Benang . *Filum* .
 Benang-radia . *Iris* .
 Bènàr . *Verus , veridicus* .
 Bèndang . *Ager* .
 Bèndar . *Emporium* .
 Bengha . *Apostema* .
 Benjâwa-njawa . *Anbelare* .
 Bèra . *Aluum exonerare* .
 Berânac . *Filios parere* .
 Ber-halla : *Idolum* .
 Bericot . *Persequi* .
 Berinda . *Curare* .
 Berissò . *Bassus* .
 Berlecàs . *Precipitare , deprope-*
rare .
 Bermayin . *Ludere , vel scipsum*
recreare .
 Bermas . *Aurare , deaurare* .
 Bermouca , *vel batsjombo adul-*
terare .
 Bernàng . *Natare . bernang-acan*
 ba-

barang-barang . *natando quid penes se habere.*
 Bernamma . *Nominare , vel cognominari.*
 Berôle . *Consequi.*
 Berondor . *Retrocedere.*
 Berperac . *Argentare.*
 Beroucor . *Demetiri.*
 Beroutan djalan . *Errare in silva.*
 Berroupa . *Depingere.*
 Bersalla . *Fallere.*
 Bertamou . *Occurrere.*
 Bertacot . *Anxium esse.*
 Bertima . *Oblinere stanno , plumbare.*
 Besar . *Magnus , grandis.*
 Bèssi . *Ferrum.*
 Bèta . *Ego . In respondendo applicatur pro ita.*
 Batellor , vel tellor . *Balbutire.*
 Betis-càki . *Medulla tibiae , cruris.*
 Bètina . *Femina.*
 Bètul . *Rectus.*
 Bètul-acan . *Rectum efficere.*
 Bia . *Concha , limaces , & quidquid similia putamina inhabitat .*
 Biàng . *Obstetrix.*
 Bìbir . *Labia.*
 Bìdji . *Semen.*
 Bìdji-matta . *Pupula , pupilla.*
 Bìdji-ròti . *Medulla panis.*
 Bila . *Momentum , spatium . appa bila . Quando.*
 Bilang . *Dinumerare . Item referre , narrare .*

Bilalang . *Locusta.*
 Bilas . *Inordinare , confundere mobilia.*
 Bilic . *Cubiculum.*
 Bilis . *Huc , & illuc ad garriendum , & maledicendum discurrere.*
 Bimbang-hati . *Animo fluctuare.*
 Binàssa . *Vitiare , deformare . binassahan . Corruptio , vitiatio.*
 Binàtang . *Bestia.*
 Bincaron . *fortè Vexilli , vel signi nautici genus.*
 Bincø . *Obliquus , transversus.*
 Biógis . *Iracundus , severus.*
 Bini . *Còiu . beta pounja bini . mea uxor.*
 Bintang . *Stella.*
 Bintsji . *Odisse.*
 Biràhi . *Suprema letitia . Hinc dicitur biràhi surgat caelestis iucunditas .*
 Birou . *Caruleus.*
 Bifa . *Venenosum , virulentum , & instar veneni cum aqua mixti , ita ut nihil appareat . Oupas est virus instar unctionis . cris wrangan . est cris veneno infectum .*
 Bifey . *Pulcher , decorus.*
 Bific-bific . *Aliquem auscultare*
 Bifol . *Vlcus.*
 Bifou . *Mutus.*
 Bitsjara . *Consultare , consilium inire.*

Bli-

Blirang. *Sulphur*.
 Bli. *Emera*.
 Eoa. *Fructus*. boa-cayou, *fructus arborum*.
 Boa-bidji. *Seminis fructus*.
 Eoàya. *Crocodylum*.
 Boa peler. *Testiculi*.
 Boang. *Abijcere*. Item dicitur boang bini. *Vxorem rejicere*. boang dara, *secare venã*. boang derri negri. *in exilium mittere*.
 Boat. *Facere, vel agere*.
 Berboàtan. *Factum*.
 Boba. *Papula, pustula*.
 Bobo. *Fundere vinum; vel quid aliud infundere*.
 Bodoc. *Homo rudis, bebes, plumbeus*.
 Bohòn. *Nugari, tricari*.
 Boy. *Spuma*.
 Boya-boya, *vel ayongan*. *Cuna*.
 Boeyong. *Olla minor, quam tapan sit*.
 Bòlc. *Nosse, posse*. Item *acquirere, reperire*.
 Bolelò barang barang. *Bona confundere, & omnino inuertere*.
 Bolango, *vel baragga*. *Compedes*.
 Bomba. *Organum pneumaticum quo aqua hauritur*.
 Bombangan. *Capitum domus*.
 Boncos. *Fascia, sarcina, fascis*.
 Boncofacan. *Sarcinare, obuoluerè*.

Bonga. *Flos*.
 Babonga. *Florere*.
 Bonga-palla. *Flos myristicus*.
 Bonga-api. *Scintilla*.
 Bonfo. *Minimus natu*.
 Bountar. *Rotundus, instar pomi, vel mali*.
 Bonting. *Grauidus, fetus*.
 Boritan. *Posterior pars navis, puppis*.
 Botor. *Tonsilla, glandula*.
 Botsjoc. *Hians, stillans, persuens*.
 Boubor. *Puls, pulmentum*.
 Boubout. *Tornare sedilia*.
 Boudac. *Iuuenis, vel puella*.
 Boudi. *Ingenium, solertia*. Hinc dicitur. boudi trang, *vel boudi calam*. Item boudi-besar. *Dicitur etiam boat boudi pada orang*. *Homines decipere, & circumuenire*. boudi, *Alicuius indolẽ, vel inclinatio-nem denotat*. Hinc descendit baic-boudi, adil-bouli. &c.
 Boudjang. *Innuptus*.
 Boudjoc. *Adulari, assentari*.
 Boudjor. *Trans longum*. boudioracan, *ponunt, vel ferunt trans longum*.
 Bouca. *Aperire, usus etiam manifestare admittit*. terbouca, *vel tabouca, Apertus*.
 Boucan. *Non sic*.
 Boulan. *Luna*. boulan pournàm-

mo . *Luna plena* .
 Boulat . *Rotundus infar pefſuli* .
Item boulat . quid non eſſe
omnino fractum , vel lacerum
denotat .
 Bouli . *Lagena rhodiaca* .
 Boulo . *Arundo* .
 Boulou-domba . *Lana* .
 Boulou-bourong . *Pluma qualiſ-*
cumque auis .
 Boulòm , *vel belòm , Nedum* .
 Boumi . *Tellus , terra* .
 Bounji . *Clangor , fragor , ſonus* .
 Bounou . *Occidere . bounou damar*
lumen extinguere .
 Boukit , *vel gounong . Mons , vel*
collis .
 Bouroc . *Putrefactus , putidus* .

Bourong . *Auis , bourong diwata*
Auis para-diſca . bourong me-
rac . Pauo .
 Bourou . *Agere , agitare , videli-*
cet , armentum .
 Boufoc . *Fetere , malè olere* .
 Bouta-matta , *vel matta bouta*
Cacus .
 Brani . *Andax* .
 Bras . *Oriza contuſa* .
 Bralla . *vel berhalla . Idolum* .
 Brenti . *Quiſcere* .
 Briſing . *Sternutare* .
 Bri , *Dave . bri tau . Denuntiare* .
 Brita . *Nuntius , Fama . britacan*
barang-barang . Nuntium de
aliquo adferre , vel quid mani-
feſtare .

C

CA *denotat , Vel . v. g. ini ca*
itou , hoc , vel illud . Item
motum localem exprimit , v. g.
ca-atas . Surſum . ca baua , de-
orſum . ca-fanna , iſtorſum . ca-
mare , horſum . ca louwar , ex-
trinſecus . ca dalam , introrſum
&c .
 Cabal . *Impenetrabilis iaculo* .
 Cabefaran . *Valde potens , vel om-*
nipotens .
 Cabos . *Nebula , bruma* .
 Caca . *Frater , vel ſoror , ſenior* .
 Cacàl . *Tempus aeternum , & tam*

præterito , quàm futuro appli-
catur . ſampei ca-cacàl , &
derri pada cacàl . &c .
 Cacou . *Durus , aſper . Item ſtu-*
pidus , obtuſus , hebes .
 Cadato . *Palatium , aula . Eſt*
Tarnaticum .
 Cader , *vel cadir . Simul , pror-*
ſus .
 Cadengàran . *Audiri* .
 Cadjang . *Menſura in genere* .
 Cafea . *Pileus . v. g. nocturnus ,*
trapezanus .
 Caya . *Diues* .

Cay.

- Caybana. *vel* gaybana. *Miser, arummosus. Item dicitur dia tinghal, caybana. In tali versatur status, ut quid de seipso fieri debeat, omnino nesciat.*
- Cayil. *Hamus.*
- Cayin. *Linseum. cayin-layar. canabacca tela.*
- Cayit. *Fimbria lintei.*
- Cayou. *Lignum.*
- Cayou-manis. *Cassa, cinnamum.*
- Caki. *Pes.*
- Caki-dien. *Candelabrum.*
- Cala. *Amittere ludendo, vel certando.*
- Calam. *Penna, vel caulis.*
- Calangar. *Animo deficere.*
- Calincappan. *Classis navalis.*
- Calla. *Tempus, vel momentum, quo quid fit. calla dia datang. quādo venit. calla calla dunja binassa, quādo mūdus peribit. Hinc usi patur tat calla, mannacalla, fedecalla, &c.*
- Calla calla. *Quandocumque.*
- Calmarin. *Heri.*
- Calmarin-daulou. *Nudiusfertius.*
- Calou. *Si ita contingat.*
- Calouwar. *Extrinsicus. Item exire, vel prodire.*
- Calouwar-acan. *Efficere, ut prodeat.*
- Ca-mare. *Huc, horsum.*
- Cambing. *Hædus.*

- Cambiri. *Spado.*
- Camistan. *Malluuium, peluis.*
- Campon. *Coniunctio, vel conuentus. Hinc vicinia, & parua loca, campon etiam appellantur.*
- Canam. *Dexter, videlicet, tangam canam. Manus dextra.*
- Cancang. *Grallare, vel passum facere. Item cancang dicitur si quando concha, vel ostrea laxè biant.*
- Candà. *Amica, bacanda. Scortari.*
- Candati. *Placitum.*
- Candong. *In sacculo, crumena, præcinctorio, quid ferre, vel in quocumque, obuolutum. Item si quando exprimere volumus mulierem tanto esse tempore grauidam, utimur verbo candong.*
- Canfor. *Gibbosus.*
- Cantsjing. *Nodus. bercantsjing nodare, veluti thoracem. &c.*
- Capa. *Stragulum.*
- Capalla. *Capus.*
- Capas. *Gossipium.*
- Capor. *Calx.*
- Caporan. *Capssa calcaria.*
- Cappal. *Navis.*
- Carang. *Coralium.*
- Caratan. *vel tay-bessi. arugo.*
- Carban. *Bubalus.*
- Cardja. *Operari, laborare.*

- Carna . *Quia . v . g . ob hanc rationem .*
 Carna-appa . *Quare .*
 Carna itou . *Ideo .*
 Carna dia . *Ob illius voluntatem .*
 Carong , *vel cadout saccus .*
 Carouwan . *Item quod catauan .*
Id quod quis rescivit .
 Cartas . *Charta , papyrus .*
 Cassar . *Spissus .*
 Casanna . *Istorsum .*
 Cassie . *Amor . bercassie , amare .*
Itē cassie , fauor quo aliquem
prosequimur . Vnde loquendi
modi deriuant . minta-cassie ,
& trima-cassie .
 Cassien , *vel miskyn , pauper .*
 cassien . o , *hei , eheu . Item dicitur*
radia boat cassien pada
dia . magna ipsum Rex arumna
afficit .
 Castouri . *Muscus .*
 Catta , *bercatta . vel catta-catta*
loqui .
 Caram . *Cancer , carabus .*
 Catil . *Lectus .*
 Catoudiou . *Adamare aliquem .*
Item dicitur hati catoudjou
doudoc de fanna . Ibi habitare
exopto . Oubat itou catoudjou
dengan penjakit itou ,
medicamen morbo conuenit .
 Catsja . *Vitrum .*
 Catsjac . *Manualis , ad quacunque*
aptus .

- Catsjang . *Pisa , vel faba .*
 Caous . *Calceus . caous sa-paris .*
Par calceorum .
 Cawassa . *vel (ut ali qui proferunt)*
coassa . Potestas .
 Cawat . *Filum cupreum .*
 Cawin . *Coniugium , matrimonium .*
 bacawin . *Coniugio iungere .*
 cawin-acan . *Simul tradere .*
 Cauwoul . *Fædus , pactum .*
 Clam . *Obscurus , tenebrosus .*
 Coa . *Condimentum , vel liquamen .*
 Coali . *Patella .*
 Coassa . *Potestas .*
 Coat . *Fortis .*
 Codoc . *vel . becatta-catta , Rana .*
 Coco-ayam . *Glocitatio gallinarum ,*
vel cantus gallorum .
 Cadjout . *Terrere .*
 Colam . *Fossa . Item lacuna .*
 Coliling . *Circum circa .*
 Combala . *Pastor .*
 Combali . *Redire . combali-acan ,*
reddere . combali-caya , iterum
ditari . combali-idop , denuo
reuiuiscere . Dicitur etiam baua
combali , referre .
 Cominnjan . *Thus .*
 Commedien . *Post , vel postea .*
 Commor-commor . *Gargarizare ,*
vel os abluere .
 Commoûdi . *Naui gubernaculû .*
 Com-

Compol. *Cumulus*. Item *coadunatio*.
 Coning. *Rufus*.
 Contout. *Crepitus ventris*.
 Contsji. *Sera, claustrum*.
 Corang. *Minus*.
 Corap. *Impetigo*.
 Corous. *Macer*.
 Cota, vel Catta. *Castrum, firmitas, mania, vel fossa*.
 Cotàli. *Instare, perseveranter quid postulare*.
 Cotica. *Momentū, tempus, spatiū*.
 Cotsjiua. *Ignominia aliquem afficere*.
 Coubon. *Hortus*.
 Coubour. *Sepulchrum*.
 Coucou. *Vngues*.
 Coucor, vel bourong coucor. *Turtur*.
 Coucour. *Radere radula*.
 Coucouran. *Radula*.
 Coucouroubou. *Grunnire*.
 Couda. *Pars*.
 Coudis. *Scabiosus, scabies*.
 Coudon tangan. *Amputare manum*.
 Coulat-coulat. *Spongia*.

Coulit. *Pellis hominum vel bestiarum*. Item *cortex arborum*. Dicitur etiam coulit teloor, oui *testa, vel putamen, &c.*
 Coulouli. *Chalybs*.
 Counjit. *Crocus*.
 Counang-counang. *Musca hispanica*.
 Coupas. *Decorticare*.
 Courong. *Caverna, Antrum, Specus*. Hinc dicitur. doudoc bacourong dalam rouma. *domi continuo sedere*.
 Coutoc. *Infortunium, vel imprecatio, est Moluccanum*.
 Coutou. *Pediculus*.
 Coutsjing. *Felis*. coutsjing-tingalong. *Cibeta*.
 Coutsoali. *Solum, tantum, dumtaxat*.
 Cra. *vel mea, Cercopithecus*.
 Cras. *Fortis, durus*.
 Crat. *vel carat. Secare, scindere*. crat poutous. *Amputare, abscindere*.
 Cring. *Siccus*.
 Crongongan. *Iugulus*.
 Crousi; *vel curfi, Sedes*.

D

D Ada. *Pectus*.
 Daen. *vel lagi. Et, ac*.
 Dagang. *Peregrinus mercator*.
 Dagangan. *Mercatura*.

Daging. *Caro*.
 Dagou. *Mentum*.
 Daya. *Frons. Item patientiam denotat*.

Day-

Dayang. *Honoraria, & nobilis pedisequa.*

Dayong. *Remus.*

Dalam. *Intus. Item profundam denotat.*

Damar. *Lumen quod accenditur.*

Damar-lilling. *Cereus.*

Damar-minjac. *Lampas.*

Damar-batou. *Colophonium, vel liquor quo tibicines chordas, vel fides perfricant.*

Dammey. *Inducias, pax. bedammey-acan. aliquos pacificare.*

Dangan. *vel dengan, Cum. dengan-appa? cum quo?*

Dapat. *Nosse, parare, acquirere. Item reperire.*

Dapor. *Culina. joure-dapor. archimagitus.*

Dara. *Sanguis.*

Darat. *Terra.*

Datang. *Venire.*

Dari. *Contributio, vecligal, vel quaecumque simile ius.*

Datsjim. *vel tradjou. Trutina, statera.*

Daulat. *Felicitas, prosperitas, benedictio.*

Daulou. *Primò, olim.*

Dawar. *Testa focaria.*

Dawat. *vel manxi. Atramentum.*

Dawon. *Folium.*

De. *Aliquid in loco esse denotat. v. g. de sini. hic. de sanna. ibi.*

de fitou, *Illic. de atas. Supra. de bava. Infra. de louwar. Extra. de dalam. Intus. de outan. in silua. de belaccan, Retro.*

Decat. *Prope. circa.*

Delapan. *Octo, delapan poulo. Octoginta.*

Delapan-djenis. *Octo modis.*

Delapan cali. *Octies.*

Delima. *Malus punica. boade lima. Malum punicum.*

Demam. *Febris.*

Denda. *Mulcta.*

Dengan. *vel dengan. Cum.*

Dengan. *Cum hoc accentu, Seruus, vel serua, mancipium.*

Dengar. *Audire. Item exaudire.*

Depa. *Vina.*

Derri. *De, v. g. de loco aliquo. Item quando dicitur de re aliqua loqui.*

Derri-louwar. *Foris. vel exterius.*

Dermà. *Eleemosyna.*

Dia. *Ipsè, vel ipsa. dia ini, hic. dia itou, iste.*

Djabat. *Tangere.*

Djadjar. *Equus ephippiarius. doudoc-bedja djat. insidere equo ephippiario.*

Djagga. *Vigilantem esse.*

Djagga-djagga. *Vigilare.*

Djahat. *Malus, peruersus.*

Diabil. *Immodestia, intemperantia.*

tia. *Item obstinatus, pertinax.*
 Djahit. *Suere.*
 Djahittan. *Opus confutile.*
 Djala. *Funda, vel rete iactile.*
 mendjala. *Piscari funda.*
 Djalac, vel gongong. *Latrat-
 us canum.*
 Djalàm mendjalàm. *Immergere
 se aquis. Item djilam.*
 Djalàn. *Semita, via.* bedjalan:
 ire. *bedjalan-acan bouda. vna
 cum puero ambulatum ire. dja-
 lanrayat. via regia.*
 Djaloudjor. *Fasciare.*
 Diam, vel diem. *Tacere, quiesce-
 re.*
 Djam. *Hora.*
 Djama. *Culex.*
 Djaman. *Senectus, senex.*
 Djaman-mouda. *Iuuenta.*
 Djambàrang. *Pons.*
 Djambing. *Lancea, vel hasta bre-
 uior.*
 Djambol. *Crista.*
 Djamoc, vel djama. *Culex.*
 Djamor. *Boletus, fungus.*
 Djandji. *Promittere. Item con-
 cordare, contrahere, djandjihàn
 vel berdjandjihàn promissum.
 Item assensio, contractus.*
 Djanghot. *Barba.*
 Djankit. *Dicitur quotiescumque
 morbus, vel qualiscumque defe-
 ctus aliquem arripit. morbo ta-
 men, non persona coniungitur.*

v. g. demàm djankit pada
 radja, *febri rex detinetur.*
 Djantan. *Mascula bestia.* babbì
 tida mau bedjantan; *sus verri
 non colludit.*
 Djoumaüwa. *Presumere. Et an-
 rogantè esse, velati seipsum alte-
 ri praeponere, vel arripere locum
 sibi non conuenientem.*
 Djantong. *Cor.* *Dicitur etiam*
 diantong pissang, *de flore*
 Bonannes; *unde racemus pro-
 dit.*
 Dingin. *Frigidus. Dicitur etiam*
 dia hati dingin, *remisit ab ar-
 dore animi. dingin praeterea,
 applicatur si quando potum re-
 frigerasse, vel leniter frigefactum
 dicimus.*
 Djari-manis. *Anisum.*
 Djari-tanghan. *Digitus.*
 Djari-caki. *Digitus pedis.*
 Djaring. *Nectere. contexere ve-
 luti retia.*
 Djarong. *Acus.*
 Djatim. *Orphanus.*
 Djatou. *Cadere.*
 Djau. *Taurus.*
 Dien. *Cerasum.*
 Djenis. *Qualitas, species, modus.*
 banja-djenis *multifarius.*
 Djentan. *Vide. djantan.*
 Djerat. *Laqueus.*
 Djerni. *Clarus, instar aqua, vel
 speculi.*

Diga-

- Digagay. *Vim facere.*
 Djibat. *Cibeta, ciueta.*
 Djicalou. *Quod s̄.*
 Djilam. *vide djalam.*
 Djilap. *Lingere lingua.*
 Djimat. *Seruare; uti cibus, qui
 superest, vel superat, seruatur.*
 Dimikièn. *Eiusmodi, istiusmodi.*
 Djina. *Mansuetus, placidus.*
 Djincal. *Palmus maior.*
 Djintang. *Cuminum.*
 Djintit. *Talistrum. Quidam plitie
 dicunt.*
 Djiua. *Anima.*
 Dinding. *Paries, dinding-batou,
 paries, vel murus.*
 Dingin. *Frigidus.*
 Djodo. *Qui alicui assimilatur, veluti
 djodo dengan djodo, similis
 cum simili.*
 Dioudji, badioudij. *Ludere aleis,
 & duplicare.*
 Djomou. *In aliquo defatigari, vel
 alicuius t̄gere.*
 Djompot. *Alicui ad introducendum,
 vel gratulandum obuiam
 ire.*
 Djoudong. *In capite aliquid ge-
 stare, veluti corbem. djoudjong-
 gan. Quidquid in capite quis
 gestat, djoudjong. Dicitur etiã
 quando quis suum lombã Regi
 exhibet, & manus supra caput
 astollit.*
 Djouga. *Quid sic esse denotat. It̄*

- solum.*
 Djouling. *Oculis li mis videre.*
 Djoumor. *Ventilare, exponere
 soli, vel aeri.*
 Djouwa, vel djoumawa. *Super-
 bia.*
 Diri. *Postponitur kendiri, & sen-
 diri. v. g. kendiri diri, id est, Om-
 nino solus. Item Tu.*
 Djouwal. *Vendere. Quando dicitur
 dia diouwal beta, id est, ipse
 me prodit.*
 Djoudjalang. *Omnigena merces.*
 Distar. *Pileus turcicus.*
 Doa, berdoa, vel minta-doa.
Orare.
 Dodesso. *Laqueus capture auium
 inseruiens, est Tarnaticum, valde
 tamen est in usu.*
 Dòman, vel padòmon. *Circinus.*
 Domba. *Ovis.*
 Dosa. *Delictum, peccatum.*
 Douca. *Tristitia.*
 Doucom. *Aliquem ferre.*
 Doudoc. *Sedere. Item habitare.*
 Doulang. *Plana lignea scutella.*
 Douraca. *Malignus, peruersus,
 prauus.*
 Douri. *Spina. Item aristę piscium,
 vel assula, & quid simile.*
 Doufon. *Hortus, & sepes.*
 Dousta, berdousta. *Mentiri?*
 Doustahan. *Mendacium. Pandou-
 sta. Mendax.*
 Dras. *Fortis, v. g. angin-dras,
 ven-*

*Ventus validus. ayer-dras ,
rapidè aqua decurrens .
Dua . Duo .*

*Dua paulo . Viginti .
Dua-cali . Bis .
Dunja . Mundus , Orbis terrarum .*

E

E Cor . Cauda .
Eling . *Obferuare , vigilare ,
proffpicere , &c . Dicitur etiam
eling-capalla . Capiti tuo ne at-
tingatur caueas .*
Embos . *Follis .*
Empous . *Ager .*
Entsjè . *Dominus . Item domi-
na .*

Efa . *Difficultas refpirandi qua qui
laborat anbelus dicitur . Id
Moluccè dicitur mangy .*
Eflloc , vel ifloc . *Cras . eflonja vel
iffonja , die fequenti . Dicitur
etiam eflonja fapoulo hari .
poft decem dies .*
Eftea dat . *Modus , exercitium ,
ceremonia , ritus .*

F

F Acàt . *Conclufio , fenatus-con-
fultum .*
Fadiar . *Aurora .*
Fadouli . *Afferere , tutari , alicui
bene facere . Dicitur etiam fa-
douli maccànnan , commeatum
prouidere . Item appan ongco
fadouli itou ? quid te huic im-
mifceſſe ?*
Fael . *Natura , indoles alicuius .*
Fakiri . *Pudens , pauper , mendicus .*

Faract . *Diſtinctio , differentia .*
Farafodjou . *Cochlea .*
Faffourou . *Seruire Deo , veluti di-
ctio calayani . Alicuius hominis
feruum denotat .*
Farmang . *Gratia Dei , qua homo
quid facere poteſt .*
Farinà . *Oidium , obloquium .*
Fikir . *Putare , eſtimare , arbitrari .
Item cogitare .*

G

G Abar . *Nuntius .*
Gade . *Pignus .*
Gadja . *Elephas . gadja-mina vel*

paus-paus . Cete , balena .
Gadjng . *Ebur .*
Gagab . *bergagab . Balbutire .*

C

Ga-

Gaha. *Grunnitus, & s̄creationes gutturis.*
 Galap, vel glap. *Item clam. Obscurus tenebrosus.*
 Galang, vel glang. *Armilla brachialia.*
 Galla, g egalla. *Pix.*
 Gali, vel gale ranna. *Fodere.*
 Gallaffi. *Nauta, nauiculator.*
 Galouga. *Color.*
 Gampang. *Acquirere. v. g. ille quid furaretur, si posset nancisci. Item dicitur cayou adda gampang de fanna. Lignum facile ibi est acquisitu.*
 Ganda. *Lucrum, commodum, questus, profectus.*
 Ganga. *Oscitare, ta-ganga oscitando.*
 Ganghou. *Tumultuans. qui non potest quiescere. rangan ganghou, qui manibus nō potest quiescere. Sic, mouhout ganghou.*
 Ganti. *Esse, vel venire in locum alterius.*
 Gantong. *Pendere. gantougan, patibulum.*
 Garam. *Sal.*
 Garing. *Torrere, affare.*
 Garou. *Cancer. carabus.*
 Gaia. *Vina.*
 Gassa, vel batou-gassa. *Cotricula.*
 Gassing. *Trochus.*
 Gatal. *Purrire.*
 Gegalla galla. *Pix, pix liquida.*

Geger. *Tumultuari, blaterare. Item seditionem denotat.*
 Gelar. *Dignitas, qua quis condecoratur.*
 Gendrang. *Tympanula longiora, que ab utraque in Iaua pulsantur parte.*
 Gidal. *Digitabulum.*
 Ghigi. *Dentes. ghigit, vel berghigit, mordere ghigit-poutous, demordere.*
 Ghila. *Stultus, insanus, simplex. ghilabingis, vel ghila ghila-bafsa, furiosus, phreneticus.*
 Gili. *Titillare.*
 Giling. *Atterere supra lapidem, uti colores fricantur, vulgariter Italicè, macinare.*
 Gindi. *Poculum, cantharus,*
 Gingam. *Colaphus, pugnus.*
 Ginta. *Campana, nola, vel tintinnabulum.*
 Gintas. *Auellere, decerpere.*
 Gjrgadij. *Serra.*
 Gly. *Aliquid auersari. differt à bintsji.*
 Glang. *Armilla, brachialia.*
 Gnap. *Ad amussim, neque minus, neque plus. Item plend.*
 Gnaco. *Polliceri, profiteri. Item seipsum pro aliquo erogare.*
 Gnadap, mengadap. *Apparere ante faciem alicuius.*
 Gnappa, vel mengappa. *Meretur laborem, & operam.*

Gna-

- Gnate-gnate. *Inaures.*
 Godong. *Apotheca mercium.*
 Gogelo. *Aliquem ludicro habere.*
 Gomatâr. *Tremere.*
 Goyang-goyang. *Quatere, vacillare, vel circumagere.*
 Gomoc. *Pinguis, pingnedo potius.*
 Gompa-boumi. *Terra motus.*
 Gondic. *Concubina, pellex.*
 Gongong, vel dialac. *Latratus canum.*
 Gonoffo. *Cortex, veteris calappa idest, nucis indicæ maxima.*
 Gonting. *Forfex, bergonting detondere.*
 Gontor. *Tonitru.*
 Goosoc. *Terere, fricare, acuerere.*
 Gossong. *Planus, non accliuus.*
 Gorap. *Triremis, vel nauis actuaria.*
 Gordi. *Terebra, bergordi, perforare, terebrare.*
 Gorgor. *Streperere, crepitare.*
 Gorinda. *Cos rotatis. Cos gyralis.*

- Gotsjoc. *Se inuicem amplexari, huc illuc circumagere, torquere.*
 Gougor. *Cespitare, titubare.*
 Gouling. *Voluere, volutare per terram.*
 Goulir. *Voluere.*
 Goulông. *Circumcurrere instar rhombi. Item circumuoluere, uti holofericum, & scuti alia materiæ similes obuoluuntur. Rotam præterea denotat.*
 Gouna. *Hoc modo utimur. Itou adda gouna befar. Magni refert. tida bergouna. Non est vilius momenti. aliqui bergouna utuntur pro opus esse, vel opus habere.*
 Gounong, vel boukit. *Mons, vel collis.*
 Gourou. *Præceptor. Item gourou, bergourou est iocari, vel nugas agere.*
 Goufar. *Iracundus, exasperatus*

H

- H** Abar. *Obedire, & obsequi.*
 Hac. *Id quod cuique iure debetur respectu mensura, ponderis, &c.*
 Hacayat. *Referre narrare. Item historia, vel ipsamet narratio.*
 Hadir. *Paratus, veluti cibos appa-*

rare. &c.

- Hadij. *Studere. Item legere, vel recitare. Communius tamen dicitur meng hadji.*
 Haib. *Malè aliquem alloqui, & verbis aliquem confundere.*
 Haybat. *Extremè tumultuari, vel gesti-*

- gesticulare.*
 Hayal. *Potus, vel ebrius ex liquore ibi appellato amphion, Herba S. Crucis, seu Tabacò vulgò. &c.*
 Hal-miskyn, *Pauper.* Hal quod quid agatur vel rei statum denotat, veluti begimanna adda hal de Ambon. *Res quomodo se habent Ambonica.*
 Haywan. *Quadrupes.*
 Halal. *Quando ad bona refertur, ea denotat ad aliquè iussè pertinere. De cibis autem ubi fit mētio eisdem mundos esse denotat.*
 Halalsjada. *Legitimus puer.*
 Halia. *Zimiber.*
 Hanja. *Sed.*
 Harcat. *Omnia parare, aptare & instruere. Parum ab hadir differt.*
 Hari. *Dies. v. g. Vnus, duo. &c. dies. nam ad distinctionem notis dicitur seang, vel siang.*
 Hari-kiamat. *Dies iudicij.*
 Hari-baic. *Dies festus.*
 Hari sadja. *Dies Profestus.*
 Hari-besâr. *Festum solemne.*
 Hari-roya. *Vocantur festa solemniora quæ Mori annuatim celebrant. Item raya denotat plateam vel viam regiam.*
 Haram. *Quando ad bona refertur, denotat aliquem non legitime illa possidere, quia sunt bona iniusta. De cibis autem ubi sumi-*

- tur tunc eisdem immundos esse significat. Item haram generaliter omne immundum & profanum, iuxta Hebraorum, & Mororum legem exprimit. Item pro diris vsurpatur. v. g. Deos bri harambanja pada &c.*
 Haram-sjada. *Illegitimus. Item nequam.*
 Harga. *Aestimatio. itou berharga banja. Multum valet.*
 Haribirou. *Tumultuationem, & strepitum excitare, quando dicitur alicui tumultum exhiberi, tunc eidem vim inferri denotat.*
 Haros. *Fas, iure, iussè.* Haos dia matti, *mortis reus.*
 Harta. *Bona mobilia, quæ quis possidet.*
 Hat. *Solum, iussè. Item spatium, momentum. Hinc sahat & sa-sahat, descendit.*
 Hati. *Cor, vel potius animus. Hati-roussac, irrequieto, & impato esse animo hati-samuna, concors.*
 Hela. *Trahere.*
 Hela ginta. *Campanam sonare.*
 Heraen. *Mirari.*
 Herbab. *Barbytus.*
 Hilir-songey. *flumen descendere.*
 Hodjat. *Obtrectatio, calumniatio.*
 Horgay. *Extraneus.*
 Hormat. *Honor. bri-hormat, hono-*

I
honorare, vel honore affice-
re.

I 21
Houcom. Litigare. iudicare, pu-
nire.

I

I A. In duabus syllabis. Ita, de-
notat, sed pro civili responsione
minimè estimatur. Item blan-
dientis vel precantis est vox, de-
notans vulgariter Italicè, Di
gratia, latinè fortè, sodes v.g. ia
tuan, ia bappa &c.

Iabattan. Munus. Officium.

Iadi. Fieri.

Iang. Qui si quando simpliciter di-
citur iang besar, significat ma-
gnum.

Iangan. est dictio prohibentis,
v.g. iangan catta, ne loquaris
jangan dia-pegghi -ca sana, ne
permittas illum discedere. Vti-
mur etiam hoc modo, jangan be-
ta panghil dia tida datang, ni-
si ipsum vocauero, non venit.

Iblis. Diabolus.

Ibou. Mater. ibou. bappa, maiores
praesertim mater, & pater. Mo-
lucchi ante Patrem, matrem no-
minant.

Ibor. Leuamen, solamen.

Ibou-tangan. Pollex.

Ibou-caki. Magnus sonus, tenor.

Ical. Crispere. v.g. rambot-ical,
capilli crispi.

Ican. Piscis.

Icat. Ligare.

Icat-pingan. Cinctus, zona, cin-
gulum.

Icot. Sequi.

Idjou. Viridis.

Idong. Nasus. idong matsjong,
nasus altus, idong-tsjepper,
nasus planus.

Idop. Viuere matta-hari nai,
vel idop de fanna, sol ibi pro-
dit.

Ilang. Perdere.

Inda, beriuda. Curam habere,
estimare.

Indong. Mater.

Ingat, beringat. Recordari, remi-
nisci.

Inger. vel Inger-bangar. Tumul-
tum, vel clamorem excitare.

Inging. Desiderare, vel expecta-
re summo opere.

Ingos. Mucus, beringos, mucosus.

Inja. Super aliquid gradi, vel ince-
dere.

Inì. Hic, vel hac ini-ia, hic, hac,
vel hoc est.

Intang. Adamas.

Inte, menginte. Alicuius verba
auscultare, vel excipere.

Ioure. vide. Iure.

Ipar-

- Ipar-laki . *Affinis* .
 Ipar-parampouan . *Affinis* , *glos* .
 Iriati . *Inuidere* .
 Iris . *Scindere* . Iris-poutous , *ab-scindere* .
 Irop . *Sorbere* . iris-abis , *exsorberere* ,
 Irot . *Curuus* .
 Isalàm . *Moricè* , *mahomisticè* , *vel turcicè* .
 Isap . *Sugere* , *inducere* , *inglutire* .
 Isi . *Quod alicui inest tida berifi , est vacuum* . isi-cawin , *dos* . *Dicitur etià dia-orang jadi isi narca , ad infernum descendunt* . isi-acan , *implere* , *vel infundere* . isi-prot , *intestina* .

K

- K** Edang ; *vel coudali* . *Frantum* .
 Keladeci . *Afinus* .
 Kenà . *Attingere* .
 Kenal . *Nosse* .
 Kendiri . *vel fendiri* . *Solus* .
 Kilat . *Fulgur* .
 Kilim . *Rotunda ora consuta* .
 Kikir . *Auarus* .
 Kikir-fangat . *Valde auarus* .
 Kikis . *Radula* .
 Kimpou . *Faber ferrarius* , & *ad-ditur in qua materia laboret* .
 v. g. kimpou-mas , kimpou-pe-

- Ismou . *Venenum* , *quod pedetentim aliquem torquet* . & *tandem è medio tollit* . ratsjun , *occidit celeriter* . & *breuiter* .
 Issoc . *Vide effoc* .
 Istri . *Vxor* .
 Itam . *Niger* , *fuscus* .
 Itic , *vel bebec* . *Anas* .
 Itou , itoulà . *Hoc* , *vel illud* . *Hoc vel illud est* . itoula , *pro carna itou etiam usurpatur* .
 Iure . *Hoc modo exprimitur is cuius cura aliquid est commissum* v. g. Iure-dapor , *archimagirus* . Iure-moudi , *qui praeest puppi* , *vel gubernaculo* , *idest nauclerus* . jure pintou , *Ianitor* . Iure bassa , *interpres* . & *sic de ceteris* .

- rac , *Kimpou-beffi* &c .
 Kinjang . *Satur saturatus* .
 Kintsjing , *vel boang ayer-seny* .
Mingere .
 Kipas . *Flabellum* .
 Kira-kira . *Propriè computare denotat : sed conijcere , arbitrari , suspicari , similiaque verba frequenter exprimit* .
 Kiri . *Sinister* . *Vel latus sinistrum* :
 Kirim . *Aliquid mittere* .
 Kiriman . *id quod mittitur* .
 Kissol . *Contrahi* .
 Kita . *Ego* .

Kit-

Kita-orang. *Nos*.
 Kitab. *Liber*.
 Kitsjap-matta. *Oculos aperire, & claudere*.

Kitsjil. *Paruus*.
 Kitsjil-hati. *Puffillanimis*.
 Kitta. *Sponda, cubile*.
 Kning. *Supercilia*.

L

L Abba, balabba. *Quæstum, vel lucrum facere*,
 Labo. *Anchora. Item Pepo, berlabo, figere anchoram*.
 Lacàs. *Celer, properanter*.
 Lacou. *Egregius. itou lacou pada itou hoc egregie præceminet. Quando dicitur dagangan ini tida lacou de fanna tunc denotat mercaturam tali loco non expeti*.
 Lada. *Piper*.
 Ladjou. *Celer*.
 Lagi. *Plus, lagi, vellaan. Etiam, & Cum, significat*.
 Laya. *Hoc modo exprimimus itou tida laya pada beta. Id non est meum, v. g. tales deferre vestes non est meum*.
 Lain. *Alius*.
 Lain-djenis. *Alio modo*.
 Lain-cali. *Iterum*.
 Layar. *Velum*.
 Laki-laki. *Vir*.
 Laki-kita. *Meus maritus*.
 Lalat. *Musca*.
 Lalou. *Cedere, diuertere. dia lalou. is pertrāsijt. lalou tenga hari, post prandium. Successionem,*

& ordinem rerum præterea denotat.
 Lalayani. *Seruire, vel obsequium prestare homini, ad distinctionem fassouro, idest Deo seruire*.
 Lambat. *Tardus, lentus, tardè, serò*.
 Lambong. *Latus hominis*.
 Lamma. *Longo tempore. lamma-lammanja, Valde diu durās. Quando dicitur. rouma lamma, vel orang lamma, tunc domum illustrem, vel maiores, hominesque ab antiquo denotat*.
 Lamon. *Quod si*.
 Lanca. *Calcere*.
 Lancap. *Perficere, complere*.
 Langhar. *Ad ripam appellere*.
 Langit. *Aerem & visibiles calos denotat. Item conuexitatem, concamerationem, testudinem, qua alicui imponitur exprimit*.
 Lante. *Pauimentum, area, &c*.
 Lapar. *Fames*.
 Lapis. *Duplex*.
 Larangan. *Custodire, asseruare, ne quid sub alicuius conspectum,*

- Etum deueniat .*
 Làri . *Currere , fugere , aufugere .*
 Lafcar-laki-laki . *Seruus , mancipium .* lafcar-parampouan , *serua .*
 Latsjop . *Curtus , & breuis .*
 Laout . *Mare .*
 Lawa-lawa . *Aranea .*
 Lawan , menlawan . *Pugnare , certare , oppugnare .*
 Lebar . *Latus , laxus .*
 Lebè . *Morus sacrificulus .* lebe .
Plus etiam significat . lebe derri sapoulo , *plusquam decem .*
Dicitur praterea dia maulebè derri cami . *Se nobis praponit .*
 Lecat . *Herere adherere . Item ,* dia orang hati lecat pada beta . *Cor à me abstrahere nequeunt .*
 Leher . *Guttur , iugulum .*
 Leher-gingang . *Collum longum .*
 Lelà . *Defatigatus .*
 Lelong . *Vendere in domo mortuaria , vel plus offerenti .*
 Lemac . *Seuum , sebum .*
 Lemas , vel matti-lemas . *Demergere .*
 Lembou . *Taurus , vel vacca .*
 Lepas . *Præteritus , depositus . Itè solutus , liber .* lepas-acan , *liberare . Item ab aliquo exonerare & vacuare .*
 Lesong . *Mortarium .*

- Lete-lete . *Garrulus , linguax .*
 Liat . *Videre .*
 Lida . *Lingua .*
 Lilling . *Cera .*
 Lima . *Quinque .*
 Lima-poulo . *Quinquaginta .*
 Limbing , vel tombac . *Luncea .*
Hasta .
 Limon-befar . *Citream malum .*
 Limon-nipis . *Rotunda , & acria mala Hesperia ,*
 Limon-manis . *Malum aureum .*
 Limpar . *vel lontar .* *Iacere , iactare .*
 Lindir . *Densari veluti amydon , puls , &c . id quod bulliendo condensatur .*
 Lindong . *Aestiuua , umbraculum .*
 Lingan . *Brachia lingan-lingan . vel malingan .* *Brachia circumagere , vel circumuoluere .*
 Lenjap . *Euanescere .*
 Linou . *Occatorius .*
 Lior . *Saliua , pituita .*
 Lipat . *Complicare , veluti linteum , telam , vel simile quid .*
 Litsjing . *Politus , planus .*
 Loco-loco . *In vulgus promiscuè sparsa rapere .*
 Lode . *Lorica castrorum , sepimentum muri .*
 Lolèo . *Fundus , vel locus anchorarius , in quo quis à ventis defenditur .*
 Lomba-lomba . *Thynnus , piscis notis-*

- notissimus, vulgò Tonno, vel
Tonmina. Aliqui ican-babbi di-
cunt.
Lombot. Suavis, levis, mollis,
remissus, flaccidus.
Lompat. Salire, Saltare,
Lompo. Paralyfis.
Lompor. Lutum, cœnum, li-
mus.
Longhar. Amplus, spatiosus,
laxus. Loco non applicatur, nam
illi connectitur louwas.
Lontout. Genu.
Loubang. Foramen.

- Louca. Vulnus.
Louda, vel ayer-louda. Sputum.
Loukis. Depingere, acu pingere.
Item figuras, & picturas super
tela, & vestibus conficere.
Loupa. Oblivisci.
Loussa. Perendie. toula tertia,
post die.
Loussanja. Duobus post diebus.
Louwar, delouwa. Extra. calou-
war, extrinsecus.
Louwas. Amplus, spatiosus. Loco
solummodò adiungitur.

M

- M**A. Mater.
Maboc. Temulentus.
Macca. Et, ideo.
Maccan. Edere. Dicitur etiam
pissau itou tida maccan baic.
Iste cultellus non bene scindit.
Item tsjaranna maccan, sca-
bies suppurat. Item saratos
maccan sapoulo centum reddit
decem.
Maccannan. Cibus.
Macaroso. Lutari.
Macocaca. Tentare, adlaborare,
aggredi, quisque pro certamine
admittitur.
Madidi. Bullire, feruere.
Madjelis. Bellus, scitus, comptus,
venustus.

- Madou. Loqui vel dicere inter se
inuicem saminas, vni viro con-
iunctas.
Mahera. Quid speciale ex vno li-
gno exsectum. v. g. scapha,
phaselus, acatium, vel simile
quid.
Mahâl. Carus. Item, quod vix,
vel difficile haberi potest.
Mayin, bermayin. Seipsum recre-
are, ludere.
Mayong. Fortè pini flos.
Make. memake. Increpare, ob-
iurgare.
Makin lamma makin djahat. quò
diutius; eò peior.
Malam. Nox.
Malam-malam. Noctu.

Malàs, *vel* sagàng. *Piger*, tardus.
 Malille. *Fluere*, *effluere*.
 Mälim. *Nauclerus*. *Item dux*, *apfis*.
 Malingan. *Circumagere brachia*.
 Malin-tang. *Obliquus*.
 Malou. *Ignominia*, *pudor*. *Item verecundari*.
 Mama. *Mandere cibum*. *Item patrum*, & *amitam significat*, *veluti*, *mama-laki-laki*, *patruus*, *mama-parampouan*, *amita*.
 Mamoor. *Multum*, *abundanter*, *copiosè*.
 Manna, *Vbi*. de manna, *Qua*. *ca manna*, *quorsum*. *manna itou dapa*. *quomodo potest esse*. *Item orang manna*, *quis populus ? pissan manna ? quis cultor ? Itè jang manna*, *qui &c. Rebus*, *non autem personis adiungitur*. *manna calla*, *quãdo*.
 Mangi. *Difficultas respirandi*, *qua qui laborat*, *vocatur anhelus*.
 Manco. *Portulaca*.
 Manis. *Dulcis*. *manissan*, *dulces cupedia*, *delitiæ popinales*.
 Mandi. *Corpus suum abluere*.
 Manusia. *Homo*.
 Manta. *Recens*, *crudus*.
 Maout. *Mors*.
 Mara, *vel* amara. *Valde rixari*,

iracundus. *Item iracundia*.
 Maradjou. *Musitando incedere*.
 Maray. *Ad vendendum deferre*, *hic*, & *illic venditare*.
 Marancan. *Serpere*.
 Marata. *Queri*, *stere*, *veluti mortuum destere*.
 Mardèca. *Liber*, *ingenuus*, *is qui non est seruus*.
 Marorebe. *Adniti*, *ut ceteros quis precedat*.
 Mas. *Aurum*.
 Mafchòr. *Celebris*, *famosus*.
 Massac. *Coquere*. *Item maturus*.
 Massing-massing. *Ordinariè*. *Itè dicitur orang massing-massing*. *vulgaris populus*, *vel plebs*.
 Massing. *Sat*, *veluti aqua salsa*, *caro salsa*, &c.
 Massoc. *Ingressi*, *introire*. *Item fieri*. *massoc ifalam*, *Morum fieri*. *massoc radja tarnata pounja rayat*. *fieri vel effici subditos Regis Tarnatarum*. *Itè dicitur mata-hari souda massoc*, *Sol occubuit*.
 Matsjang, *vel* arrimou. *Fortè tygris*.
 Matta. *Oculus*. *Item punctus*, *vel cuspis alicuius*.
 Matta-cayil. *Cuspis hami*.
 Matta-hayer. *Aqua origo*, *veluti ayer pounja matta melille* cras, *riuuus*, *torrens*, *vel fluuius vehe-*

- vehementer decurrit.*
 Matta-angin adda tiga-poulo dua, *ventorum triginta due origines, idest via, vel plage sunt.*
 Matta-caki. *Pars nodosa pedis inferior.*
 Mattagena. *Veluti orang mattagena. Populus sine Rege, vel superiore viuens, iuxtaque propriū gubernans libitum.*
 Matta-hari. *Sol.*
 Mattay. *Ad aliquid obtinendum adniti.*
 Matti. *Mortuus. De lumine etiam dicitur, candela, vel luminare est extinctum. Item mattiācan damar, lumen extinguere. Item cayin itou mattiācan gong itou, vestes in pensationē istius sunt, vel librantur cum illo, & tanti valent, vel ad tantum ascendunt. mattiācan, Occidere.*
 Mau. *Velle.*
 Mawar. *Ayeglentier. bouga-mawar, rose ayeglentier. ayer-mawar, aqua rosacea.*
 Mawe. *Aliquid predicere, vel quid occultum reuelare.*
 Mea, *vel cra. Simius, firmia, cer-copithecur.*
 Melille. *Fluere, effluere.*
 Mellaincat. *Angelus.*
 Melopò. *Dicitur quādo alique pu-*

- stula suppurat, & ulcus produit.*
 Mengadap. *Euanescere ex alicuius conspectu.*
 Menang. *Lusu, vel decertatione pretij, siue sponcione lucrari. Itē pralixim, vel certamen obtinere denotat.*
 Menangis. *Vel simpliciter nangis. Plorare. Dicitur etiam orang menangis ican. Piscem desiderant.*
 Menantang. *Intueri, videlicet exhibitiones vel comedias spectare.*
 Menanton laki-laki. *Gener.*
 Menanton parampouan. *Nurus.*
 Menawon. *descendit a tawon, & denotat, alibi per annum subsistere.*
 Mendengar. *Obedire, vel mandata adimplere.*
 Mengadjang. *Lamentari, veluti gemit is qui aluum exonerare vult.*
 Menjān. *Thus.*
 Mengadou. *Indicare alicuius defectum. Item dicitur dia mengadou beta. Ipse mihi impunitat.*
 Mengāco. *Confiteri. Item pro aliquo se profiteri.*
 Mengantac. *Dolet, veluti dum quis spina pungitur. Itē dicitur mengantac, quando sanies in aliquo ulcere pungit, vel rodit.*
 Mengantoc. *Somnolentum esse,*

descendit ab antoc.
 Mengeram. *Incubare ovis.*
 Mengero. *Ronchiffare.*
 Mengaffo. *Educare, veluti orphanum.*
 Menghadji. *Orare, legere. Item litteris operam nauare.*
 Mengidang. *Grauida, vel recens facta.*
 Mengappa, *vel simpliciter gnappa. est opera pretium.*
 Menjassal. *Compati, descendit à fasal.*
 Menjàout. *Respondere, vel responsio.*
 Menjàout capalla. *Dormituri.*
 Menielò. *Languere.*
 Menonghou-outang. *Aere alieno se obstringere.*
 Menentang. *Adspicere.*
 Mengoap. *Oscitare.*
 Menjanji, *vel njanji. Cantare.*
 Menjouro, *vel passan. Precipere, imperare.*
 Menlawan. *Certare, oppugnare.*
 Menompàng. *In alicuius nauisimul nauigare.*
 Mentsjouri, *vel simpliciter tsjouri. Furari.*
 Mèra. *Ruber, vel feruens. meràcan, candefacere.*
 Merac, *vel Pourong-merac. Pano.*
 Merancan. *Serpere.*

Merassa, merassaya. *Supplicium, vel dolorem pati.*
 Merbout. *Aliquem spoliare.*
 Merepàti. *Columba.*
 Merougi. *Circa merces iacturam pati.*
 Miàra. *Creare, veluti, Deus mundum creauit.*
 Miga, *vel awang. Nubes.*
 Mimpi. *Somniare.*
 Minjac. *Oleum.*
 Minjac-sàpi. *Butyrum.*
 Minom. *Bibere.*
 Minjang. *Mutuare. bri-minjang, Mutuo utendum dare. ambid minjang. mutuari, vel sumere mutuum.*
 Minta. *Petere.*
 Minta-somba, minta-doa. *Precatio.*
 Minta-cassie. *Tentare, & precari; vocabula sonant opem, vel fauorem alicuius flagitare.*
 Minta-outang. *Debitum exigere.*
 Mintar, *vel mintaracan. Tormentum bellicum deorsum adspicere, & aptare. Ioure mintar, is qui explodit tormenta bellica.*
 Mintouwa laki-laki. *Socer.*
 Mintouwa paràmpouan. *Socrus.*
 Miris, matta-miris. *Stille oculorum.*

Mi-

- Miring*. Descendere, declinare.
Misecy. Ala superioris barbae.
Miskyn. Pauper, hati miskyn, maestus, contristatus.
Miskyl. Periculum.
Mirti-tidor. Lectus.
Môat. Navim onerare. isi-moatan, Operatio.
Modal. Sûma capitalis, qua quis negotiatur. combali modal pada beta. Redde id, quo mihi constitit.
Modou. Ieiunare.
Mof. Emortuus, vel eradicatus, auulsus ab hominibus. v. g. negri souda mos. Item manufia sama souda mos. Item bina tang sama souda mos.
Mohon. Dñi ab aliquo disceditur, hæc applicantur vocabula, beta mohon pada tuan. Cui salutatús honoratè respõdet, mohon pada alla, cassie pada beta, &c.
Moyang. Majores.
Molotos. Crepare, crepitare.
Mongho-mongho. Inordinatus ineptus, sordidus, incultus. Credo esse Moluccanum, valde tamen frequens est.
Mollehät. Techna, fraus.
Mouca. Facies. Vtimur nang de mouca, pro eo, quod continget. mouca-boudjor gracilis, & exilis facies.
Mouda. Iuuenis.

- Mondic-songay*. Flumen ascendere.
Moudi, commoudi, Clauus, gubernaculum nauis.
Mulai. Ordiri, incipere.
Moula. Principium, exordium.
Moula-moula. In principio. Item primo, ante omnia. Hinc descendit bermoula, & fabermoula. moula quoque denotat originem, qua quid fuit inceptum. Itè rationes quibus quis fuit motus, veluti appa moula? quare?
Moulout. Os, bucca.
Molotos. Findere ruptione, strepitu, vel fragore.
Moumim. Sincerus, & sanctus: veluti Adam ante lapsum fuit. Item beatus, faustus.
Moura. Parui pretij, vel boni mercatus. Item abundans, & facile acquisitu denotat. Dicitur etiam hati-moura munificus, beneficus.
Mourit. Discipulus.
Mourong-incourong bedjälän. Tacens, ac si quis foret exanimis, veluti phantastici, & corde oppressi merent.
Mousum. Annis tempora, vel partites.
Mouso. Hostis, contra quem beluatur. Nam fatrou est is, qui hostili aliquo animo prosequitur.
 Mou-

Mouta, *vel* monta. Vomere, *spuere.*

NAbbi. *Propheta.*
Nâcal. *Petulans, insolens.*

Nachôda, *vel* anachôda. *Nauta.*

Nadijs. *Sordes, immunditia, impudicitia.*

Nafas. *Anbelitus, spiritus. Vnde menafas respirare.*

Nafit, menâit. *Obtreclatio, obloquutio, mentiri vel dictis absentum rodere samam.*

Nafsou. *Voluptas, concupiscentia.*

Nagga. *Serpens, anguis.*

Naic. *Ascendere. Dicitur etiam bava-naic, sursum deferre, naic denotat etiam crescere, & grandescere. Item pro augmento, & accessione pretij. In mercibus, naic acan, efficere ut quid surgat vel assurgat.*

Nam, *vel* anâm. *Sex.*

Nam-câli. *Sexies.*

Namblas. *Sedecim.*

Nampoulo. *Sexaginta.*

Namfiri. *Tuba, buccina.*

Namma. *Nomen.*

Nanna. *Sanies. nanna-idong, vel ingos. Mucus.*

Nang. *codem quo jang usurpatur modo, vide jang.*

Moutiâra. *Palus, pertica. fortè serminus, limes.*

Nangis, menangis. *Flere, plorare.*

Nanti. *Expectare, prestolari.*

Naratsja. *Lanx.*

Narca. *Infernus.*

Narri, menarri. *Tripudiare, saltare.*

Nâssi. *Oriza cocta.*

Neat. *Votum, & promissio visitationis locorum sanctorum. bayer neat. Promissionem persolvere, vel adimplere. Simpliciter quoque dicitur beta neat ca molucco. Ad Moluccos inclinatus sum.*

Negri. *Regio. Item civitatem, pagum, vel alium locum denotat.*

Njala-âpi. *Flamma.*

Niata. *Intueri, proprijs videre oculis.*

Njanji, menjanji. *Cantare.*

Niawa. *Spiritus, vel vita. poutous niawa. mori.*

Nidi. *Subditi, vasalli.*

Nidjis. *Dolabra. pâhat nidjis, cuneus dolabra.*

Nilou. *Occatorius. Dicitur etiam gigi-âllam.*

Nini, *vel* nene laki-laki. *Auis.*

Nini, *vel* nene parâpouan. *Auia.*

Ni-

Nipis . *Tenuis*, nipis-mole. *Affer*,
tener, *exilis*.
Nior . *Nuces maiores Indicae*.

Nori . *Psittacus*.
Noang . *Nubes, veluti awang, &*
miga.

Ombac . *Fluctus maris*.
Ombon . *Ros*.
Ompan . *Sagina, esca*.
Ondor . *Retrocedere, pedem re-*
ferre.
Ongco, vel engcau . *Tu*. *Herus*
mancipium sic alloquitur.
Ontong . *Euentus, casus, fortuna*.
Orang . *Homines, populus*. *Tam*
de uno quam de multis dicitur.
Quando orang vice regionis, vel
ciuitatis alicuius inseruit, tunc
populum, & nationem exprimit,
veluti orang laua, orang Tar-
nati, &c. *Quando administra-*
tionis verbo praponitur, tunc ho-
mines, non unum, sed plures of-
ficiam exercentes denotat, veluti
orang sabandar, Legati, vel
praefecti. *Quando verbo facere,*
vel laborare praponitur, tunc
homines se applicuisse denotat,
veluti orang-gali, fissor.
orang-mantshouri, fur. &c.
Orey . *Laxare, soluere, dissoluere*.
Ta-orey *Laxatus, solutus*.
Oubat . *Omni generis medicamen,*
& quidquid ad medicandum
inseruit.

Oubat-bedil . *Pulis tormentarius*.
Oubat-poucat . *Color quo retia tin-*
guntur.
Oubong . *Fines, vel extremitates*
inuicem nodare. *saubong de*
varijs extremitatibus simul no-
datis dicitur, veluti rante sa-
oubong, Catena.
Oucop . *Suffire, vaporare*. *Item*
fouere, veluti tibia, & pedes fo-
uentur.
Oucor . *Metiri*.
Oudang . *Malum punicum, ma-*
lum granatum.
Oudjang . *Pluuia*.
Oudiang-rinti . *Psecas, tenuis plu-*
uia.
Oudjong, vel tandiong . *Angulus,*
punctus, margo, extremitas.
Oudout, vel oudoutan . *Tubus*
herba sancta Crucis vulgò Ta-
bacco.
Oukir . *Tornare, detornare, ve-*
luti sedilia rotare.
Oulang . *Aliquid facere, & itera-*
re. *oulang-catta, aliquid ite-*
ratò sine cessatione dicere. *ou-*
lang-datan, singulis momentis
ire, & redire.

Oular .

- Oular. *Vipera, vel serpens. Item vermes, & quodcumque animal super ventrem reptans.*
- Oulobàlan. *Vir eximia nobilitatis, legatus, heros.*
- Oulou. *Manubrium cultri, vel ensis. Item dicitur ouloh-ayer, altè, vel sursum ad fluminis originem usque.*
- Oumour. *Senectus. Item auum, la-oumour, aeternum.*
- Oupa. *Premium, merces.*
- Oupati. *Vestigal, quod domino persoluitur.*
- Oupas. *Venenum, quo aliquid inungitur. bifa virus inaquatum ut nihil appareat. cris wrangan, toxicum, cum certa specie virulentia.*
- Ourat. *Nervus.*
- Ourat-dàra. *Vena, arteria.*

- Ourof. *Littera.*
- Ourot. *Linere, veluti alicuius tibias medicamentis collinimus.*
- Oussir. *Hoc pacto usurpatur. oussir-ayam gallinam fugare, vel pellere. oussir bàrang bàrang, aliquid mouere. oussir bàrang orang. Turbatione aliquem afficere. Item subsequi, vel prosequi.*
- Oufong. *Leſtica, sedili, sella, vel simili cathedra humeris ferre.*
- Outac-toulang. *Medulla tibiarum.*
- Outac-capalla. *Reticulatio capitis.*
- Ouran. *Silua. beroutan-djalan, in silua errare.*
- Outang. *Debitum.*
- Outàra. *Boreas, aquilo, septentrio.*
- Outouffang. *Legatus, vel orator.*

P

- P**ackei. *Attrahere, veluti vestem. Item dicitur packei. tsjintsijn, packei cris. Itè. packei parampouan, mulierem cognoscere. Item dicitur packei minjac, oleo frequenter seipsum inungere. Itè dicitur dia-orang packei namma djouga, solum ferunt nomen.*
- Pàcou. *Clauus. bapacou, clauo aliquid figere.*

- Pada. *Proprie Pro, vel, Quam. veluti itou pada beta, hoc est pro me, vel pro mea partitione. diamau lebè pada beta, se mihi preserre, vel plus quam ego habere vult. Item dicitur jangan poucol pada bèta. non me percutias, &c.*
- Padam. *Extinguere, vel restituere.*
- Padamàra, vel plyta. *Lucerna.*
- Pà-

- Pàdang. *Vallis*.
 Pàdi. *Oriza non collisa, vel oriza in culcitra*.
 Padòman. *Circinus, amufium*.
 Pahat. *Cumeus, vola*.
 Paha. *Femur*.
 Pagàng. *Firmiter tenere. Item in sua habere potestate. Dicitur præterea pagang negri. caput & præfectum ciuitatis existere, & prouinciam administrare*.
 Paggar. *Seps, septum paggarbà-tou murus*.
 Pàgi-hàri. *Mane, tempestiue*.
 Paya. *Palus. & aqua ex seipsa prodiens. Item ad mortem vsq. infirmus*.
 Payong. *Instrumentum contra ardorem solis inseruiens, vulgò para-sole appellatur*.
 Payout. *Senatus consultum concludere. ayer-payou, aqua salsa, vel salo corrupta*.
 Pait. *Amarus*.
 Pakinira. *Tu. Est Iauanicum, per totam tamen Indiam est in usu*.
 Palahàn-palahàn. *Paulatim, sensim, pedetentim*.
 Pàlang. *Caluus*.
 Palihàra. *Bene precari, conseruare, sustinere, benefacere*.
 Palla, *vel bonga-palla. Nux myristica*.
 Palou rabàna. *Tympanum pulsa-*

- re*.
 Palyta, *vel plita. Lampas, lucerna*.
 Pana. *Arcus. anac pana, sagitta*.
 Panabar. *Medicamen*.
 Pannas. *Feruïdus, ardor. pannas hari, dies feruens, tempus calidum. Dicitur insuper dia hati pannas. animo incaluit*.
 Panco. *Gremium, sinus*.
 Panco ca-darat. *Terram attingere*.
 Pandang. *Vspiam, vel quopiam spectare*.
 Pandac. *Curtus, breuis*.
 Pande. *Mechanicus, opifex, & dicitur de omnibus opificijs annexa materia in qua dicta opificia exercentur. veluti pan de-mas aurifex, sic etiã, pande-perac pande beffi, pande contsji, pande caous &c*.
 Pàndjang. *Longus. pandjangacan. longum facere. Dicitur etiam orang pandjangacan itou. Referendo homines hoc auxere*.
 Pandita. *Eximia doctor scientie. veluti apud nos Sacra Theologia professor, vel Doctor diceretur*.
 Panghal. *Frustrum. panghalacan, obliquè aliquid in frustra constringere*.
 Pangangh. *Veru*.
 Panghayou. *Haurire lembo, vel cymba*.

- Panghawey . *Instrumentum opificis .*
 Panghil . *Aliquem vocare .*
 Panjat . *Ascendere .*
 Panou . *Subalba macula , quæ super Indianorum cute apparent .*
 Pantas . *Bene conueniens , v. g. vestis bene ipsi couenit . Item beta moulout pantas catta-catta . Lingua mihi fauet , probè me explicare scio .*
 Pantat . *Nates . Item per metaphoram , ima pars cuiusque rei .*
 rapayan pounja pantat , *pes hydrae .*
 Pante . *Littus , vel ripa maris .*
 Papan . *Affer , tabula .*
 Papodjou . *Saccus , cui aliquid imponitur . Item mulierum matricula .*
 Paracarra . *Vera huius dictionis uix reddi potest explicatio , sed inter cetera sic subseruit falla dua paracarra . duplici respectu delinquit &c .*
 Paras-baic . *Pulchritudo . paras-djahat , turpitude .*
 Parang . *Culter concisorius .*
 Paralente . *Nebulo , nequam , furcifer . Item meretrici applicatur .*
 Parampouan . *Femina .*
 Parit . *Canalis .*
 Paro . *Raucus .*
 Partama . *Primum , primò .*

- Passan . *Nuntiare , denuntiare . Item quasi menjouro , cum auctoritate , & potestate imperare .*
 Passang . *Ignem aliquid accendere . v. g. tormentum bellicum , candulam , lucernam , vel simile .*
 Passang-ayer aqua fluit , *vel augetur .*
 Passar . *Forum .*
 Passir . *Arena . lacus pounjat passir , fundum maris .*
 Passong , *Carcer .*
 Patta . *In frustra concidere . Item dictionem denotat . v. g. dengar sapatta . audi verbum , vel dictionem .*
 Patout . *Quod bene inter se conuenit . Item rostrare instar gallinarum .*
 Paus-paus , *vel gadja-mina . cete , balena , cetus . &c .*
 Peàra . *Educare , nutrire .*
 Pèca-pèca . *Sepimentum , septum .*
 Pedang . *Gladius , ensis , spatia .*
 Pedati . *Sarracum , uehiculum , carpentum , carrus , & quiddam rotis currit .*
 Pedis . *Mordens , acer sapore . Dicitur etiam dia pedis pada , orang Ambon . Amboner , sibus est subacerbus . Item dia boát famoa dengan pedis . omnia cum amaritudine peragit , catta pedis*

- pedis, rigida, & dura verba loqui.
- Peghi. Ire.
- Pelò. Sudor.
- Pendàpor, vel joure-dapor. Coquus, cocus.
- Pende. Nanus. ayam pende, gallina pumila, pullaster: est Moluccanum. veri Malaici ayam dena, dicunt.
- Penjàkit. Infirmitas, debilitas, à sakit deriuatur.
- Penjèrat. Laqueus.
- Pentsjarian. Id, quo victus queritari studetur. à tsjari descendit.
- Penjouro. Imperare, & iubere cum potestate, & auctoritate. à souro denominatur.
- Penjouroan. Mandatum.
- Pentsjouri. Fur.
- Pèrac. Argentum.
- Permatta. Lapidès fortè etiã gëme.
- Pètang. Vesperus, occasus.
- Pètang-hàri. Vesperus, vespera.
- Petis-moulut, vel ganghou-moulut. Garrulus, linguax.
- Pettri. Solidare, consolidare.
- Petsja. Frangere, rumpere.
- Petsjaya. Polliceri, promittere. Item mandata alicuius adimplere. Item obedire, obtemperare.
- Piàtou. Orphanus.
- Picol. Ferre.

- Picòlan. Fœtus.
- Pilang. Orisa pistrinum.
- Pilli. Eligere.
- Pimping. Aliquem habere ad manũ. bedjalan bapimping-pimping, manu manus coniuncta, incedere.
- Pinda. Migrare, commigrare.
- Pingan. Scutella, patina.
- Pingang. Lumbi. icat-pingang. cinctus, zona, cingulum.
- Pingit. Conclusum in domo, ne quis videat, seruare.
- Pinghir. Ora panni, tela, lintei vel extremitas cuiuscumque.
- Pining. Dolor capitis.
- Pintou. Porta, ianua. joure-pintou. ianitor, stator, apparitor.
- Pipe. Planus, conculcatus.
- Pipi. Maxilla, mandibula.
- Piflang. Bonannes.
- Piffau. Culter.
- Pitsjic-matta. Oculis limis videre.
- Pitsjil. Propriè vellicare denotat. Sed plena manu fit vel ad minimum aliquot digitis unguis stringitur, ad distinctionem tsjoubit, quod unguis pungere denotat.
- Pitti. Cista, capsula.
- Poas. Tedium alicuius concipere, adeò, ut ad id, affectu non amplius feratur.

- Poassa. *Ieiunare.*
 Pohon. *Arbor. Item pro origine cuiuscumque. derri pohonnja. à prima origine.*
 Pòlang. *Maiores cariophylli.*
 Pòlo. *Amplecti, amplexari.*
 Pomòcol. *Malleus.*
 Pon. *Ac; unà, & quod plus est.*
 Pongot. *Legere, colligere.*
 Pongoulou-orang. *Magistratus, vel supremus quis.*
 Pontong. *Fustis. Item descindere.*
 Poucat. *Reto. memoucat, reti piscari.*
 Poucol. *Percutere, tundere, pulsare.*
 Poudij. *Laudare.*
 Poula. *Iterum.*
 Poulang. *Discedere, separare.*
 Polòu. *Insula.*
 Pounja. *Possidere, aliqua bona, instar propriorum tenere, attinere.*
 Pounou. *Plenus, pounouacan, vel isiacan, implere.*
 Poupou. *Gradus consanguinitatis, vel generationis, v. g. filij sui, usque ad tertiam, & quartam generationem.*
 Poura-poura. *Simulare, fingere.*
 Pourbàto. *Vlcus, carbunculus.*
 Pourou. *Papula, pustula.*

- Pouffaca. *Hares ab intestato. waris, hares ex testamento.*
 Pouffât, vel tanda-prot, *umbilicus.*
 Pòuffing. *Torquere. capalla tapouffing. Caput versatur.*
 Pouti *Albus.*
 Poutar. *Tornare.*
 Poutri-radja. *Filia regis. sed de sanguine proximis principibus etiam enunciat.*
 Poutsjat. *Pallidus facie.*
 Poutsjot. *Nuces bilice. vel galle, que atramento nigredinem reddunt.*
 Poutous. *Perfèctè, vel ad finem usque. v. g. dia fouda catta poutous. Fuit elocutus. bacardja itou fouda jadi poutous. Opus est absolutum. tourut poutous penjouroan Deos. Perfèctè Dei mandata adimplere. Hoc etiam modo usurpatur, solum in frustra est redactum. poutoufacan tali, funem abrumperè. crat-poutous. amputare. iris poutous abscindere. beta poutoufacan tuan pounjabacattahan. sermonem tuum interrumpo. poutous njawa. mori. Itè fouda poutous est actum, homo est mortuus.*
 Pra. *Premere, uti spongia coarctatur.*
 Prang. *Bellum.*

Pre-

Premi. *Bellus, scitus, comptus.*
 Prenta. *Laborare, operari.*
 Prigj, *vel soumor. Puteus.*
 Prixa. *Honestè intueri. Item ple-
 nè, & honestè inquirere.*

R Abba, *vel rabba-rabba, at-
 treclare, veluti in tene-
 bris contrectare.*

Rabo. *Arundo tenera, quæ nedum
 ad perfectionem mediam per-
 uenit.*

Radja. *Rex. radja-parampouan,
 regina.*

Radja-wali. *Falco.*

Radjing. *Diligens.*

Ragga. *Corbis, cophinus.*

Raya. *Vide hari-raya.*

Rayat. *Subditi.*

Rakit. *Ratis.*

Ramàs. *Premere, pressare.*

Rame. *Venustus, oblectans & ma-
 ximè loco alicui conuenit.*

Rambot. *Coma, crinis.*

Rampas. *Demere, adimere.*

Rante. *Catena.*

Rassa. *Gustare, sapere, sentire.*

*Dicitur etiam tuan rassabegi-
 manna? qui te sentis?*

Rassaa. *Argentum viuum.*

Ràta. *Planus, æquus.*

Ratsjun. *Venenum, toxicum, vi-
 uis.*

Priot. *Olla.*

Prisey. *Scutum, quo Malaici utun-
 tur.*

Prot. *Venter, alius, uterus.*

Ratos. *Centum, sed in numeran-
 do dicitur. sa-ratos, dua-ra-
 tos. &c.*

Rau, *vel nagga Serpens, anguis.
 boulanmaccan rau. Luna
 eclipsis est.*

Rebous. *Bullire, ebullire.*

Redjiki. *Victus & generaliter
 quidquid ad sustentationem cor-
 poris spectat.*

Reba. *Corruere, concidere.*

Renda. *vel rinda. Submissus, de-
 pressus.*

Ribous. *Mille.*

Ribout. *Procella, tempestas.*

Ridop. *Splendere, fulgere.*

Rimba. *Eremus, silua. (pressus.)*

Rinda, *vel renda. Submissus, de-*

Rindàm. *Macerare lixiuio, vel alio
 liquore, Italicè, mettere, ò stare
 a molle.*

Rindang. *Affare, frigere.*

Rindou. *Mestus, tristis.*

Ringi. *Sursum, vel accliuus.*

Rinte-rinte, *vel rinti rinti, Psecas,
 tenuis pluuia.*

Roas. *Nodi, qui sunt in arundine.*

Roke.

- Roke . *Glando plumbæ* .
 Romba . *Defringere* . *Dicitur etiã*
romba pac-keian . quando ve-
stis consuitur .
 Rompo . *Gramen , fanum , & si-*
milia .
 Ròti . *Panis* .
 Rouba-rouba . *Id quod à Nautis*
persoluitur priusquam in locis
exteris merces suas diuendere
possint .
 Roubou . *Ingenti vi , & impetu de-*
cidere .

- Roubouàcan . *Violenter abripere* .
 Rougi , merougi . *Circa merces ia-*
eduram facere .
 Rouma . *Domus* . orang de rouma ,
familia . tuan de rouma . *herus*
domus .
 Roumis . *Concha* .
 Roupá . *Forma , figura , vel esse ali-*
cuius .
 Rouffa . *Cervus* .
 Rouffac . *Discerpere , absumere ,*
in nihilum redigere .
 Rouffoc . *Costa* .

S

- S** A . *Vide fatou*
 Sabàgi-bàgi . *Semper* .
 Sabelà . *Ad unum latus* . A fa , & be-
la descendit .
 Sabda-radja . *Iussum Regis* .
 Sabentar . *Exiguo tempore* .
 Sablàs . *Vndecim* .
 Sabou . *Sapo , smegma* .
 Sabour . *Patientia , tolerantia* .
 Sabràng . *Vterior ripa* .
 Sacali . *Semel* . sacali-cali . *totum* .
 Sacalien . *Simul omnes , simul* .
 Sacàli-tida . *Nunquam* .
 Sacar . *Saccharum* . facar-batou ,
mel arundinis , vel saccharum ,
quod Italicè zucchero candido
appellatur .
 Sacàtan . *Nunc* .
 Sadja . *Solum* . itou sadia . *non*

- plus hoc* . *Denotat etiam frustrà* .
v. g. dia lela-sadja , Frustrà se
fatigat . orang sadia , *homines*
plebeios , & vulgus exprimit .
 hari sadia , *diem profestum , &*
operosum . doudoc-sadja , *sedere*
otiosum .
 Saffarouni . *Sordidus , spurcus , se-*
ducus .
 Sagang , *vel málás* . Piger . *mat-*
ta-legang . oculi somnolenti .
 Sahari-hari . *Quotidie* .
 Sagi . *Ora , vel extremitas cuiuscũ-*
que .
 Sahat . *Tempus , momentum , deri-*
uatur abs Hat .
 Sahat lagi . *Statim , paulo diu-*
tius .
 Sahit orang itou . *Ad testimonium* .
 &

- & testationem horum, ut cognitionem, & testificationem proferrant.
 Saya. Ego. Superiori sic responsum dat inferior. Item denotat ita, veluti dictio beta.
 Sayang. Compati. Item miseria, erumna, calamitas.
 Sayap. Ala.
 Sayor. Omnigena herba virides.
 Sakelât. Minuere, diminuere.
 Sâkit. Aeger, infirmus. hâti sakit. exacerbatus.
 Sala-âcan. Confidere, vel committere alicuius fidei.
 Salam. Est Arabicum, quod pacem denotat, subintelligens cum pace omnia prospera cœcurrere. salam-doa appreciatio pacis.
 Salamat. Prosperitas. Item salamat utinam. salamat datan, aduentus felix.
 Salatan. Scindere. Item paruum germen caryophyllatarum.
 Salin. Hoc pacto usarpatur. salin packeian. alia se veste induere.
 Salin sourat. Exscribere. Item ex una in aliam linguam convertere. salin arac. superfunderê arac, vel potum quo utuntur Malaici. salin tabir aliud conopau appendere. Italicè padiglione, vel trabacca id appellatur.

- Salindan. Testera militaris, multa, signum castrense.
 Salla. Malè, inuersed, sa lahan. error, vel delictum. Item beg-salla, delinquere.
 Saloaco. Moluccanum scutum.
 Sambat. Affigere, alligare.
 Sambot. In manus suas accipere.
 Sambounji. Occultus.
 Samma-seperti. Quasi, uti, sicuti. samma arundines quoq. vicinas lembis nascentes vocamus.
 Samma samma. Vna, mistud, inuicem.
 Samda. Simul, prorsus, totum.
 Sampal. Eniscerare bestiam, & illius pellem deglubere.
 Sampan. Linter, lembus, cymba.
 Sampei. Usque. Gallicè iusques au. Dicitur etiam dia sampeiacan pada radja. Regi indicauit, vel ad ipsius aures perduxit.
 Sampir. Porrigere. v. g. nassi tida sampir pada orang samoa, ad omnes oriza non extenditur, sed quando dicitur. dia souda datan sampir. tunc aliquem eò, quò tendebat peruenisse denotat.
 Sancol, sancolâcan. Colligare crines, fascias crurales. Item sancolâcan cayin prout in Indijs

- Indijs vestes suas femina fir-
mant vel stringunt.*
- Sanätias . *Semper.*
- Sanca , vel fikir , opinari , arbi-
trari .
- Sandal , basandal . *Procumbere ,
vel recumbere.*
- Sangat . *Vehementer , valde.*
- Sanna . *Ibi , istic , vix solum est
in usu ; nam vstiatissime dici-
tur , de fanna , nisi precedat
ca vel derri.*
- Sanfara . *Dolor , languor.*
- Santang . *Lac maiorum nucü In-
dicarum.*
- Santap . *In honestiori Malaico
sermone Edere denotat.*
- Sa-orang . *Vnus . Item unusquis-
que sa orang orang . omnis ,
quilibet .*
- Sa-oumour . *Aeternum , perpe-
tuo .*
- Sapa . *Siripinang mansuus , cui om-
nis substantia fuit exsucta .*
- Sa-panghal . *Frustrum , segmen-
tum .*
- Säpi . *Taurus , vel vacca .*
- Säppo , menjapo . *Verrere , de-
tergere .*
- Säfappo . *Scopa .*
- Sapoulo . *Decem .*
- Saptou . *Dies sabbathi .*
- Säracan . *In manus tradere .*
- Särat . *Satur , prae-grauatus .*
- Säratos . *Centum .*

- Saribous . *Millæ .*
- Sarien . *Toto die .*
- Sarong . *Vagina . penjarong . con-
fector vaginalium .*
- Safal . *Pœnitentia , pœnitudo . men-
nassal pœnitudo duci .*
- Sajā , vel sefa . *Angustus , arctus .*
- Safahät . *Statim , subito .*
- Safauang . *Medicamina .*
- Safäuj . *Sinapi .*
- Safingay . *Anticipare , intercipe-
re , opprimere incautum .*
- Satou , & sa . *Vnus . sa , verò non
vsurpatur solum , nisi alia sibi
habeat adiuncta , quod in satou
non requiritur Non enim dici-
tur derri sapoulo ambil sa , sed
satou . semper vocabulum subse-
quens requirit . v. g. sa-hari ,
sa-tawon , saratos , facali , sa
orang . Loco autem sa quandoque
ponitur se . v. g. sebagi bagi .*
- Satrou . *Inimicus , aduersarius .
Mouso enim hostem , contra quẽ
belligeratur , denotat .*
- Sau , vel labo . *Anchora .*
- Sauoy . *Educator , & curator in-
fantis , quod femina , & viro ap-
plicatur . Item pueri nutrici cõ-
uenit .*
- Sawàn . *Aer , v. g. sawàn djahat ,
aer malignus . Sawan-laout , aer
marinus . sawan-bankcy . aer
vel fator cadaveris . diatou
sawàn , animo deficere .*

Saxi .

Saxi. *Testis*.
 Se-àng. *Dies*.
 Seassat. *Coercere*.
 Seba pada radja, *vel secundum Malaicos propriè*. mengadap pada radja. *Coram Rege comparere ipsiq. homagium prestare*.
 Sebab itou. *Ideo. Dicitur etiam* raghal itou. *Itè* carna itou, dia boat itou dengan sebabnja. *ob rationem hoc facit*.
 Sebàgi-bàgi. *Semper. a* bagi descendit, *proprium est* sa-bagi.
 Sebout. *Vocare. Item* appa sebout itou. *Quomodo nominatur? Item* radja sebou itou fangage *Rex illum titulo honorifico condecorat. Vti apud Hispanos, grande de España quis efficitur*.
 Secouta. *Fideiussor*.
 Sedàng *Mediocris. Item interim*. sedang itou, *interdum*.
 Sedap. *Lautus, delitiosus. Dicitur etiam* dia hati sedap pada beta. *propèso in me est animo. bri moulout sedap, vel bacattahan sedap amicè, & amanter loqui. Item* tidor sedap. *dulci, vel suavis teneri somno*.
 Sedeca. *Elemosyna*.
 Sedecalla hari. *Quotidie*.
 Sedikit. *Paululum*.
 Sedjout. *Ante aliquem se humiliare & reuerentiam non vulga-*

rem alicui exhibere.
 Sedò. *Mutilatus, truncatus. Liè stultus, fatuus, vesanus*.
 Sedouto. *Semper, sine intermissione, est Moluccanum*.
 Segalla, *facalien. Omnes, simul*.
 Segang, *penjagang. Piger, tardus*.
 Segra. *Subitò, repente*.
 Segou. *Singultus. bersegou. singultire*.
 Selamma, *vel selammanja, tanto tempore quanto*.
 Selimot. *Operimentum, opertorium*.
 Semalam. *Tota nocte*.
 Sembilan. *Nouem*.
 Sembounji. *Clandestinus, clam, latere. sembounji-acan, abdere*.
 Semèna-mèna. *Leuiter, inconstanter*.
 Semot. *Formica*.
 Semou, *Fraus. Item dicitur* beta tau dia pounja femou. *Scio quid astutia meditetur*.
 Senanga. *In fritorio, adsonitum, vel strepitum fricare*.
 Sendiri, *vel kendiri. Solus. Item fendiri, is ipse*.
 Seni. *Angustus, contractus*.
 Seperti. *Luxta, ac. dia catta dengan sepertinja. cū similitudine loquitur*.
 Serba. *Hoc pacto usurpatur. fer-*

- ba dalam rouma, *vel* serba dalam dunja. *Id est* totum quidquid in domo, *vel* in mundo est. *Item* serbâ-maccannan. *Cibi* omnis generis.
- Serôfa. *v. g.* Quando dicitur dia pounja mouca serofa. *Ipsius* vultus sine ullo est colore.
- Serta. *Tam* citò, quàm &c.
- Serouwal. *Bracca*, sive femoralia. *salana*, magis apud Indos est in usu, sed est Moluccanum & Iauanicum.
- Setros. *Sericum* ad suendum.
- Siappa. *Quis*.
- Sibor. *Capula* ad hauriendam aquam.
- Sicat. *Scopula*.
- Sicou. *Cubitus*.
- Sida-fida, *vel* fefida. *Item* balio. *euiratus*, *eunuchus*, *castratus*.
- Sifat. *Communis* alicuius facienda, *vel* viuendi modus. *v. g.* dia tohrou sifata jawa. *Iauanicum* facienda, *vel* viuendi modum sequitur. *sifat* mentsjouri. *Consuetudo* furandi qua non intermittitur.
- Silalôa. *Gratias* agere cum solemnitate. *Est* Tarnatanicum.
- Silôro. *Obtusus*, *stupidus*, qui ad mandata non reflectit.
- Simpang. *Concinnare*, *accommodare*. *v. g.* simpang pissau itou. *cultrum* istum suo reponere loco.

- Singa. *Leo*. *Item* singa. *in* transeundo *vel* nauigando aliquem alloqui. *v. g.* djicca beta liat dia, beta singa dia. *ipsum* si vidisse in transeundo conuenissem.
- Singit. *Inclinatum*, *decliuem* esse.
- Sini. *Hic*. *vix* solum *in*seruit. *vsitatissimè* enim dicitur de sini nisi vocabulum derri praedat.
- Sinjata. *Arma*.
- Sipat. *Linea* a fabris lignarijs creta ducta ad quid rectè ferendum *vel* secandum. *Item* terminus, quo agri, regiones, &c. à se inuicem discernuntur, *vel* diuiduntur.
- Sirang. *Irrigare*.
- Sircaya. *Placenta*.
- Sirdawa. *Millepeda*.
- Sifa. *Residuus*, reliquus.
- Sifi-ican. *Squama*.
- Sifi-basifi. *Iuxta*, propè.
- Sific. *Hoc pacto* subseruit. *dia* sific-catana de icat pingang. *Inter* cingulum catana id est gladii Iauanicum figit. *Item* dia basificris. *corpori* superimpositum cris. *gestat*.
- Sifir. *Pecten*. *basifir*, *pectere*.
- Sitou. *Illic*. *vix* solum *vsurpatur*, nam frequentissimè dicimus. *de* sitou, nisi praecedant ca, *vel* derri.

Siwa.

- Siwa. *Conducere*.
 Sixa. *Molestia, infortunium, miseria*.
 Sòbat. *Amicus*.
 Sogoul. *Mafus*. *Item tadium*.
 Somba, berfomba. *Reuerentia & obediētia sūma, quæ iuxta regionis ritū alicui exhibetur. Hinc adorare etiā denotat. Malaici per sombahan, munus intelligūt. Nam in signum obseruantia dona superiori offeruntur*.
 Sombele. *Incantationibus bestiā iugulare vti pro more sacrificuli Mori faciunt*.
 Sombing. *Dentes ferrati scutelle vel alterius cuiuscumque*.
 Sombo. *Sanare*.
 Sombou. *Ellychnium lampadis, vel cādela. Itē fomes igniarius. Si quando verò id inseruit vel vsurpatur exprimi debet materia cui annectitur. v. g. sombou-bedil lampadis sombou padamara, sic etiam candela. sombou-damar*.
 Sombòa. *Duo mancipia vni hero seruentia se sic inuicem alloquuntur*.
 Sompā, basompā. *Iurare, imprecari*.
 Sompit. *Siphon*.
 Sondal. *Meretrix. orang-bafondal. ganeo*.

- Sondoc. *Cochlear*. *bafondoc maccannan. cibum affatim haurire*.
 Songey. *Flumen*.
 Songha. *Murex*.
 Songho Certus, *verus*.
 Sonting. *Flos vel quid aliud quod in crinibus vel post aures quis defert*.
 Sonto, tafonto. *Ad aliquid se allidere*.
 Sontong. *Loligo, vel cattus marinus*.
 Sorongan. *Arca, vel capsula*.
 Souca. *Letari. hati kita fouca pada itou. habeo aliud quod agi orang caya foucar datan dalam surga. Diuites regnum caelorum agrè & vix cōsequuntur*.
 Soucor. *Sat, affatim, sufficiens*.
 Soucou. *Quadrans*.
 Sonda. *Quarta pars*.
 Souda. *Propriè, satis, denotat, scd esse, insuper significat*.
 Soudàgar. *Mercator*.
 Soudara làki-làki. *Frater*.
 Soudàra parampouan. *Soror*.
 Soudjoc. *Tepidus*.
 Soulout. *Nodus manubrij, vel capuli*.
 Souf. *Subsericum*.
 Soumour, *vel prigi. Puteus*.
 Sounji. *Expers populi, vel sine plebe*.
 Sounot, berfounot. *Circumcide-*

- re *preputium*.
 Sourat, kitab, *Liber*. menjourat. *scribere*.
 Sourat-kiriman. *Epistola*.
 Souro, menjouro. *Committere*, *imperare*. Item *destinare aliquem*. Inde descendit souroang idest, is qui mittitur. Item leno. souro, sine ullo alio adaito subinde nuntium *destinare significat*.
 Sourong. *Protrudere*, *propellere*.
 Sourot. *De aqua maris dicitur*,

- si quando refluit. Item si quando aliquid extensum contrahitur, vel retro cedit*.
 Soufa. *Molestia*.
 Soufong. *In strues componere*. v. g. *patinas*, & *scutellas auritas sibi inuicem superimponere*.
 Soufou parampouan. *Mãmille, ubera seminarum*.
 Soutra. *Sericum intortum*.
 Spera. *Machina igniuoma*.
 Suara. *Vox*.
 Surga. *Celum beatorum*.

T

- T Abâl. *Crassus*.
 Tabib. *Medicus*.
 Tabir. *Velum, conopaeum*.
 Tacanà. *Spasmus*.
 Tacoucour, vel bourong coucour. *Turtur*.
 Tàcot. *Timor, angustia*.
 Tacotjò. *Terreri subito*.
 Tadi. *Iam statim*.
 Tadjang. *Aster, acutus*.
 Taghal, carna. *Ob. taghal itou. Ideo*.
 Tàhan, menàhan. *Pati, sufferre*. tahan hati. *seipsum cobibere*. tahan pada maccannan, *seipsum ab edendo cobibere*.
 Tay. *Stercus. Pro quacumque immunditia usurpatur*. v. g. tay-be sli. *rubigo, ferrugo. tay-*

- arac. sex de Arac*.
 Tairis. *Dissectus, disscissus*.
 Talac. *Extrudere ex adibus*.
 Talagga, tasse. *Puteus*.
 Talàng. *Vorare*.
 Talàndjang. *Nudus*.
 Talantang. *Supinus*. tsjerap, *pronus*.
 Tàli. *Funis, Ligaculum*.
 Tàli-pana. *Nervus arcus*.
 Tàli-herbab. *Chorda barbyti*.
 Tàli-prot. *Intestinum*.
 Tali-sau. *Funis nauticus*.
 Talouco. *Holoferica*.
 Talille. *Incoopertus*. v. g. *olla sine cooperculo*. rouma-talille, *domus sine pariete*, talille-acan-badang. *seipsum denu-dare*.

Talla.

Talla. *Positum ante fouda. Quid factum esse denotat. Sicuti per dictionem, qua fouda, sequitur, exprimitur. v. g. nergi talla fouda ala. ciuitas iam est intercepta.*

Taman. *una cum socio.*

Tamba. *Adiungere.*

Tambagga. *Aes Cyprium, cuprum.*

Tampal. *Segmentum, frustum.*

Tampar, *vel tampiling. Alapa.*

Tampat. *Locus.*

Tampourong. *Trochus. turbo.*

Tana. *Terra.*

Tanam. *Plantare. Item foderè. Hinc descendit. tanaman. id, quod plantatur. Item semen, denotat.*

Tancap. *Capere, arripere, agredi, adoriri.*

Tandoc. *Cornu.*

Tangan. *Manus.*

Tanda. *Signum.*

Tanda-louca. *Cicatrix.*

Tanda-caki. *Vestigium.*

Tandjong. *Angulus, vel punctus terra.*

Tangha. *Scala, gradus.*

Tangho. *Verriculum, sagma ad hauriendos carbunculos chalcidionios. menangho. sagma piscari.*

Tanghong. *Super humeros gestare. Metaphoricè dicitur bou-da itou bouloim tanghong dola. iste infans nedum peccatis est oneratus. Item outang itou dia-râghong, hoc est ipsius debitum.*

Tangsa. *Pulsare tympanum.*

Tanja. *Interrogare. tanjahian. questio, interrogatio.*

Tankis. *Digladiari, velitari.*

Tanti. *Texere limbos intextos, vel similia.*

Tankei. *Caulis, vel stipes frutuum.*

Tapac-caki. *Callus pedis. tapac-tangan. pulpa manus.*

Tâpi. *Vestis muliebris, qua subtus desertur.*

Tâpis. *Per linteum exprimere, vel effundere.*

Târic. *Trabere.*

Tarima. *Vide trima.*

Tarou. *Seruare. Item ponere. Hic descendit. batarouan. Legatus, vel Vicarius Regis.*

Taroupa. *Crepida.*

Tartip. *Humanus, urbanus.*

Tafancot. *Hæsit, tenet.*

Tafancol. *Colligatus, veluti caligas, vel crines quis colligat.*

Talonto-càki. *Ad aliquid pedè offendere. Itè cespitare, titubare.*

Tatà. *Secare. v. g. cultro, vel alia*

- alia armatura secare.*
 Tâtap. *Tacitus & quietus.* orang
 itou boulom ratap. *iste populus*
nedum quiescit.
 Tatawa. *Ridere.*
 Tatcalla. *Tunc.*
 Tatsjangan. *Percussus admira-*
tione.
 Tatouroutan. *Descendit ab Tou-*
rout. idest, alium nimirum
superiorem imitari.
 Tau. *Scire, nosse quod quis didi-*
cit.
 Tauang. *In bello captiuum face-*
re. orangcata-uang. *captiui.*
 Taouon. *Apis.*
 Tawar. *Recens, v. g. aqua recens,*
Item offerre, vel licitari. ta-
 war-mouca. *visus subrufus,*
vel luteolus,
 Tawas, *vel pedromni. Alumen.*
 Tàwon. *Vnus annus.*
 Teboù. *Arundo saccharea.*
 Tegar. *Durus, firmus.*
 Telinga. *Auris.*
 Teloc. *Nauale, portus.*
 Teloor. *Ouum.* teloor-coutou.
lendes. telor-ican, *lacteum*
piscis intestinum.
 Tenga. *Medius.* tenga-hari *me-*
ridies. tenga-malam. *nox in-*
tempesta. tenga-toubou. *iust-*
ta vel mediocris atatis. tenga-
 dua. *unum cum dimidio.*
 Tenou. *Texere, veluti lin-*

- teum, vel telam.*
 Tendang. *Conculcare, proculca-*
re pedibus.
 Têpa. *Lorica castrorum, sepi-*
mentum muri, vel si mile sepi-
mentum militare.
 Tepi. *Angulus, vel margo cuius-*
cumque.
 Tepi-laout. *Littus maris.*
 Terantoc-caki. *Cespitare, titu-*
bare.
 Terbang. *Volare. Dicitur etiam*
beta hati-terbang. inquieta
sum corde.
 Tercodjout. *Terreri.*
 Terdjong. *Salire, vel saltare,*
deorsum. Item præ timore sal-
tare retrorsum.
 Teria bateria. *Streare, exscrea-*
re.
 Teroubou, *vel teloor ican. la-*
eteum piscis intestinum.
 Tetrongo. *Testudo.*
 Tiang. *Pila, columna, stipes.*
 Tiang-layar. *Malus, arbor na-*
uis.
 Tjarap, *vel tjerap. Pronus.*
 Tibil. *Sua sunt connexa. v. g. ex*
viminibus, vel arundinibus, ve-
luti corbes, crates vimineæ, &c.
 Ticam. *Pungere, figere.*
 Ticar. *Lectus stratum.*
 Ticos. *Mus vel glis,*
 Tida. *Non vel nihil.* tida siap-
 pa. *nemo.*
 Tidor.

- Tidor. *Dormire*. botidor pa-
rampouan . *cum semina dor-
mire*. Dicitur etiam api tidor .
ignis est collectus. Item minjac-
tidor . *oleum est firmum* .
- Tiga. Tres . tigablas . *Trede-
cim* .
- Tima-itam . *Plumbum* . tima-
pouti . *Stannum* .
- Tifa. *Tympanum* .
- Timba. *Hydria* , urna . menim-
ba . *haurire situla* .
- Timbang . *Librare* , *ponderare* .
Item causam trutinare .
- Timboul . *Germinare* , *pullulare* .
Dicitur etiam boulan tim-
boul , luna prodit , & venit sub
aspectum . *Item dia pounja*
soufou timboul . *mamma ip-
sius accrescunt*. Item . timboul ,
*ex aquarum fundo quid emer-
gens* , denotat .
- Timor . *Oriens* .
- Timon , antimon . *Cucumer* .
- Timpang . *Claudus* .
- Tindis . *Super se inuicem collocare* .
Item jangan tindis pada beta .
ne supra corpus meum sed eas .
- Tinca . *Mores* , quibus quis in-
struitur , v. g. si quando bene ,
vel male morigeratū exprimere
volumus . derri tinca cakenā-
lan orang nang souda derri
assal baic . *ex moribus honeste
nati cognoscuntur* .

- Tincal. *Gummi vel gutta viscosa* .
- Tingco . *Collum* , & *cercuix pari-
ter* .
- Tinghal . *Manere* . *Item relin-
quere* .
- Tinghalong . *Gibeta* , *ciucta* .
- Tinghi . *Alus* .
- Tinghi-rinda . *Inequalis* , *im-
par* ,
- Tinglang . *Mergere* , *demergi* .
- Tinjac . *Gradi vel incedere ambu-
lando* .
- Tiop . *Flare* .
- Tiram . *Ostreum* .
- Tiri . *Rigidus* . v. g. *vitricus* , *no-
uerca* &c .
- Tiris . *Stillare* . *ayer-sa-tiris* ,
aque gutta .
- Tiric . *Rostrare instar gallina-
rum* .
- Tobat . *Detestari* . v. g. *beta to-
bat pada djalan itou* . *viam
istam execror* .
- Todò . *Malacia* .
- Togò . *Firmus* .
- Togò-acan . *Firmare* , *confirma-
re* .
- Togòr , batagòr . *Punire* , *obiurga-
re* . *togòr-hàti* , *rigidus* , *auste-
rus* , *male alicui affectus* .
- Tomba . *Fulcire* .
- Tombac . *Lancea* , *bastā* .
- Tombo . *Vernare* . *Item tundere* ;
Dicitur etiam tombo . *pugnis
cedere* . *Item pulsare* . *tombo
cana-*

canari . *Confringere canaria* .
 Tomboc . *Crus , tibia* .
 Tombong . *Anus , clunis* .
 Tompa . *Fundere , effundere* .
 Tompang , menompang . *In alii-
 cius navi , vel cymba unâ na-
 uigare* .
 Tompol . *Obtusus , stupidus* .
 Toncat . *Scipio , fulcimnetum* .
 Tonda . *Funem eradicare* .
 Tondo . *Corpus inclinare , vel
 seipsum proclinare* .
 Tondong . *Racemus , botrus uua-
 rum* .
 Tonghol . *Aplustre* .
 Tonghou . *Seruare , obseruare ,
 circumspicere* .
 Topayan , vel tapayan , magna
hydria .
 Touang . *Fundere , effundere* .
 Toubir . *Sursum* .
 Toubou . *Membra corporis hu-
 mani* .
 Toubous , menoubous . *Redi-
 mere , pignus pretio liberare* .
 Toucan-bâtou . *Cementarius* .
 toucan-cayou . *faber lignarius* .
 Toucar . *Mutare , commutare* .
 Toudjo . *Collimare* .
 Toudjou , Septem . *toudiou-cali
 septies* .
 Toudong . *Contegere , obtege-
 re* .
 Toula . *Tertia post die* .
 Toulac . *Trudere , propellere* .

toulac ca baua , *detrudere* .
 Toulâdang . *Imago* .
 Toulang . *Os , vel ossa* .
 Touli . *Surdus* .
 Toulis . bertoulis , *Scribere . Item
 pingere . v. g. cayin bertou-
 lis . vestes depicta* .
 Toulong . *Iuuare* .
 Toumit . *Calx , calcaneus* .
 Tounangan . *Matrimonio deuo-
 uere* .
 Toudioc . *Ostendere* .
 Tounou . *Accendere . Item torre-
 re* .
 Tourong . *Descendere . Dicitur
 etiam baua tourong . deferre .
 In mercaturis earû pretiû im-
 minui , & merces suas minoris
 licitare significat* .
 Tourongâcan . *Efficere , ut descen-
 dat* .
 Tourongâcan-sourat . *Exscribe-
 re , vel interpretari* .
 Tourout . *Comitari* . *tourout
 adad negri , regionis ritus iu-
 bere obseruari* . *itou tourout
 itou . hoc illi concinnat , tourout
 penjouroan Deos . obseruare
 Dei mandata* .
 Toutan . *Bractea tenuis* .
 Touop . *Tegere , cooperire , clau-
 dere* .
 Toutor . *Narrare , notum face-
 re* .
 Touwa . *Se nex* .

Tra-

- Tradjou**, vel datsjin. *Lanx*, vel *bilanx*.
Trang. *Clarus*, *lucidus*.
Trima. *Acceptare*, *æqui bonique consulere*.
Trima-cassie. *Agere gratias*, *habere grates*.
Trous. *Per id quod transit*, vel *cui inest foramen per obliquum*.
Trouffi. *Aerugo*.
Tsjabang. *Ramus arboris*.
Tsjabot. *Aliquid è terra extrahere*. *Item crines suos euellere*. *Item arma*, vel *cultrum educere denotat*.
Tsjacà. *Hoc pacto applicatur*. *itou-tsjacà de leher*. *id gutturi inheret*.
Tsjacar. *Præ ira vellicare*.
Tsjaya. *Splendor*. *bertsjaya: fulgere*.
Tsjakit. *Litigium*.
Tsjamar. *Turpis*, *sordidus*.
Tsjamàra. *Crines quos suis mulieres immiscet*, *ut tutulos laxent*.
Tsjampor. *Mixtus*. *tsjamporàcan*. *permiscere*.
Tsjangar. *Ad prædandum egredi*, *Molucchi garou*. *dicunt*.
Tsjancol. *Pala*.
Tsjap. *Sigillum*.
Tsjapat. *Bene aliquid exercere*.
Tsjapie. *Mutilus* vel *paraliticus*.

- Tsiaping**. *Scutum*, *quod puella nuda currentes ante pudenda ferunt*.
Tsjara. *Mos*.
Tsjaranna. *Ulcerà*, *quæ ad cancerum tendunt*.
Tsjari. *Quarere*.
Tsjari tsjakit. *Litigium exquisere*.
Tsjaric. *Rumpere*.
Tsjatsjar. *Papula*, *pustula*.
Tsjator. *Ludus latrunculorum*.
Tsjatsjing. *Vermes*.
Tsjatsjörong. *Tripus ferreus*, *chitropus*.
Tsjauat. *Vestis ad cooperienda pudenda dum nudi currunt*. *Tarnatenses sidàco dicunt*. *Item pro ipsis verendis sumitur*.
Tsjelop. *Colorare*, *tingere*.
Tsjendàna. *Lignum quod belgicè sandel appellatur*.
Tsjeredic. *Callidus*, *astutus*.
Tsjerey. *Ab aliquo separari*. *v.g. siquando duo debent disjungi*.
Tsjeremyn. *Speculum*. *tsjeremyn matta*. *conspicillum*.
Tsjerita. *Relatio*, *narratio*.
Tsjerit. *Alui profluuium*.
Tansjerit. *Alui profluuiò laborare*.
Tsjiderà. *Non veluti decet*, *id cui aliquis adest defectus*.
Tsjiggi-tsjiggi. *Confertim apud inuicem*, *densati*.
Tsjilàca. *Infortunium*, *aduersa*.

sa fortuna.

Tsjimboroàng. *Zelotypus.*

Tsjincke. *Caryophyllata.*

Tsjindàwa. *Sal petrosus, nitrum.*

Tsjinta, bertsjinta. *Tristari.*
Dicitur etiam, dia tsjinta ne-
grinja. Mæret quia regionem,
suam recogitat. Dicitur etiam
kita-orang tsjintabras. labo-
ramus pro oriza, & illa carere
vix possumus.

Tsjintsjang. *Minutal carnis.*

Tsjitsja. *Lacertus.*

Tsjintsjing. *Annulus.*

Tsjöba. *Tentare, probare.*

Tsjiong. *Odorari, olfacere.*

Tsjonckil. *Rimari, acclitare.*

Tsjoubit, *vel pitsjil. Vngulis pun-*
gere.

Tsjouca. *Acetum.*

Tsjoucor. *Abradere nouacula.*
pissau penjoucor. nouacula.

Tsjoukei. *Veetigal, quod merca-*
tor peregrinus Principi Re-
gionis debet.

Tsjouri, mentsjouri. *Furari.*

Tsjoutsji. *Mundus, purus.*

Tsjoutsjou. *Nepos. Item figere.*
v. g. stilum alibi infigere. Itē
fasciare ligamina. tsjoutsjou,
diarong, acui trajcere filum.
Item tsjoutsjou. dum in ulce-
re, vel vulnere, quid pungit.

Tsjum. *Osculari.*

Tuan. *Dominus, magister.*

V

V Injaga. *Negotiari, merca-*
turam exercere,

W

wactou. *Tempus. Tēpora diei hoc*
modo vocātur. wactou soubour.
dum gallus canit. waētou esa.
ante meridiem. waētou-lohor.
meridies. waētou afara. post
meridiem. waētou mengarib.
vesperus.

wali. *Aquila.*

waris. *Heres ex testamento. pou-*
saca, heres ab intestato respe-
ctu consanguinitatis.

warna banja. *Multifariam,*
multisque modis.

warna-abou. *Color cinereus.*

wrangan. *Inficere veneno. v. g.*
cris-wrangan, venenū est cris.
welläkin. Nihilominus.

Z

Z E maan-da ulou. *Tempora*
præterita.

Zeitan. *Diabolus.*

Zina. *Meretrix, scortum.*

ALI-

51

A L I Q V A V O C A B V L A L V S I T A N A

Quæ in infulis Amboyna, Banda, & Moluccis,
fapenunerò Malaicis intermifcentur.

M Ester. <i>Opus esse.</i>	Consentir. <i>Permittere.</i>
Mentaon. <i>Tunc.</i>	Suffrir. <i>Pati, perferre.</i>
Mas que. <i>Quamuis ita fit.</i>	Seruir. <i>Famulari.</i>
Crear. <i>Educare.</i>	Seruitio. <i>Famulatus.</i>
Paffear. <i>Ambulare.</i>	Sin. <i>Absque, sine.</i>
Coftume. <i>Confuetudo, mos.</i>	Recado. <i>Nuntius, mandatum, le-</i>
Parente. <i>Cognatus, confanguineus.</i>	<i>gatio.</i>
Obrigacion. <i>Obligatio. v.g. quan-</i>	Fastio. <i>Fastidium.</i>
<i>do quis ad alicuius est obfe-</i>	Cudir. <i>Cordi, vel cura habe-</i>
<i>quium, vel mandatum adstri-</i>	<i>re.</i>
<i>ctus.</i>	Cuidado. <i>Cura que pro aliqua re</i>
Pareffer. <i>Placere, videri.</i>	<i>habetur.</i>
Acerca. <i>Circa, vel quod atti-</i>	Pay. <i>Pater. May. Mater.</i>
<i>net.</i>	Cunjado. <i>Affinis.</i>
Quanto. <i>Quantum fpectat, vel</i>	Cunjada. <i>Affinis, glos.</i>
<i>attinet.</i>	Sobrinjo. <i>Nepos.</i>
Mal-enfinado. <i>Malè morigera-</i>	Sobrinja. <i>Neptis.</i>
<i>tus.</i>	Primo. <i>Patruï, vel amita filius.</i>
Ben-enfinado. <i>Benè morigera-</i>	Prima. <i>Patruï, vel amita filia.</i>
<i>tus.</i>	Regalas. <i>Lautum epulum.</i>
Confcillo. <i>Confilium.</i>	Libro. <i>Liber, codex.</i>
Entregar. <i>In manus tradere.</i>	Tinta. <i>Atramentum. Item co-</i>
Leuanrar. <i>Seipfum extollere, re-</i>	<i>lor.</i>
<i>bellare.</i>	Concierto. <i>Consensus vel cöcentus.</i>
Pregoar. <i>Annuntiare.</i>	Citar. <i>Citare.</i>
Pregoação. <i>Concio.</i>	Forfa. <i>Potentia, vis.</i>
Ismola. <i>Eleemofyna.</i>	Par forfa. <i>Neceffe.</i>
Licença. <i>Venia.</i>	Martello. <i>Malleus.</i>
Crefcer. <i>Crefcere.</i>	Prego. <i>Clauus.</i>

Ferrero. *Faber ferrarius*.
 Alcunja. *Cognomen*.
 Intero. *Integer, totus*.
 Quanto mas. *Quanto magis*.
 Spada. *Gladius*.
 Malediçaon. *Dira, imprecatio*.
 Almurfar. *Centare*.
 Sentar. *Prandere*.
 Iear. *Ientare*.
 Veludo. *Holofericum*.
 Alfiate. *Sartor*.
 Pena. *Multa, pœna*.
 Castigar. *Punire, pœnam irrogare*.
supplicium sumere.
 Porfiar. *Litigare, contendere*.
 Cãsta. *Descensus*.
 Pourefa. *Paupertas*.
 Armada. *Classis*.
 Bandera. *Vexillum, signum*.
 Bõmbardero. *Balistarius, tormen-*
tarius, bombardarius.
 Espingarda. *Tubus, fistula*.
 Canto. *Angulus, margo*.
 Ingenio. *Trachlea in altum quid*
tollere.
 Afauer. *Nimirum*.
 Hora. *Hora*.
 Imagem. *Imago, effigies*.
 Incenso. *Thus, thymiana*.
 Suiffa. *Armatorum militum de-*
lectus.
 Gallo. *Gallus*.
 Grosso. *Spiffus, densus*.
 Proueito. *Emolumentum,*
questus.

Veillo. *Senex, vir*.
 Veillo. *Anus, vetula*.
 Tempo. *Tempus*.
 Curar. *Sanare, curare*.
 Matelote. *Socius*.
 Sangrar. *Venam incidere*.
 Hate. *Eò usque*.
 Enganar. *Fallere*.
 Bafta. *Sufficit*.
 Bolla. *Crimena*.
 Ramo. *Ramus*.
 Tarda. *Vesperus, vesper*.
 Seguro. *Symbolum, vel diplomæ*
tuti, & liberi commoatus.
 Suberbo. *Superbus*.
 Cadera. *Sedes*.
 Pulpito. *Suggestum, pulpitum*.
 Banco. *Scamnum*.
 Entendimento. *Ingenium, intel-*
lectus.
 Contento. *Contentus*.
 Peito. *Pectus*.
 Cerco. *Obsidio*.
 Cinto. *Cingulum*.
 Agua benta. *Aqua benedicta, con-*
secrata, lustralis.
 Ben pode. *Fieri posses*.
 Merefcer. *Dignum esse*.
 Sagu fa-costa. *Quod Malaicè*
dicitur. sagu fa-limping.
 Desimorefcer. *Animo defce-*
re.
 Camma. *Lectus, torus*.
 Barba. *Barba*.
 Rede. *Funda*.

Coi-

Coitado . *Miser.*
 Alfinetto . *Arcicula.*
 Torto . *Luscus.*
 Rua . *Platea.*
 Remedio . *Remedium.*
 Fresco . *Recens.*
 Milagro . *Miraculum.*
 Oriuis . *Aurifex.*
 Igreja . *Templum, ecclesia.*
 Grado . *Clathrus, cancelli.*
 Fidalgo . *Nobilis.*
 Contas . *Rationes, computatio-
 nes.*
 Fantasma . *Larua.*
 Requerer . *Repetere, reposcere.*
 Semana . *Septimana.*
 Agradescer . *Perfoluere grates.*
 Negociar . *Negotiari.*
 Durar . *Durare.*
 Tentar . *Speclare, inspectare.*
 Aleubitera . *Lena.*
 Franga . *Gallina.*

Valer . *Liceri, & licitari. Item,
 valere, constare.*
 Costa . *Costa.*
 Ingeolar . *Ingeniculari.*
 Sabon . *Sapo, smegma.*
 Taterouga . *Testudo.*
 Nen .
 Para .) *Particula coniunctiua.*
 Tarato . *In perticam, vel patibu-
 lum aliquem precipitare.*
 Boetta . *Capsa, pyxis lignea.*
 Gardenappa . *Mantile, mante-
 lum.*
 Vidro . *Vitrum,*
 Vara . *Baculus, quem quis mani-
 bus gestat.*
 Marcadjota . *Stola, matronarum
 vestis.*
 Tocca . *Cingulum.*
 Açotar . *Flagellare.*
 Alcatifa . *Peristromata;*

DICTION-

54
 DICATIONES ALIQUAE TARNATAE

Quæ in supradictis regionibus sæpe

Malaicis applicantur.

- N**Onou . *Seriò indagare, ad eruendam veritatem.*
 Gogouta . *Ferre iudicium, ius administrare.*
 Bobato . *Primarij magistratus, & viri eximij.*
 Silalòa . *Agere gratias solemniter.*
 Sedouto . *Semper.*
 Boubappo . *Cognati, consanguinei.*
 Hange hange . *Magna, & grauia ligna. v. g. trabes. &c.*
 Cadato . *Aula, curia.*
 Dodouto . *Malleus.*
 Douga douga . *Satis rectè, idest neque plus neque minus.*
 Doho . *Munus, donum quod alicui mittitur.*
 Nonghàre . *Iuuenis, adolescens.*
 Djoudjàrou . *Virgo.*
 Sedahà . *Oeconomus.*
 Paefan . *Nimum sibi persuadere.*
 Iebibi . *Vinea, vinetum.*
 Monara . *Laborare, operari.*
 Hounje . *Vultum componere.*
 Tomacco . *Securis, ascia.*
 Garou . *Ad prædandum egredi.*
 Manxi . *Atramentum.*
 wadja . *Chalybs.*
 Gata gata . *Tenella, pruniceps forceps igniaria.*
 Lego lego . *Chorea circularis.*
 Cawoul . *Fadus, pactum.*
 Papalaco . *Munire, tutù reddere.*
 Naggara . *Solers, industrius.*
 Fiara . *Disspatus.*
 Njimou . *Funis maior piscatorius cui minores cum hamis alligantur.*
 Maccan gnare gnare . *Absque obsonio, vel condimento quid edere.*
 Sahocco . *Proditoriè inuadere, & opprimere.*
 Fofocaki . *Pedes fouere, vel vaporare.*
 Coutoc . *Dire, imprecatio, vel infortunium. v. g. coutoc binassa, coutoc antsjor, coutoc tsjeranna, coutoc jadi pada, negri, catta coutoc, &c. Malaici haram dicunt.*
 Cocobadou . *Præposterè, inuersè.*
 Dafomo . *Commeatus, anno-*
na.

Tem-

Temperassa. *Mores mali, per-*
uersi, & indecentes, faciendi, vi-
uendi, & negotiandi.

Manioca. *Sponsalia.*

Macocaca. *Certatim quid tenta-*
re, vel aggredi.

Tobo robo dalamayer. *In aquis*
ludere aleis.

Fata. *Componere, disponere,*
concinnare.

Helo-orang. *Pratereuntes irride-*
re.

Fosso. *Propter valetudinem edere*
prohibitum.

Panabar. *Medicamen.*

MODI

MODI LOQVENDI.

CAyin itou mattiacan gög itou. *Vestes cum isto valore compensantur, ponderantur, estimantur.*

Saratos maccan sapoulo. *Centum reddit decem pro usura, vel interesse.*

Orang pandjangàcan itou. *Narrantes factum extollunt.*

Dia djouwàl kita-orang. *Ipsè nos prodit.*

Topayan pounja pantat. *Pes bydria.*

Oubât itou catoudjou dengan penjakit ini. *Huic morbo medicamen congruit.*

Soucor-oucor. *Neque plus, neque minus.*

Baua-ilang. *Auferre, ut perdatur.*

Itou djatou ilang. *Id cadit perditum.*

Itou samma dosa lipat duacàli. *Est duplex peccatum.*

Balà-dua. *In duas partes findere.*
Bagi dua. *duplíciter diuiditur.*

Dia jadi menberannac. *Est natus.*

Tahan pada maccan. *Ab edendo seipsum abstinere.*

Isonja daa boulan. *Duobus post diem mensibus.*

Kirim catta. *Alicui denuntiare, vel certiozem aliquem facere.*

Beta poutous tuan pounja bacat-tahan. *Salua tua ratiocinatione, vel sermonē tuum interrūpo.*

Ambil artinja. *Opinionem, vel sententiam percipere.*

Beta jadi berjadi. *Sum creatus.*

Salâmat daran. *Aduentus felix.*

Lalou tenga malam. *Mediam post noctem.*

Tondo hati. *Cor inclinare, vel dimittere.*

Pækei parampouan. *Mulierem cognoscere.*

Hari domingo jang de alouwan, vel de mouca. *Dominica dies appropinquans.* jang de belaccan. *elapsa dies dominica.*

Dia britàcau. *Nuntium attulit, vel in lucem protulit.*

Dia palut cayinja ca-àtas. *Ipsa succingit, vel subducit vesticulam.*

Appa ongco fadouli. *Tua quid refert.*

Outang itou dia tanghong. *Ad ipsum debitum spectat, vel solutio ipsi incumbit.*

Bouda itou bouloim tanghong dosa. *infans peccati expert, vel nulli adhuc crimini obnoxius.*

Djicca

- Djicca beta liat dja Beta finga,
 dja. *Ipsam si vidissem, omnino
 conuenissem.*
- Beta boat dia sedo. *Ipsū habeo lu-
 dibrio.*
- Souda poutous. *Est mortuus.
 Actum est.*
- Dia-orang batau-tau. *Se inuidem
 rectè norunt.*
- Bri ifi cawin. *Dotem trade-
 re.*
- Panghil dia dengan dua beran-
 nac. *Ipsam cum parentibus voca.*
- Dia tangan ganghou. *Manus
 non potest continere, vel mani-
 bus tumultuatur. Item moulour
 ganghou. &c.*
- Dja poumja pacattahan parour
 pada beta poumja pacattahan
Verba nostra conueniunt.
- Dia-orang parour. *Bene inter se
 conueniunt: v.g. hic illi mariti,
 hac vicissim, eidem uxoris vi-
 ces probe adimpleret.*
- Adda gounanja besar. *Vatoris
 hand parui est.*
- Soldado sa-cotta. *Totius arcis
 milites.*
- Orang lain petsja vinjaga ini. *Alij
 hoc commercium corrumpunt.*
- Dia itou nacal pada cotta ini.
*Audax, inhonestus, huicque mu-
 nicipio malè est affectus, cui de-
 bitum negat honorem.*
- Dia tau maccan haram. *Meta-*
- phoricè dixit qui per nefas bona
 conquirunt, possidentque, dicitur.*
- Dja catta catta pande. *Perfectè,
 politè, nitidè, pulchreque loqui-
 tur.*
- Tsjari ragouling-gouling. *In
 cunctis angulis indagare.*
- Bouda djatou. *Mulier peperit,
 præsertim verò dicitur ubi abor-
 tum fecit.*
- wactou itou dia bouloim calou-
 war. *Nedum tunc erat natus.*
- Boang njawa. *Sibi ipsi violentas
 manus adferre.*
- Derri pada segalla oumour. *Ab
 omni æternitate.*
- Dia-orang bouloim tãtap. *Nec-
 dum quieuerunt.*
- Dia sacaran pagang negri. *Regio-
 ni nunc præest.*
- Dia balic hãti. *Animum denud ad
 id, quod reiecerat, conuertit.*
- Dia doudoc famma gaibana. *Sed
 Sedet ignorans ubi se habeat,
 quomodo. &c.*
- Tinghi-meninghi. *Excelsè supra
 se mutuo.*
- Dia poumja mouca cras. *Est vult-
 tu seuero.*
- Packei tsjintsjing. *Digitò annuliè
 gestare.*
- Tchinga kita vel matta kita falla.
Non rectè audiuit, vel vidi.
- Dia falla tiga paracarra. *Tripli-
 citer peccat.*

Seperti badang-mou-kendiri .

Tui instar corporis .

Selammanja dunja ini jadi , vel
selamma-lamma dunja ini . *Ab
orbe condito .*

Ambil caduanja . *Cape utrumque .*

Item ambil delapan famoa .

Omnes oculo accipe .

Ayer pounja matta malille cras .

Velociter flumen defluit .

Dia souda famoanja seperti kita .

In omnibus mihi est similis .

Dialalou . *Is me praecessit .*

Beta foucar . *Impedior , aliud ha-
beo agere .*

Orang caya foucar datan dalam
furga . *Diuites caloriam regnum
raro capiunt .*

Appa sebout itou ? *Quomodo id
vocatur ?*

Kita-orang jadi ai narca . *Ad inf-
ros descendimus .*

Barappa lamma ? *Quamdiu ?*

Inila namma rouma . *Hec merito
domus vocari potest .*

Dia-orang souda hati barat pada
beta . *Male mihi afficiuntur .*

Dia jadi hati corang . *Perturbatur
& animo deficit .*

Dia pounja bassolan . *Quod quis
ad lauandum tradit .*

Dia baridor parampouaa . *Cum
femina dormit .*

Kita-orang matti tatawa . *Mor-
tem nostram ridebamus , vel ad*

mortem usque ridebamus .

Matti-berannac . *In pariendo mori .*

Dia sampei-âcan pada capitan .

Militum duci id patefecit .

Dia catta dengan sepertiinja . *Vna*

cum similitudine dicit .

Dia hati pannas . *Est animo ira-*

ta .

Dia hati dingin . *Animi ardorem*

remisit .

Bedjalan adapan . *Ante egre-*

di .

Beta bagini-âcan cayin . *Sic me*

vestibam , vel cingebam .

Matta-hari souda massoc . *Soloc-*

cidit , vel occubuit .

Dia-orang packei nama djouga .

Solum gestant nomen , vel nomi-

ne tenuit .

Liat-liat pada ruan-mou . *Tuo te*

hero accommoda .

Laki fatou itou brani . *Est vir au-*

daus .

Satou pon dia tida mau . *Nulum*

omnino vult .

Hati catoudjou . *doudoc fanna .*

Ibi habitare desidero .

Capitan boat cassien pada dia .

Multo ipsum militum prese-

ctus radio afficit .

Dia-orang hati lecat pada beta .

Cor suum a me destrabere neque-

unt .

Dia tida tau hati . *Est expertus in-*

geny . Item udeo est attonitus

- ut eorde deficiatur.*
- Liat ayer. *Aqua hac adferatur.*
- Dia tsjinta negrinja. *Præ regionis
suae cogitatione meret, patriam
suam desiderat.*
- Orang menangis ican. *Piscis def-
deratur.*
- Beta tinghal tacot. *Anxius per-
manebam.*
- Ampon tuan pounja mendengar. *Salua venia quod rationes tuas
vel sermones interrumpam.*
- Babbi tida mau badjantan. *Sus
vnâ cum verre colludere de-
ctat.*
- Souda farien dia peghi. *Toto die
fuit egressus.*
- Dia pedis pada orang Ambon. *Circa Amboynenses acerbo est
animo.*
- Dia boat samòda dengan pedis. *Acerbè omnia facit. Dia catta
pedis. amarè & contumeliosè lo-
quitur.*
- Diamau lebè derri kita-orang. *Nobis vult præferri.*
- Iesu Cristo baiki kita orang ma-
nusia famoa. *Iesus Christus nos
homines à malis liberauit, & in
reclum denuò iter reduxit.*
- Baua naic. *Sursum ferre, sustollere.*
- Baua tourong. *Deferre, submittere
deorsum.*
- Ayer kitsjil. *Aqua demissa.*
- Dia pounia hati fouda tsjamar.
- Est reus, noxius.*
- Dia pounia hati fouda tsjoutsji.
- Est innocens, culpa expers.*
- Dia toutoup bera pounja mouca.
- Impedit mihi lumen.*
- Dia mengadou beta. *Mihi im-
putat.*
- Banjacnja. *Multitudo.* djaunja.
- longitudo.*
- Tighinja. *Altitudo.* Bcfarnja.
- magnitudo. &c.*
- Caous itou pounia ade. *Isti
calceo affimilis est.*
- Dia-orang fouda njawa fatou.
- Simul dormierunt.*
- Dawon fa-lè. *Folium.* cartas fa-
lè, *folium chartæ.*
- Boulan petsja. *Luna decrefcit.*
- Beta mau souro pada dia. *Ipsum
ut nuntium ferat mittam.*
- Dia orang packei minjac. *Oleo fre-
quenter se inungunt.*
- Dia packei pàrang. *Falce putato-
ria utitur.*
- Pàrang tida maccan. *Falx puta-
toria minimè scindit.*
- Tsjeranna itou maccan. *Scabizi
inedit.*
- Dia bernangàcan saloacco. *Na-
tando scutum adfert.*
- De Pedro pounja belaccan rou-
ma. *Post Petri domum.*
- Dia tangan panjang. *Aliorum
bona attingit.*
- Dia cawassa pada pacattàhan.

- djouga . *Nihil efficere quàm nudis verbis potest.*
- Dia-orang maccan . doudoc . doudoc . *Sedentes comedunt.*
- Antar-catta, vel bava pacattàhan . *Alicuius nomine nuntium, facere, vel deferre.*
- Dia-orang matti-matti carna, itou djouga . *Ad id solum obtinendum omnibus viribus adlaborant.*
- Dia pounja soufou passang, vel timbout . *Ipsius māmille accrescunt.*
- Lebe lipat . *Duplicato plus, vel amplius.*
- Boang, vel tarou de belaccan . *Istius non amplius recordari, vel mentionem facere.*
- Dia hati fedap pada beta . *Valde mihi est benignus.*
- Dia bri pada beta mouhout sedap, vel pacattàhan fedap . *Amabiliter, & comiter me alloquitur.*
- Tidor sedap . *Suaui detineri somno.*
- Diangan sembounji namma djarrong fatou . *Non tantum quantum una acus abdit.*
- Beta hati terbàng . *Inquieto sum animo . Dicitur etiam hati anjot.*
- Beta tau dia pounja paralente . *Ipsius scelerata, vel sceleratum animum apprimè novit.*
- Beta pounja mouhout pantas catta catta . *Probè mihi loquela, facta, vel me explicare novit.*
- Idopàcan . *Vitam clargiri, vel vivificare.*
- Ican fa-tsjoutsjou . *Reliquum piscis qui sunt est annexus.*
- Seallat, vel boat etas . *Cogere.*
- Belayar de pinghir-dàrat . *Per vallum velificare.*
- Iangan poutar-bàlic . *Ne ambages, & effugia adeò quaras.*
- Sacàrang fouda tida adda . *Nihil modo restat, consumptum est.*
- Dia liat matta trous . *Larvas & umbras videre, qui alium videre nequit, potest.*
- Hari tinghi . *Multa dies.*
- De Ambon casannia, attau, ca-mare . *Ad istam, vel ad hanc partem Ambonensem.*
- Iangan catta carna mouca . *Huius viri causa, favore, vel amicitia ne loquaris.*
- Dia pounja mouhout tsjoulong-aling . *Fabulatum, & delatum vadit, ut inter se dissideant.*
- Ican tida lacon . *Piscis non expectitur.*

Iangan tindis pada peta. *Ne supra corpus meum sedecas, vel spes.*
 Radja pounja bararouan. *Regius legatus, vel vicarius, in hac, vel illa regione.*
 Orang barou mendapat. *Diuitia recentes, ij qui nouiter diuites sunt effecti.*
 Minjac-tidor. *Oleum induruit vel frigore induratum est.*
 Api tidor. *Ignis est collectus.*
 Orang matta pandjang. *Qui oculis huc illuc diuagatur.* telinga pandjang. &c.
 Manusia baratos, baribous. &c. *Centum aliquot homines, vel aliquot millia hominum simul.* Itē baduaratos. barigaribous, vel ducenti aliquot, vel mille simul.
 Matta kita adda segang. *Maximè sum somnolentus.*
 Boang-matta. *Annuere.*
 Bermayin-matta. *Limis intueri oculis.*
 Appa daya? appa tadaya? appa kendaya? *Quid consilij? patiētia?*
 Matta de gantong. *Suspendi.*
 Matti de baccar. *Vinum aduri, vel comburi.*
 Dia tingal taganga. *Aperto manet ore (ganga enim oscitare denotat) Metaphoricè vero dubium significat, qui nescit utrum retrorsum, vel ante progre-*

di debeat.
 Dua basoundara. *Duo fratres.*
 Beta pounja sa-negri. *Meus conciuus, vulgò patriota.*
 Nongare-mintar. *Tunica pectoralis.*
 Bacardja itou jadi tatariè-tariè. *Opus illud tractim procedit.*
 Ambil hati-orang. *Animos sibi deuincire.*
 Dia datan pon baic, dia tidà datan pon baic. *Siue veniat, vel non.*
 Beta jadi cras pada dia-orang. *Fortior euadebam, id est ipsam deuici.*
 Papan pounja deatasnja. *Supremitas afferis. De bauanja. infimitas, vel infima pars.* &c.
 Nota. *Dicitur; manusia-sa-orang orag sabidji. Itē teloor sa-bidji binatang, haiwan, ican, bou-rong, oular, tsjatsjing &c. sa-ecor. pohon sa-cayou. Dā-won sale. calappa sa-boa. cap-pal, vel prau sa-boa. sagu salumping. cayin sa-lirang. vel etiam sale. rante sa-oubong. glang sa-passang. par armillarum.*
 Caous sa-paris. *Par calceorum.*
 Tun-amba. *Est contemptibilissimum, quo aliquem quis potest alloqui. Excedens ongco, vel engcau.*

Ma-

Madiri. *Quod quis alibi subsistat denotare videtur, nam badiri nihil aliud exprimit, quam quem esse erectam, non autem sedentem, vel decumbentem.*

Capalla capallanja. *Alicuius materia partes capitales denotat.*

Baic-la. *Age, aedum.*

Sedang lalou dunja ini barou jadi. *Cum primum mundus creatus foret, vel cum tale quid accidisset.*

Appa boat dia combali. *Quare reuerteris.*

Bri telinga. *Ad audiendum se disponere.*

Beta cai langau. *Aliquid perdidit.*

Tida catauan. *Nescitur.*

Prau ca-cingan. *Linter sicus obtingit.*

Adda diouga. *Inferuit, pro sic se habet, ne dubites. &c.*

Fahan cawassa moufo. *Coram inimico subsistere.*

Suara djatou. *Item pacattahan djatou. Eloquium defecit.*

Dia boat itou mentsjouri-tsjouri. *Furtim hoc agit.*

Bobo api pada hati-orang. *Ad quid aliquos incitare.*

Bobo dingin. *Animi alicuius ardorem refrigerare.*

Dia-orang fouda tsjampor tagan. *Dicitur si quando due aduersa-*

ria partes se inuicem sunt aggressae.

NOTA. *Vocabula numeratiua. poulo, ratos, ribous, laxa djouta, sola nunquam poni: sed iisdem unum, vel plura semper praemittit. v. g. sapoulo, dua-ratos tiga-ribous. &c.*

Andjing-galac. *Canis mordax.*

Angin-acan cayin. *Linseum vento exponere.*

Pimping dia-ca-atas, vel ca-bana. *Manu ipsum cape, & deduc eum sursum, deorsumque, vel utro, citroque.*

Beta, vel kita dua-orang. *Nos duo. ongco tiga orang. vos tres. dia empat orang. ipsi quatuor.*

NOTA. *Hic dici non posse kita-orang, ougco-orang, dia orang.*

Dia peghi bablian de pallar. *Ad emendum in forum ipsa exiuit.*

Dia ti da adda imam. *Conscientia expert.*

Alouwan corcorre latsjop. *ante angustum corcorre.*

Alouwan corcorre tsjoupoul. *Largum corcorre.*

Ghichi tanghol, vel coucou tanghol. *Siquando alicui dens, vel unguis excidit dicitur.*

loa dengan malas. *Piger & lautus.*

langan sarang hati. *Ne turberis.*

Hinc

Hinc animus exasperatus dicitur.

Bedjalan malintang pada mouca-orang. *Ante alicuius adspēctum obliquē transire.*

Seperti pinaca bouda. *Instar pueri laborantis ingenio.*

Bernangàcan barang barang .
Natando in manibus, vel pence se quid gestare.

Doudoc bacourong dalam rouma. *Domini continuo sedere.*

Rassa angir. *Refert saporem acrem veluti oleo acris frixum.*

M A L A I C I S P R O P R I A

quædam defunt vocabula, quæ vt illi exprimant, periphrasi, seu circumlocutione vti debent, & ideo exempli gratia sequentia annectuntur.

Concordare, vel assensionem imire, huius loco vtuntur verbo diandji, vel berdjandji, quod propriè promittere significat; sed quando dicitur duos concordare, vel pariter conuenire, tunc alia loquendi ratione quæ inclinatio, vel concordia mutua indicatur, exprimitur. Etenim pene Malaiicos nullum est verbum quod concordare specialiter, vel peculiariter denotet. Quando lubet indicare unum cum alio conuenire, hoc cum illo quadrare, vel inuicem rectè iungi, tunc adhibetur verbum patout.

Retrou, post, à sergo. de belaccan,

quod ad, vel apud dorsum denotat. Nam, de, in loco aliquid esse, & belaccan, dorsum significat.

De re aliqua suscipiari. Hoc nequam Malaiici exprimere sic valent, sed simpliciter dicunt sikir, idest cogitare.

Assequi, vob obseruare, vti v. g. dicitur. Obseruare Dei mandata, huius vice simpliciter vsurpatur icot, vel meng-icot, idest sequi, aut etiam tourat, quod alioquin comitari denotat.

Consequenter, exempli gratia, continenter, vel iuxta tenorem, quo ipsi fuit mandatum. huius loco

loco simpliciter dicitur separti,
vel begimanna. idest veluti.

Venam incidere. boang dara, idest
sanguinem suum dimittere, vel
effundere.

Adorare. fomba berfomba, vel
etiam menjomba, sed quando
orare solummodo denotatur, tunc
adiungi debet. capada, veluti
adorare idola. fomba, vel ber-
fomba capada beralla.

Acceptus, gratus, unica dictione,
hoc Malaici exprimere nequeunt,
sed ideo sic loquuntur. itou, vel
capada itou hati kita souca,
id est cordi meo illud arridet.

Decurtare, veluti de pecuniaria
summa detrabere, huius loco di-
citur bri courang, idest minus
dare.

Humilem esse. roudo hati, idest
cor flectere.

Virtus, virtutes, quarum loco dici-
tur bacti.

Vua boa anghor. vineam an-
ghor. fructus boa significat.
Item coa-anghor, idest succus
vineae, vel qui provenit à vinea

quod pro vino etiam ponitur.

Durare, peculiare nullum habet
verbum, sed dicitur, dapat ja-
di tarou lamma, de illis qua ex
se corrumpuntur. dapat jadi pa-
ckei lamma, de vestibus. jroti
tinghal lamma, de manufactis.
Itou lamma tida antsor tida
petsja, tida rouffac. &c.

Honorare. hormatacan, boar hor-
mat, vel bri hormat pada. &c.
quando diceremus honorem ali-
quem aucupari, vel acquirere.
tunc frequenter usurpatur vo-
cabulum. namma, idest nomen.
v. g. tsjari namma besar, be-
le namma &c. Regi honorem
exhibere, & solitum homagium
prestare.

Fruetus, vel fructus arborum boa-
cayou, idest fructus ligni.

Nota simplex (g) & (gh) aequiva-
lere, & pro secunda littera, qua
(g) vel (gh) sequitur, compu-
tari debere.

Ab antiquis Malaici Deum igno-
rantes, nullum illi applicauerunt
vocabulum. Sed ab Arabibus
successu temporis Morismum
accipientes una etiam dictione
Alla, & alla te alla assumpsere,
nimi-

nimirum in insulis Amboyna, Moluccis, &c. Vbi inhabitantes catholicam fidē à Lusitanis sūere edocti, vicissim nomen Deos sibi commune fecerunt.

Fundum, proprium nullum habet vocabulum. Sed de fundo maris dicitur laout pounja passir, idest, arena maris.

Fauere, suffragari, quod bene, vel male alicui velimus, nullum penes Malaicos simile verbum reperitur. Ipsi enim si quando significare intendunt, quod alicui faueant, vel suffragentur, tunc vocabulo cassie, vtuntur, unde etiam dicitur. minta cassie, quando aliquid petitur, at trima cassie quando equi bonique consulere id dicitur, quod alicui factum, vel donatum est.

Illud, jang, penes Malaicos omnibus nominibus tam substantiuis quam adiectiuis præponitur, veluti, Illa nauis jang cappel. Item illa bona jang baic. Sed in regionibus Amboyna, Banda, & Moluccis, adiectiuis maxime præponitur, habetque vim, cuius est. Etenim jang baic, equipollet illi, quod exprimit id, quod

bonum est.

Sperare, unico hoc verbo exprimi nequit, sed vt propriissime spes exprimat, dicitur hoc modo. Deos toulong itou. jadi, idest, Deo fauente, vel Dei auxilio, hoc fiet.

Vacuum, quando de loco dicitur inhabitato, tunc applicatur sou nji, quando autem de vase aliquo fit mentio, tunc, ampa, vel tida ber-isi, exprimitur.

Corium, huius vice solummodo dicitur, coulit. Sed annectitur cuius sit animalis, veluti coulit cambing, domba, &c.

Ponere, vix ad hoc exprimendum Malaici vllum habent verbum, sed illius vice usurpatur simpliciter tarou, veluti tarou kirab itou atas pittu, librum istum supra arcam pone.

Maxima pars, vel plerique, hoc modo profertur, lain lain tida jadi banja cali, famma ini, idest alia non adeo frequenter, vti hoc, eueniunt.

Magister huius loco dicitur tuan idest dominus. In regionibus

*siquidē Indiacis vix ulli alij quā
mancia, & priuati reperiūtur.*

Nobilis, caya, idest diues.

*Dedecens, huius vice usurpatur
tida patout, idest, non conue-
niens.*

*Iustus, legitimus, verus, huius lo-
co subinde dicitur benar, & ali-
quando betul. Nō sincerus tsji-
dera.*

*Fouca, fossa, huius loco inseruit di-
ctio loubang.*

*Putamen, huius vice vtimur cou-
lit, adiungendo cuius fit. v. g.
coulit-bia.*

*Scutum, à Malaicis prifey, à Mo-
luccanis verò saloacco, voca-
tur.*

*Nauta, nachgoda, vel anachgoda
Abs Gujferattis est mutuatum.*

*Prohibere, interdicere. Malaici
huius loco dicunt, souro jangan,
vel catta jangan.*

*Nota quod quotiescūque iterum pro
altera vice inseruit. tūc comba-
li, & pouda ponitur. Sed quā-
do ad locum iterum redire dici-
mus, &c. tunc ponitur combali,
& poulang.*

*Vinum. Malaicis coa-anghor in-
seruit, idest succus, vel liquor
vuarū, magis autē propriè liquor
qui à vinea procedit dicitur.*

*Agnus, annac domba, vel dom-
ba mouda. idest ouis inuenis.*

OBSERVATIONES ALIQUOT

hinc illinc decerptæ ex Grammatica Latina , vtilissimæ studiofis. linguæ Malaicæ , in insulis Iaua , Amboyna , Moluccis , Banda , & earundem circumuicinijs vsurpatæ .

Particula prepositiuæ sunt quatuor ,
men , pen , ber , ter .

MEN , sequente littera , h ,
aut , m , mutat suum n , in
m , vt membayar , memmake ,
&c . Sequentibus varijs con-
sonantibus , abijcit suum , n , vt
melapar , merassa , menanti .
Insuper etiam aliquando eupho-
niæ causa mutat , e , in , a , vt
maghighit , madidi .

illud in jod , vt menjouro , pro
mensouro . Vnum tamen est
exemplum in quo , s , non muta-
tur in jod , sed planè reticetur ,
vt menoufou , pro menjoufou ,
a fousou .

Sequente littera , p , mutat suum ,
n , in , m , & , p , sequentis vo-
cis , etiam in , m , mutatur : vt
mémanghil , a panghil . Idem
etiam aliquando fit sequente lit-
tera , b , vt memmalas , d
balas .

Sequente littera , t , eliditur , t , il-
lud ; vt menourout , pro , mē-
tourout .

Sequente littera , h , aut vocali ,
interferitur littera , g , inter lit-
teram , n , & literam , h , aut vo-
calem illam sequentem . vt mē-
ghoucom , mengidop .

Nota . Siqua tibi occurrat vox ,
quæ incipiat a men , meng , mem .
me , ma : eamque in dictionario
non possis inuenire ad litteram ,
m , abijce , men , meng , mem ,
me , ma , & inchoa vocē a littera
quæ tum proximè sequitur . Si
tamen littera proximè sequens
sit , m , repone pro ea , p , aut , b .
Si littera proximè sequens sit
jod , repone pro ea , s . Si littera
proximè sequens sit vocalis præ-
pone vocali illi litteram , t , quæ
sunt elisa .

Sequente littera , s , mutatur , s ,

Particula, pen, sequitur rationem particule men, nisi quod particula pen, nunquā abijcit suum, n. Præterea particula, pen, sepe mutat suum, e, in a, ut pandjar, pro, pengadjar.

Itaque si tibi occurrat vox incipiēs a, pen, aut, pan, aut, pang, quam in dictionario non possis inuenire ad litteram, p, abijce, pen, pan, pang & inchoa vocem a littera qua proximè sequitur. obseruatis illis que diximus esse obseruanda in particula, men.

Particula, ber, sequente consonante plerūque (neque enim fit semper) abijcit suum, r. Neque hoc solum, sed præterea etiam, pene semper mutat suum, e, in, a, Itaque pro bergoufar, dicimus, bagoufar.

Si igitur tibi occurrat vox incipiens a, ber, be, ba, quam in dictionario non possis inuenire ad litterā b, tum abijce ber, be, ba, & inchoa vocem a littera proximè sequenti.

Particula, ter, planè sequitur rationem particule, ber, itaque eadem est obseruatio.

*Particula postpositiue sunt
sex, ken, co, mou,
nja, la, ta.*

Ken notat actionem transeuntem, siue efficientem aliquid in re de qua agitur, ut pandjangken, facere longum. Sed in oris prædicti, particula ken, mutatur in acan, ut lebaracan, pro lebar-ken.

Si ultima vocis littera, fit, a, tum, a, duo illa coalescunt in unam, ut binassacan, pro binassacan.

Itaque si qua tibi occurrat vox definens in ken, aut, acan, quam non possis inuenire in dictionario cum tali terminatione, tum abijce illam terminationem, & reliquam vocis reserua.

Si adiecto, acan, restet in fine vocis consonans gemina, tum crede ultimam vocis fuisse litteram, a, que coaluerit cum, a, particula acan. Itaque, a, illud reponere ad finem vocis. Exemplum est in dicta voce, binassacan.

Idem etiam fac est adiecto, acan, restet in fine vocis una tantum consonans. si vocem illam sic in dictionario inuenire non possis. Nam ab, ala, fit, alacan, & abiecto, acan, restituenda est littera, a, vocis, ala.

Par-

Particula co, mou, nja, denotat personam, & sunt utriusque numeri.

I. co, significat primam personam, ut tuanco dominus meus, vel noster.

II. mou, significat secundam personam, ut roumamou, domus tua, vel vestra.

III. nja, significat tertiam personam, ut negrynja, ciuitas illius, vel illorum.

Nota. In voce, selammanja, nja, non notat personam.

Nota. Quando particula, nja, annectitur voci terminanti in n, tum duo, n, illa coalescunt, ut tuanja, pro tuannja.

Itaque si tibi occurrat vox quam abiecta terminatione, nja, non tamen inuenire possis in dictionario: tum crede ultimam vocis litteram fuisse, n, quae coaluerit cum, n, particula nja. Itaque, n, illud ad finem vocis reponere, & sic quere.

Particula, la, postposita siue potius annexa verbo, significat imperatiuum, ut peghila, ito. dicmla, tace.

Particula, la, postposita pronomini- bus ini, & itou, nihil significationi illorum addis, nisi emphasin, ut inila orang sätou adil. Hic vero est vir probus. itoula

souda backeley, Hoc vero est pugnare.

Idem fit quando annectitur voci, baic, nam baicla significat bene habet. Item agedum.

Particula ta, non annectitur (quod sciam) nisi pronomini- bus, ini, & itou, & notat demonstrationem, ut inita rouma kita. ecce haec est domus mea; itouta cappal radja, ecce ista est nauis regis.

Genitiua significatio formatur postpositione vocis illius cui aliquid tribuitur, ut rouma radja, domus regis.

Voces, ala, binaffa, roufa, ilang; sic notat aliquid fieri, ut nullam actionem notent, ad hunc modum: negry ala, ciuitas venit in potestatem hostium. cappal binaffa, nauis perit aut violatur, vel fit nauis violatio. tanna roufa, terra vastatur, vel potius fit vastatio terra. arta ilang, bona perditur. Si vero illis verbis actionem exprimere volumus, addimus particulam postpositiuam, acan, ut alacan, vincere. binaffacan, facere perire, aut violare. roufacan, vastare. ilangacan, amittere, vel facere ut amissum sit. Vulgò tamen in his oris non bene hoc obseruatur, nam saepius usurpantur quasi essent

sent voces, actiue. Addatur præcedentibus vox antsjor.

Nomina adiectiua & aduerbia inde deriuata, eodem modo effertur. Nam brani significat fortis, & fortiter; baic significat bonus, & bene.

Nomina adiectiua itemque nomina substantiua deriuata ab illis adiectiuis, eodem modo effertur. Nam gila significat stultus, & simul etiam dicitur beta tau dia pounja gila, noui eius stultitiam.

Nomina adiectiua, adiectione particula ken, aut acan, fiunt verba, & tum verborum illorum significatio est, facere tale, quale aduerbiū illud est, aut notat, ut pädjang, longus. pandjangacan, longum facere. trang, clarus. trangacan, facere clarum, vel luminosum.

A verbis actiuis formatur verbalia adiectione terminationis, an, ut à boat, vel berboat, fit boatan vel berboatan. à picol venit picolan. Quod si ultima littera verbi actiui sit, a, tum assumitur terminatio, han, ut à bacardja, venit bacardjahan.

Verba ipsa frequentissime pro suis, verbalibus usurpantur, vel potius verbalium significationem induunt, ut beta tau dia pou-

nja bacardja, pro bacardjahan, noui illius facere pro illius facta. beta dengar dia pounja backeley, audiui illius pugnare, pro illius pugnam, vel pugnationem.

Gradus comparationis non sunt variatione vocis, sed præpositione vocis lebe, in gradu comparatiuo, & postpositione vocum lebe pada famoa, in gradu superlatiuo, ut befar magnus; lebe befar, maior, vel magis magnus. befar lebe pada famoa, maximus, vel magnus plus quam omnes.

Aduerbia ordinis, daulou, & comedien, fiunt nomina adiectiua præpositione vocule jang, ut jang doulou, prior, vel qui prius est, jang comedien, posterior, vel qui post est.

Vocula, jang, præposita nomini adiectiuo, notat hoc, quod latine exprimimus per voces [qui est] aut [ille qui est] ut Deos jang benar, Deus qui verus est. ambil jang befar, accipe illud quod est magnum.

Nomina significatiua numeros fiunt adiectiua numeralia præpositione vocularum jang ca, ut ampat quatuor, jang ca ampat, quartus. Sufficit autem sepe sola vocula, cã, ad formandum illud

illud adiectiuum, sed tum in principio poni non potest, sed tantummodo post nomē illud, cuius, est adiunctum, ad hunc modum, penjouroan ca ampāt, præceptum quartum.

Vocula [ca] præposita nominibus, quæ numeros significat, facit ex illis aduerbia numeralia, ut ca ampāt, quarto. Nota tamen exceptionem illam, quæ est ad finem obseruationis præcedentis.

Nomina notantia materiam ex qua significationem adiectiuam accipiunt, nulla alia re quam postpositione post vocem illam cui tribuuntur, aut de qua dicuntur, ut beffi, ferrum. priot beffi, olla ferrea. mas, aurum. tsjintsjng mas, annulus aureus.

Indicatiuum præsens in significatione actiua aut neutra, exprimitur, vel potius notatur præpositione vocis [adda] ante verbum, ut dia adda maccan, edit, aut edens est.

Verbi geminatio format participiū præsens, ut dia maccan doudoc doudoc ille edit sedens. Sed plerunque in actiuis, & neutris particula ber, vel ba, præponitur verbo primo, ut dia orāg bedjlan bapimping pimping. illi incedunt manus inuicem iunctas

habentes. In passiuis verò præponitur particula ter, vel ta, ut dia menjanji tagātong-gātong ille canit suspensus, vel pendulus.

Nota vero quod hæc participia sint eius generis, qualia nos exprimimus per adiectionē vocule [Belgicè denotātis totum, & sic] ut Sedēdo, cūdo, stādo, pendendo.

Geminatio nominis format numerū pluralem, ut rouma-rouma souda angos, domus exuste sunt. panghil bouda-bouda, voca pueros. Sæpe tamen ex sensu liquet nomen illud in plurali esse intelligendum, etsi non fiat geminatio.

Nomina substantiua sapissimè significationem adiectiuam induunt. simplici postpositione post substantiuum illud, cui adiectiuū illud tribuitur, siue cuius est adiūctū; ut ican garam. piscis salsa-tus. sayor outan. herba siluestris, babbi negry, porcus urbanus.

Afyndeta adiectiuorum, quæ substantiuo alicui tribuuntur, frequentissima sunt, ut manusia, besar kitsji. homines magni [&] parui. berboatan baic djahat, opera bona [&] mala. Substantiuorum afyndeta etiam non sūt infrequentia, ut badang djiua berilang. corpus [&] anima perdūtur. Deos bri fouca douca

Deus

Deus dat latitiam [c] tristitiam.

Verbum nomini substantiuo simpliciter postpositum, notat gerundium primum, vel potius rē illam, quæ nomine illo significatur, destinata esse actioni illi quæ verbo illo significatur, ut rampat menarri, locus saltandi, vel saltationi destinatus. wactou bermayin. tempus ludendi, vel lusui destinatum.

Voces desinentes in literam c, vulgò in pronütiatione in oris prædictis c suum finale amittunt. ut ana,

dicitur pro, anac. roufa pro roufac. banja pro banjac. Quando etiam particule postpositivæ vocibus illis annectuntur, littera, c, eliditur, anāmou, pro, anac-mou. nayacan, pro, naicacan. massoacan, pro, massocacan.

Verba significantia mutationē loci aliquando adverbialem significationem induunt. ut baua naic, ferto superius. hela tourong trabe inferius. antar combali, re-ducito. sic etiam est cum vocibus poulang, massoc, & pinda. &c.

Cùm non paucis rebus, amice lector, quæ in hoc libro continentur, careamus; haud mirum, si & propria nobis desint vocabula.

L E X I C O N

DICTIONARIUM

LATINO-MALAIICVM.

L E C T O R I

Auerte lector in hoc Dictionario quædam Vocabula Lusitanica, nec non quædam Tarnatanica Malaicis permisceri, item quosdam loquendi modos esse vocabulis intermixtos. Itaque cum reperies in fine vocabuli appositam litteram L, scito id vocabulû esse Lusitanicum, ac proinde inter Lusitanica sub peculiari titulo quærendum; vbi verò inuenies litteram T, id esse vocabulum Tarnatanicum, & similiter inter Tarnatanica quærendum; vbi autè litteram M, eum esse modum loquendi, atque ita inter loquendi modos in priori dictionario post vocabula Lusitanica & Tarnatanica reperiri.

DICTIONARIUM

LATINO-MALAIICVM

A

- A**, *ab, abs*. Derri.
Alatere. Sifi. Basifi.
A mortuis resurgere. Bangon derri massi, *vel* cambali idop.
A principio. Moula-moula
Ab, vel ex munc. Derri pada sa-
 catan.
Ab edendo seipsum abstinere. Ta-
 han pada maccan.M.
Ab orbe condito. Selanmanja du-
 nja ini jadi. *Vel* selanma lam-
 ma dunja ini.M.
Ab vno latere. Sabela.
Abdere. Sembounji-acan. *Vide*
 Sembounji.
Aberrare à via. Salla djalan.
Aberrare in silua. Beroutan.
Abhinc. derri.
Abhinc vñò anno. lepas sa touwon
Abigere. Ouffir.
Abicere. Boang.
Abire. Poutlang.
Abstrahere nouacula. Tsjoucor.
Abscindere. Crat poutous. *Vide*
 iris poutous, *vel* iris.
Abscondere. Sembounij acan. *Vide*
 Sembounji.
Abriperè violenter. Roubouacan.
- Abrumpere*. Romba, *vel* rouboti.
Absque. Sin. L.
Absque obsonio, vel condimento quid
edere. Maccan gnare gnare.T.
Abstinere se ab edendo. Tahan pa-
 da macca.
Abstrahere cor à me nequeunt. Dia
 orang hati lecat pada beta. *vid.*
 lecat.
Absumere. Balanja, roussac.
Abundans. Moura.
Abundanter. Mamoor.
Ac. Bagi, daen, lagi, pon.
Acatium. Mahera.
Accedere. Langhar.
Accendere. Baccar, touaqui.
Acceptare. Trima.
Accidere. jadi.
Accipere. Sambot.
Acclinis. Ringi.
Accommodare. Simpang.
Accusare. Adou.
Acer. Pedis.
Acerbè omnia facit. Dia boar fa-
 mou dengan pedis M.
Acerbo circa Amboynenses est ani-
mo. Dia pedis pada orang Am-
 bon.M.

A

Acerbus.

A
Acerbus. Pedis.
Acetum. Tsjouca.
Acidus Assam.
Acies. Matta. oudjong. randjong.
Acquirere. Dapat.
Acrem saporē refert, veluti oleo acri frixum. Rassa, angir. M.
Acrimonia: Pedis.
Acri ter mordens. Pedis.
Astum est. Souda poutous. M.
Acuere. Assa.
Acum filo traicere. Tsjoutsjou diarong.
Acuminatus: Tadjang.
Acus. Djarong.
Acutus. Tadjang.
Ad, apud. De.
Ad. Para. L.
Ad, vel usque ad, Gallicè *i usques aue* Sampei. *Ad Regis aures perduxit, vel Regi indicavit*. Dia sampei acan pada radja.
Ad aliquid se allidere. Souro, tafouto.
Ad audiendum se disponere. Brielinga. M.
Ad emendum in forum ipsa exiit. Dia peghi bablian de passar. M.
Ad hanc partem. De sabela ini.
Adhuc. Commediē, pada wactou ini.
Ad id obtinendum omnibus viribus allaborant. Dia orang matti matti carna itou djouga. M.
Ad id, quod reiecerat animum de-

A
nuò conuertit. Dia balié hati. M.
Ad inferos delabimur. Kita orang jadi isti narca. M.
Ad ipsius onus. Aras pada dia wid. atas.
Ad istam, vel hanc partem Ambo-nensem. De Ambon casanna, attau, ca-mare. M.
Ad oram: De tepi.
Ad prædandum egredi: Garou, T.
Ad querendum victum pre. Babajou.
Ad quid alias incitare, Bobo api pada hati orang. M.
Adamare. Carou djou.
Adamas. Intang.
Adamussum. Gnāp.
Addere. Tamba.
Adeo est attonitus, ut corde destituitur. Dia fidia tau hati. M.
Adferre. Ambil, anta.
Adeps. Gomoc.
Adharere. Lecat.
Adhuc: Nen. L.
Adimere. Rampas.
Adiungere. Tamba.
Adlaborare. Macocacà.
Admisi ad aliquid obtinendum. mattay.
Admisi pro certamine. Macocaca.
Admisi, ut quis alios precedat. Matorebe.
Adolescens. Nongare. *est* Moluc.
Adolescentula. Djoudjarou. *Est* Molucanum. *pro masculo* bou-dac laki laki: *pro femina* bou-dac-

dac-pārapouan; *dicitur*.
Adorare. Somba.berfomba.
Adspēctus. Mouca.
Adspicere. Menentang.
Aduentus felix. Salamāt datan. M.
Aduentare. Langhar.
Aduersa fortuna. Tsjilāca.
Aduersarius. Satrou.
Adulari. Boudjoc.
Adulterare. Bermouca.
Adulteriū committere. Bat-sjombo.
Aer. Sawan.
Aer malignus. Sawan djahat.
Aer marinus. Sawan laour.
Aer, idest fetor cadaueris. Sawan
 bankci.
Aer, & visibiles cœli. Langit.
Aeger. Sakit.
Aegritudo. Peniakit.
Aequaliter. Samma-samma.
Aequi bonique consulere. Trima.
Aequus. Rata.
Aere alieno se obstringere. menan-
 ghou ourang.
Aerugo. Caratan. taybessi. trouffi.
Aerumna. Sayang.
Aerumnosus. Caybana.
Aes alienum. Ourang, idest debitū.
Aes cyprium, idest, cuprum, Tam-
 bagga.
Aestas. Moufirangāt. Idest tem-
 pus calidum.
Aestimare. Fikir.
Aestimatio. Harga.
Aestiua. Lindong.

Aestus. Aros.
Actas. Djanau, vel oumour.
Actatis mediocris. Tenga toubou
 vid. tenga.
Aeternitas, vel tempus aeternum.
 Cacal, vid. cacal.
Aeternū. Sa-oumour. vid. oumour
Aeuum. oumour.
Affectio. Facl, vel nafsou.
Affectus. Hati.
Affectus alicui male. Togor-hati.
Afficere. Boat.
Affinis. Dum. de mare dicitur, ipar
 laki. Cuniado Lusitan. dum de
 samina ipar parampouan. Cu-
 niada Lusitanice.
Affigere. Sambat.
Age. Baic. idest, bene.
Age, agedum. Baic-la. M.
Agedum. Baicla. idest, beus bene.
Ager. Bendang empous.
Agere. Boat.
Agere gratias solemniter. Silaloa.
 T.
Agere gratias. Trima cassie.
Agere vel agitare armentum. bou-
 rou.
Aggredi. Macocaca.
Agglutinare. Sambat.
Agri desiderio. Mau, vel hendac.
Agnus. Annac domba, vel dom-
 ba mouda. Idest, ovis iuuenis.
Agricola. Orang-dioufon. Idest is
 qui hortos inhabitat.
Ab. Adoy.

Aa.

Ala. Sayap.
Ala superioris barba. Mifey.
Alapa. Tampar, tampiling.
Albus. Putih.
Alcis ludere. Bedjoudji.
Alcis bona omnia perdere. Djou-
 djacan ladjoudjiacan abis.
Alcis ludere in aquis. Tobo toto
 dalamayer. T.
Alere. Peära.
Alibi quid imponere. Iſi acan.
Alicui denuntiare. Kirim katta M.
Alicuius nomine nuntium deferre.
 Antar catta, *vel* bawu pacattà-
 han. M.
Alij hoc commercium corrumpunt.
 Orang lain petsja vinjagaini. M.
Alio modo. Lain warna, lain die-
 ris.
Alionum bona attingit. Dia tan-
 gan pannung. M.
Aliquando. Barang-cali.
Aliquid, aliquot. Barang appa.
Aliquid perdidit. Beta cailan-
 gau. M.
Aliquis. Barang.
Aliquo modo. Barang bagimatna.
Aliquo tempore. Barang-cali *vel*
 wactou. *vel* pada warang wa-
 ctou.
Aliter. Lain warna.
Alius Lain.
Alludere. Souto *vel* tafouto.
Allium. Bawang pouti.
Alloqui malè aliquem. Haib.

Alta voce loqui. Catta berbounji.
Altè, excelsè supra se inuicem. Tiñ-
 ghi-meninghi. M.
Altercari. Babanta.
Altitudo. Tighinja. M.
Altus. Tinghi.
Alui profuuium. Tsjerit.
Alui profuuiio laborare. Tansjerit.
Aluum exonerare. Bera.
Aluus. Prot.
Alumen: Tawas, *vel* pedromni:
Amare. Bercassie. *vid* cassie.
Amarè, & contumeliosè loquitur.
 Dia catta pedeis. M.
Amabilis. Sedap.
Amanus. Premi, madjelis, bisei,
 paras.
Amarus. Puit. *vid. etiam* pedis.
Amatoriè intueri. Bermayin-mat-
 ta.
Ambitus, vel tecti circulus. Tsja-
 bang.
Ambulare. Passéar. L.
Amica. Canda.
Amicus. Söbat.
Amita. Mama parampouan.
Amita filia; Prima. L.
Amita filius. Primo. L.
Amittere Cala.
Amor. Cassie.
Amotus. Ampon, berampon.
Amplecti. Pölo.
Amplexari se inuicem. Gotsjoc.
Ampliare. Lebe-acan.
Ampliter. Longhar.

Am-

Ampliter . Longar .
Amplitudo . Longharja .
Amplius . Lebè .
Amplus . Louwas .
Amputare manum . Crat poutous .
vid. crat .
Amputare . Coudon tangan .
Amusium . Padoman .
An . Attau .
Anaclinterium . Caufor .
Anas . Bebec . itic vel bourong .
itic .
Anchora . Labo , sauzon .
Anchoram figere . Berlabo .
Ancilla . Ambawoi .
Angelus . Mellaincat .
Anguis . Nagga .
Angulus . Tandiong vel oudjong .
Angulus . Canto . L .
Angustia . Tacot .
Angustus . Saja , vel sеса feni .
Anbelare . Benjawa njawa .
Anbelitus . Nafas .
Anbelus . Mangi . is videlicet , qui
difficultate respirandi laborat .
Anima . Djiua .
Animal , Binatang , haywan .
Animi alicuius ardorem refrigerare . Bobo dingin . M .
Anima accendi . Adjou .
Animo deficere . Calangar , diatou
fawàn .
Animo deficere . Desmorefcer . L .
Animo est irato . Dia hati panas . M .
Animo incaluit . Dia hati pannas .

7
Animo sum inquieto . Beta hati
terbang . M .
Animus . Hati .
Animos sibi devincire . Ambil hati
orang . M .
Anisum . Djari-manis .
Annectere . Sambat oubong .
Anni tempora , vel partes . Mou-
sim .
Anno integro alibi subsistere Me-
nawon .
Annona . Bacal .
Annona . Dafomo . T .
Annuatim . Satawon-tawon .
Annuere . Boang matta . M .
Annuere . Bri , boang matta ca-
pada .
Annulum digito gestare . Packei
tsjintsjing . M .
Annulus . Tsjintsjing .
Annulus catene . Matta .
Annuntiare . Pregoar . L .
Annis unus . Tawon .
Anser . Ansa .
*Ante , videlicet ante alicuius cōspe-
ctum* . Adapun
*Ante alicuius aspectum oblique
transire* . Bedjalan malintang .
pada mouca orang . M .
Ante egredi . Bedialan adapan . M .
Ante exire . Bedjalan ca-adapan .
Ante omnia . Daulou pada lain
lain samoa .
Anticipare . Safingay .
Antrorsum . Bedialan ca-adapan .
Anus .

A

Arrogantem esse. Dioumauwa .
Ar. Fau .
Artifex. Orang pande memboat .
vid. pande .
Aruina. Daging babbi. babbi-
ging .
Arundo. Boulo .
Arundo saccarea. Tebou .
*Arundo tenera, quæ nedum ad
perfectionem mediam peruenit.*
Râbo .
Arx. Cotta .
Ascendere. Naic .
Ascendere. Panjat .
Ascendere ad celos. Naic calan-
git .
Asia. Tomacco. T .
Asinus. Keladei .
Affer. Mouca-affam .
Affergere. Sirang .
Affernari. Boang .
Aphis. Dandjong.oudjong .
Affer. Papan .
Afferuare. Larangan .
Affuescere. Beassacan .
Affuetus. Beassa .
Affula. Douri .
Afutus. Thieredic .
Atramentum. Dawat, vel manxi .
Atramentum. Tinta. L .
Atramentum. Manxi. T .
Atrax. Hati cras, mouca-cras .
hati bingis .
Attentum esse. Beringat .
Atterere supra lapidem. Giling .

A

Attinere. Pounja .
Attingere. Kena .
Attollere. Ancar .
Attrahere veluti vessem. Packei
vid. packei .
Attreclare veluti in tenebris. Rab-
ba .
Auarus. Kikir .
Auarus summpere. Kikir sangat .
Audax. Brani .
Audax. Dia itou nacal pada cot-
ta ini. M .
Audere. Brani memboat .
Audire. Dengar .
Audiri. Cadengaran .
Auellere. Gintas .
Auerfari. Glij .
Auferre ut perdatur. Bauâ ilang .
Aufugere. Lari .
Augurare. Mawe .
Augustus. Lebè-acan .
Auia. Nini, vel nene parampo-
uan .
Auis Bebec, bourong.
Auis paradisea. Di wata .
Asda. Astana-radja, cadato .
Aula. Cadato. T .
Aurifex. Pande-mas .
Aurifex. Oriuis. L .
Auris. Telinga .
Aurare. Bermas .
Aurora. Faidjar .
Aurum. Mas .
Auscultare aliquem. Bific-bific, in-
te menginte .

B

Au-

Auster ventus. Salàtan .
Austerus. Togòr, batagòr .
Aulus ab hominibus. Mof .
Auus. Nini, vel nene Laki-laki .
Auxiliari. Touloug, menouloug .
Auxilium militare. Bantoc .

B *Acca.* Anac .
Baculæ. Batang .
Baculus quem quis manibus gestat.
 Vara . L .
Balbutire. Batellor, Gagab .
Balena. Gadja minà, paus paus .
Balistarius. Bombardero . L .
Barba. Djanghot .
Barba. Barba . L .
Barbytus. Herbab .
Bassus. Berisso . M .
Beatitudo. Bacti vel bactian .
Beatus. Moumim .
Bellum. Prang .
Bellus. Madjelis, ptemid .
Bene. Baic .
Bene aliquid exercere. Tfiapat .
Bene inter se continentur. Dia orang
 patout, M .
Bene mereri de aliquo. Fadoli .
Bene mihi afficitur. Dia adda hati
 sedap pada beta .
Bene precari. Palihara .
Bene valere. Barcat .
Benedictio. Daulat .
Benefacere. Palihara .

Ayglentier. fol. 27. col. I. in priori
Dictionario. vid. Mawar . Sic
Belgicè vocatur certa rosæ flue-
 stris species, que apud Gallos es-
 glentine, Italicè verò roma canino,
 vel rosæ saluatiche & canine
 appellantur. Mawar .

Beneficus. Hati-moura .
Benignus. Boudi baic, vel baic
 boudi .
Bestia mascula. Djantan .
Bestia femina. Betina .
Bibere. Minom .
Bilax. Tradjou, datsjin .
Bilis. Ampedou .
Blandiri. Boudioc .
Blaterare. Adjou, geger .
Boletus. Djamor .
Bombarda. Bedil espingarda .
Bombardarius. Bombarderos . L .
Bona facultates. Harta, Barang
 barang .
Bona iniusta. Haram .
Bona mobilia. Harta .
Bonannes. Piffangian .
Bonum. Baic .
Bonus. Baic .
Bos. Lembon, cambiri, vel sapi
 cambiri .
Botrus uuarum. Toudong .
Bracca. Serouwal .
Brachiale. Galang .
Brachium. Lingan, vel tangan .
 Bra-

Brachia circumagere. Malingan.
Bractea tenuis. Toutam.
Breuis. Barou lepas.
Breuis. Latsjop. pandac.
Bruma. Cabos.
Bubalus. Carban.

C *Acare*. Berac.
Cadaver hominis vel bestia.
 Bankei.
Cadere. Diatou.
Cape. Bawang-mera.
Ceruleus. Birou.
Calamitas. Sayang.
Calamo piscari. Mengayil. gayil
bamum deuotat.
Calamus. Boulo.
Calcaneus. Tounit.
Calcere. Lanca.
Calcere pedibus aliquem. Ten-
 deng.
Calcens. Caous.
Caligas colligare. Sandol.
Calidus. Angat.
Calliditas. Boudi.
Callidus. Tsjeredic.
Callus pedis. Tapac-caki.
Calor. Pannas.
Calumnia. Hodiati.
Caluus. Palang.
Calx. Capor.
Calx. Tounit. *ideft calcaneus*.
Campana. Ginta.

Buccina. Namfiri.
Bullire. Madidi rebous.
Butyrum. Minja-lap. *ideft, oleum*
vacca.
Byffus. Talouco.

C

Campaiam fonare. Heta ginta.
Canalis. Parit.
Canorla confringere. uide Tombo.
Cancelli. Grado. L.
Cancer. Tsjaranna. poureu.
Cancer. Garou.
Candefacere. Meracan.
Candefactum esse. Mera. *vel mera*
Candela. Damar. (deryl.
Candelabrum. Caki-dien.
Canere. Njanji, menjanji.
Canere fistula. Bafiol.
Cavis. Andijing. *femina betins*,
vel parampouan.
Canis mordax. Andijing galac. M.
Cantharus. Gindi.
Cantio. Moujanjihan.
Capere utrinque. Ambil caduanja.
Capere. Ambil. (M.
Capere in bello. Tauang. orang,
catauang. captius.
Capilli eristi. Rambor gal. uide gal.
Capillos euellere. Bamoucol.
Capiti tuo caue. Eling capalla. u-
de eling.
Capitium domus. Bombangan.

Capo. Balco, *vel* Sida fida.
Capra. Cambang betina, *vel* pa-
 rampouan.
Capreolus. Rouffa betina, *vel* pa-
 rampouan.
Capsa, *vide* arca.
Capsa. Boetta. L.
Capsa calcaria. Caporan.
Captiui. Orang catauang.
Capula ad bauriendam aquam. Si-
 bor.
Caput versatum, *vide* Pouffing.
Carabus. Garou.
Carcer. Passong.
Carbo extinctus. Arang.
Carbones accens. Bâra.
Carbunculus. Pourbato.
Cariophyllata. Tsjincke.
Cariophylli maiores. Polung.
Caro. Daging.
Carpentum. Pedati.
Carpere fructus. Pongot boa.
Carus. Mahal.
Casta. Cayou-manis.
Castellum. Cottâ.
Castrare. Bercambiri.
Castratus. Baljo, *vel* fida-fida.
Castus. Tsjoutsji.
Casula. Barong-barong.
Casus. Ontong.
Catena. Rante sa oubond, *vide*
 oubond, rante.
Cauda. Eor.
Cauca. Loubang.
Cauere. Nanti, menanti.

Cauerna. Courong.
Cauillari. Boat-bouli.
Causa. Hal.
Cautes. Batou carang.
Cautberius, idest, Equus castratus,
& spada. Gouda cambiri.
Cedere. Lalou, *vide etiam,* fou-
 rot.
Celare. Sembounji.
Celcbris. Mafchor.
Celer. Lacas.
Census. Ganda, *idest,* lucrum.
Centenaria, vel centum simul. Ba-
 ratos.
Centesimus, jang ca faratos.
Centies. Sa ratos cali.
Centum, Ratos.
Centum-modis. Saratos djenis, *vel*
 warna.
Centum reddit decem. Saratos
 maccan sapoulo. Mi.
Centum aliquot homines, vel ali-
quot hominû millia simul. Manu-
 fia baratos baribous, *ore.* M.
Cera. Lilling.
Cerasum. Dien.
Cercopithecus. Gra, *vel* mea.
Cereus. Damar-lilling.
Certare. Lawan, melawan.
Certatim quid sentare. Macoca-
 ca. T.
Certe. Songho, songho songho.
Certiorum facere. Mengartiacan.
Certiorum aliquem facere. Kirim
 catta. M.

Certi-

Cersitudo. Songhonja.
Certo. Songho.
Cextum. Songhonja.
Certus. Songho.
Cessitare. Gougor, tafonto, *vel*
 terantoc caki.
Cete, cetus, vide. Paus-paus.
Cervical. Bantal.
Ceruix. Tingco.
Ceruus. Rouffa.
Chalibs. Couloudi.
Chalybs. wadja. T.
Charta. Cartas.
Chitropus. Tsjatsjorong.
Chorda. Bärbyti, tali herbabi.
Chorea circularis. Lego Lego. T.
Cibeta. Contsjing-tingalong, dji-
 bat tinghalong.
Cibi calidi. Angar.
Cibum assatum haurire, orde. Sou-
 coc.
Cibus. Maccannan.
Cibus immundus. Haram.
Cibus mundus. Halal.
Cicatrix. Fanda-louca.
Cimba. Sampan.
Cinctus. Icat pingan.
Cinereus. warna abou.
Cingere. Icat.
Cingulum. Icat pingang.
Cingulum. Tocca. L.
Cingulum. Cinto. L.
Cinis. Abou.
Cinnamum. Cayou-maius.
Circa. Decat.

Circa. Acerca. L.
Circinus. Domán, *vel* padotman.
Circumagere. Gotsjoc.
Circumcurrentis. Tapoufing pou-
 fing.
Circumcurrerè. Goulong.
Circumcirca. Coliling.
Circumdare. Colilingacan.
Circumspicere. Alim.
Circumspicere. Tonghou.
Cirneadesis vas vinarium. Gindi.
Cista. Pitti.
Citare. Citar. L.
Ciuis. Bala.
Ciuitas. Negri.
Clamare. Teria, batería.
Clamor. Brita.
Clamorem emittere. Teria, bate-
 ria.
Clandestine. Sembounji.
Clandestinus. Sembounji.
Clangor. Bounij.
Clare. Trang.
Clare vel alte loqui. Catta berbou-
 nji.
Clarus. Djerni, trang.
Classis. Armada. L.
Classis naualis. Ancatan, calin-
 cappan.
Clathrus. Grado. L.
Claudere. Toutop.
Claudicare. Bedjalam timpang,
vel bedjalam tsjapic.
Claudus. Timpang.
Clavis. Anqac contsjj, *vide*
 anqac.

anac.
Clauo aliquid figere. Bapacou.
vide, pacou.
Clauus. Moudi, commoudi, pa-
 cou.
Clauus. Prego. L.
Climaſter. Batang.
Cochlea. Fura foſjou.
Cochlea Veneris. Manco.
Cochlear. Soudoc.
Cocus. Pendapor. Ioure dapor.
Codex. Kitab, fourat.
Codex. Libro. L.
Colum beatorum. Surga.
Cœnare. Cear. L.
Cœnum. Lompar.
Cogitationes. Angan angan.
Cogitatus. Angan angan.
Cognati. Boubappo. T.
Cognatio. Orang aſſal, ſamma,
vel, orang ſa-aſſal.
Cognatus. Parente. L.
Cogere. Seaffat, *vel* boat cras. M.
Cogere. Anjot.
Cogitare. Fikir.
Cognomen. Alcuja. L.
Colaphum inſtigere. Menampar,
vel bri tampar.
Colaphus. Gingham.
Colligare. Taſancol.
Colligatus. Taſancol.
Colligere. Pilli.
Colligere. Pongot.
Collis. Gounong.
Collimare. Toudjo.

Collum. Tingco.
Collum longum. Leher gingang.
Colopbonium. Damar-barou.
Color. Galonga.
Color Tinta. L.
Color cinereus. warna-abou.
Color ruber. warna mera.
Color quo retina ſinguntur. Oubat
 poucat.
Colorare. Tſjelop.
Coma. Rambot.
Comburare. Baccar.
Combuti. Angos abis.
Comedunt ſedentes. Dia orang
 macean doudoc-doudoc. M.
Comitati. Tourout.
Comiter me alloquitur. Dia bri pa-
 da beta moulont ſedap, *vel* pa-
 cattahan ſedap. M.
Commeatus. Bacal, redjiki.
Commeatus. Dafomo. T.
Commeatum prouidere. *vide*, Fa-
 douli.
Commemorare. Bilang. hacayat
 toutor.
Comminisci. Douſta, *magis uſi-
 tatè dicitur*, calouaracan derri
 capalla, *ideſt*, *ſingere*.
Comminuere radula. Coucour.
Committere alicuius fidei. Salaa-
 can.
Commodare. Bri-miniang.
Commodum. Ganda.
Commodus. Rame.
Commouere. Arou.

Com-

C
Commutare. Toucar.
Compati. Sayang.
Compedes. Baragga, bolango.
Compedire. Baragga.
Comperire. Bolc, dapat, berda-
 pat.
Complere. Lancap.
Componere. Fata .T.
Comptus. Madjelis.
Computare. Kira-kira.
Computationes. Contas. L.
Conari. Tancap.
Concentus. Concierto. L.
Concha. Bia,roumis.
Concidere minutatim, vide. Tsj-
 intsjang.
Concinnare. Simpang, tourout.
Concinnare. Fata. T.
Concio. Pregoacaon. L.
Concludere senatus consultum. Pa-
 you.
Conclusio. Facat.
Conclusum quid seruare. Pingit.
Concordare. Djandji.
Concubina. Gondic.
Conculcare. Lendang.
Conculcatum. Antsjor.
Conculcatus. Pipe.
Concupiscentia, vide. Nafsou.
Condere. Miara.
Condensati. Tsjiggi tsjiggi.
Condimentum. Coa.
Condolere. Bersayang sayangacan
 orang.
Conducere. Siwa.

C 15
Confertim apud inuicem densati.
 Tsjiggi tsjiggi.
Confidere. Sala-acan.
Confirmare. Boat togo, vel togo
 acan.
Confiteri. Mengaco.
Confundere bona. Bolelo barang
 barang.
Congregare. Campon, bacam-
 pon.
Congregatio. Campon.
Coniux. Bini.
Conycere. Kira-kira.
Connodare. Oubong.
Conopæum. Fabir.
Consanguinei. Boubappo: T.
Consanguineus. Parente. L.
Conscientia expert. Dia ti da-
 da imam. M.
Consensus. Concierto. L.
Consequenter. Icot, vel mengi-
 cot vel tourut.
Consequi. Berôle.
Conseruare. Palihara.
Considerare. Fikir.
Consilium. Conseillo. L.
Consilium inire. Bitsjara.
Consistere. Badiri.
Consolidare, vide solidare.
Conspicillum. T sieremyn matta.
Conspuere. Balouda louda.
Constare. Valer. L.
Consuetudo. Costume: L.
Consultare. Bitsjara.
Consultum. Facat, payou.

Con-

Contaminare. Boat tsjamar.
Contegere. Toudong.
Contemnere. Batsji.
Contendere. Porfiar. L.
Contentus. Contento. L.
Contexere. Diaring.
Contignatio. Baranda.
Cotinere se ab edendo. Tahan pada macca.
Contorquere. Poufing.
Contrarie velle. Lawan, menlawan.
Contributio. Dati.
Conueniens bene. Pantas.
Couertere. Toucar hati.
Conuoluere, obuoluere. Poufing, poufingacan.
Cooperire. Toutoup, toudong.
Copula. Tali.
Cor. Djantong, hati.
Cor dimittere. Tondo hati. M.
Cor inclinare. Tondo hati. M.
Cor suū à me abstrahere nequeunt.
 Dia orang hati lecat pada beta.
Coram aliquo. Adapan. M.
Coram inimico subsistere. Tahan cawassa moufo. M.
Corcorre largum. Alouwan corcorre tsjoupoul. M.
Corcorre ante augustum. Alouwan corcorre latsjop. M.
Cordi habere. Bri hati capada fatou fatou.
Cordi habere. Cudir. L.
Corpus. Badang.

Corpus abluere. Mandi.
Corruere. Reba.
Costa, Costa. L.
Cortex. Coulit.
Cortex arborum. Coulie.
Cortex veteris calappa, &c. Gonoffo.
Cos. Batou assa.
Cos rotalis, vel gyralis. Gorinda.
Cotida. Batou gassa, gassa.
Creatus sum. Beta jadi berjadi. M.
Crescere. Crescer. L.
Crumena. Bolsa. L.
Cubiculum bassi. Anac berisso.
Cubile. Kitta.
Cubitus. Sicon.
Cucumer. Timon, antimon.
Cuiusmodi. warna begimanna.
Culcitra. Canfor.
Culex. Diamoc, diama.
Culina. Dapor.
Culpa expers. Dia pounja hati souden tsjoutsji. M.
Culpam illi adscribo. Beta bri falla pada dia, idest; dico delictū ab ipso factum.
Culpare. Adou, mengadou.
Cullus non bene scindit. Pissau itou tida maccan baic, vide maccan.
Culter concistorius. Parang.
Cum. Lagi. vide lagi.
Cum. Dangan, vel dengan.
Cum femina dormit. Dia batidor param-

parampouan . M.
Cum illo ire . Tourut, *vel* peghi
 samma. &c.
Cum primum mundus creatus fo-
ret . Sedang ladou dunja ini ba-
 ron jadi . M.
Cum, quasi . Bagi bagi manna
 samina seperti .
Cum quo . Dengan appa .
Cuminum . Djintang .
Cumulus . Compol .
Cuneus . Boya-boya .
Cupiditas . Nafsou .
Cura que pro aliqua re habetur .
 Cudado L.

D

D *Annus pati* . Ilang . beri-
 lang .
Dare . Bri .
De . Derri .
De die . Seang seang .
De nocte . Malam malam .
Dealbare . Pouri acau .
Debere . Beroutang .
Debilis . Lombot .
Debilitare . Lombot-acau .
Debilitas, vide Infirmitas .
Debitum . Outang .
Debitum congruunt . Minta ou-tang .
Debitum ad ipsum spectat . Ou-
 tang itou dia rānghang . M .
Debitum est suum . Itoula ong-
 co pounja falla .

Cura esse . Cudir . L .
Curam habere . Inda, berinda .
Curare . Inda, berinda .
Curare . Curar . L .
Curator . Sauoy .
Curia . Cadato . T .
Currere . Lari .
Currus . Pedati .
Curtus . Latsjop . pandac .
Curvus . Irot .
Custodias agere . Diagga-djag-
 ga .
Custodire . Larangan .
Custos, custodire . Tarou .

Debitum, idest culpam illi adscri-
bo . Bera bri falla pada dia .
Decem . Sapoulo .
Decempeda, idest mensura, vel
virga que ad metiendum infer-
uit . Cayou-oucor .
Decens . Haros .
Decidere ingenti vi . Roubou .
Decerpere . Gintas .
Decies . Sapoulo calitod .
Decimo tertio . Tigablas cali, *vel*
sapoulo tiga cali .
Decipere . Boat boudi, *idest agere*
astute; vide Boudi .
Declinata . Miring .
Decorticare, verbi gratia poma,
mala, & bis similia .

pas coupafacan .
Decubus . Bisey .
Decrescens . Singit . *Item* Mi-
 ring .
Decurrere . Lari ca baua .
Decurtare . Bri courang , *idest*
minus dare .
Dedecet . Tida patout , *vide* pa-
 tout :
Deducere . Pinging ca-baua .
Deducere . Antar .
Defatigari . Diomou .
Defatigatus : Lela .
Defectus, verbi gratia, illius rei est
defectus, vel illud deficit . Itou
 adda courang de lanna , *vi-*
de etiam . Latsjop .
Defendere . Papalaco . T .
Deserere infirmum . Bâta tourong . M .
Deserere ad vincendum : Maray .
Deficere . Tida tahan . *Item* ca-
 dangar .
Defodare . Tannam .
Deformare . Binassa .
Deformis . Djahat rounpa , *vel* pa-
 ras djahât .
Dehlabere cutem . Coupafacan ,
vel boang coulie .
Dehiscere . Tinglang .
Deicere aliquid summo cum impe-
tu . Roubou , roubouacan .
Deicere in terram . Banting .
Delitia popinalæ . Maniffan , *vi-*
de manus .
Demere . Rampas .

Demergere , Lemas , *vel* matti le-
 mas .
Demergi . Tinglang .
Demetiri . Beroucou .
Demissio animi , *vide* Sedjout .
 hati renda .
Demittere . Tinghal-acan .
Demistere . Toerongacan .
Demonstrare . Mengartiakan .
Demordere . Ghight poutous .
Denique . Pada achirnja .
Densare . Lindir .
Densus . Grosso . L .
Demudare seipsum . Talille-acan .
 badang , *vide* talille .
Denuntiare . Bri tau .
Dentes . Ghigi .
Dentes occatori . Ghigi-assau .
Dentes ferrati scutelle . Somb-
 bing .
Deorsum . De baua .
Departiri . Bagi-bâgi .
Depingere . Berroupa loukis .
Deponere . Lepas .
Depositus . Lepas .
Deprehendere . Bole , dapat , *vel*
 berdapat .
Descendere . miing . tourong .
Descendere ad inferos . Dia orang
 jadi isi narca , *idest* *descendunt* .
Descendere flumen . Hilir fongey .
Descensus . Assal .
Descensus . Casta . L .
Descindere . Pourong .
Desiderare . Inging .
Desi-

D

- Desiderare piscem.* Orang menan-
gis ikan, *idest desiderant.*
Detergere, vide verrere.
Detestari. Tobat.
Detestor illam viam. Beta tobat
pada dialan itou.
Detondere. Bergonting, *vide,*
gonting.
Detrahere. Kira-kira poutous.
Detrudere. Toulac ca bava, *vi-*
de toulac:
Deuocare, idest aliquem accerfe-
re inferius. Panghil ca ba-
ua.
Deuorare. Roussa binassa.
Deuouere matrimonio. Tounan-
gan.
Dies Dominica appropinquans.
Hari domingo jang de alnu-
wan, *vel de mouca.* M.
Dies Dominica elapsa. jang de
belaccanhari domingo. M.
Dignum esse. Merescer. L.

E

- E**, *Ex, prepositiones modò sunt*
locales, modò temporales,
& modò alia habent significata.
Derri.
Ebenus. Cayou arang.
Ebibere. Minom-abis.
Ebrius, vel potus ex quocumque
liquore, vel sumo. Hayal.
Ebullire. Rebous.

D

19

- Diploma liberi commeatus.* Segi-
ro. L.
Dira. Meledicaon. L.
Dira. Coutoc. T.
Disponere. Fata. T.
Dissipatus. Fiarra. T.
Diuiditur dupliciter. Bagi dua. M.
Diuites regnum colorum rano conse-
quuntur. Orang caya soucar da-
tan dalam surga. M.
Diuitia recentes. Orang barou
mendapat. M.
Domi continuo sedere. Doudoc
bacourong dalam rouma. M.
Donum. Doho. T.
Dotem tradere. Bri isi cawir. M.
Dormierunt simul. Dia orang
fouda njawa fatou. M.
Duo fratres. Dua basoudara. M.
Duobus post diem mensibus. Ista
njadua boulan. M.
Duplicato plus. Lepe lipat. M.
Durare. Durar. L.

- Ebur.* Gading.
Ecclesia. Igresia. L.
Eclipsis lune. Boulan maccanrau,
Idest luna non bene luceat.
Edere. Maccan sanrar.
Educare. Mengasso. peara.
Educare. Crear. L.
Educator. Sauoy.
C'a Educere

Educere culorum. Tsjabot, vide tsjabot.

Eduium. Maccannan, idest obsonium. Balanja etiam vide.

Efficere ut descendat. Tourougan.

Efficere ut prodeat. Calouwaracan.

Effigies. Imagem. L.

Effundere. Tompa, touang.

Egere. Adka corang, idest minus habere.

Ego. At o, amba, beta, kita, saya. vide singula vocabula.

Egredi ad prandandum. Garou. T.

Egregie praeminet. Itou lacon pada itou.

Egregius. Lacou.

Elouulari. Passang.

Elulare. Nangis.

Elusmodi. Dimikien.

Elapsum aliquid esse. Nang de balaccan.

Elecmofyna. Derma, sedeca.

Elecmofyna. Ismola. L.

Elephas. Gadj.

Eleuare. Ancat.

Eligere. Pilli.

Eloquium defecit. Suara djarou. item pacarahan djarou. M.

Elychnium. Sombou.

Emerere. Blij.

Emolumentum. Proueito. L.

Emortuus. Mof.

Emporium. Bendar.

Enitissatum. Berannac.

Enitiova. Bateloor.

Ensis. Pedang.

Eo. Sanna, De sanna.

Eo quod. Carna itou, taghal itou, sebabitou.

Eo usque. Sampei. Ad Regis aures usque perduxit. Dia sampei acan pada radja.

Eo usque. Hate. L.

Epistola. Sourat kiriman.

Epulum lautum. Regalas. L.

Equa. Couda betina, vel parampouan.

Equitare. Bercouda, bacouda.

Equo ephippiario insidere. Dou-docbedja djar, vide Djadjar.

Equulus. Anac-couda.

Equus. Couda, vide couda.

Et appone hoc vocabulum Latini- num loco alterius, quod per errorem calcographiae Belgicae in priori dictionario ob rousius littera mutationem irrepfit.

Equus ephippiarius. Djadjar.

Eradicare. Mof.

Eradicatus. Mof. Quod animalibus rationalibus & irrationalibus minime applicatur. abifacan, binassacan, roufacan, esca ompan.

Erectum facere. Badiriacan.

Erectum stare. Badli.

Eremus. Rimba.

Erigere. Badiriacan.

Eri-

Erigere. Añcat.
Errare. Tida kena.
Errare à via. Salla djalan.
Errare in flua. Bezoutan djalan,
vide outan.
Erratum. Tida patout, *vide*
 patout.
Error. Sallahan.
Erudire. Adjar, beradjar.
Esse. Adda, ganti, fouda.
Esse factum. jadi menjadi beria-
 di.
Est expert ingenij. Dia tida tau ha-
 ti. M.
Est innocens. Dia pounja hati sou-
 da tsjontsji. M.
Est nativus. Dia jadi memberan-
 nac. M.
Est noxius. Dia pounja hati sou-
 da tsjamar. M.
Est reus. Dia pounja hati fouda
 tsjamar. M.
Est vir audax. Laki satou itou
 brani. M.
Et. Daen, *vel* lagi.
Etiam. Lagi, *vel* laan.
Evanescere. Lenjap, mengadap.
Euellere capillos. Bamoucol tsja-
 bor.
Eventus. Outong.
Evidatus. Balio, *vel* sida sida,
 sifida.
Eviscerare belluam. Sampal.
Eunuchus. Balio, sida-sida sifi-
 da.

Euomere. Mouta, *multi disenti*,
 monta.
Exacerbare. jadi hati fakit, *vel*
 jadi hati roufa.
Exacerbatum esse. Amara.
Exacerbatus. Hati fakit.
Exasperare. jadi hati, *sec. ut*
supra.
Exasperatus. Goufar.
Exaudire. Dengar.
Exempli gratia. Ande ande.
Exequi. Boat poutous.
Exequias deserviti instruere. Bar-
 bea.
Exercere mercaturam. Vinjaga.
Exilis. Nipis mole.
Exire. Poulang.
Exonerare nauim. Tourougacan
 barang barang derri cappel,
vel calouaracan.
Exordium. Moula.
Expectare. Nanti, menanti.
Expectare summopere. Inginge.
Expellere. Oufir.
Expenditor. Bandari.
Expense quotidiana. Balanja.
Expergisci. Bangon.
Expergescere. Bangon acan.
Experiri. Tsjoba.
Experts populi. Sounji.
Experts scientie. Babal hati.
Explicare. Mengartiakan, *vide*
arti.
Exprimere. Tapjs, berpra, *vide*
 pra.

Expro-

Exprobrare. Bankit.
Excindere. Iris, iris-acan.
Exscribere. Salim sourat, tou-
 rongacan sourat.
Exsectum ex aliquo ligno. Mahe-
 ra.
Exsorbere. Iris-abis.
Exspatiari. Bermayin mayin.
Exterius. Derri louwar.
Exterforium. Cayin sappo tan-
 gan, idest, linteolum ad ficc. in-
 dum aptum.
Extinguere. Padam.

Extinguere lumen. Bounou da-
 mar, vide etiam matti.
Extollere. Ancat.
Extorquere. Digagay.
Extra, foras. Calouwan.
Extra. Louwar. de louwar.
Exrabere aliquid è terra. Tsja-
 bot.
Extrinfecus. Calouwar.
Extrudere ex adibus. Talac.
Extruere. Lancap.
Exurere. Angofacan-abis.

F

F *Aba*. Catsjang.
Faber. Pande. *Annexa vi-
 delicet materia cui faber vel opi-
 fex se applicat: verbi gratia,
 pande bessi. sic etiam Kimpou
 bessi, faber ferrarius.*
Faber cultellarius. Pande pissau.
Faber ferrarius, vel metallarius,
 Kimpou, & *anneditur in qua
 materia laboret, verbi gratia,
 Kimpou mas, aurifex. Kim-
 pou pèrac, argentarius faber.*
 kimpou bessi, *faber ferrarius.*
Faber ferrarius. Ferrero. L.
Faber lignarius. Toucan cayou,
 vide, toucan.
Faber ferarius. Pande contsjj.
Fabula. Hacayar dousta, vel tsje-
 rita dousta.

Fabulari. Bercatta samma sam-
 ma. Item gourou bergourou
 idest, nugari.
*Fabulatum & delatum vadit, ut
 inter se dissideant.* Dia pounja,
 moulout tsjoulongaling. M.
Facere. Cardia, boat.
Facere nouum. Barou-acan.
Facies. Mouca.
Facies exilis, & gracilis. Mou-
 caboudjor.
Facile factu. Moura memboat.
Facile acquisitu. Gampang.
Facile ibi acquisitu lignum est.
 Cayou adda gampang de sam-
 ma, vide, gampang.
Facilitare. Aringan-acan.
Factum. Berboatan.
Faelicitas. Dulat.

Fax

Fax. Tay.
Fax certi potus qui vocatur ibi
arac, tay arac.
Falce putatoria utitur. Dia packei
 parang. M.
Falco. Radja wali, *ideft*, regia aquila.
Fallere. Enganar. L.
Fallere. Berfalla.
Falli. Salla, berfalla.
Falsus. Donka, berdousta.
Falx putatoria. Parang.
Falx putatoria non scindit. Pa-
 rang tida maccan. M.
Fama crescit eundo. Orang pan-
 diangan itou, *ideft*, homines
 hoc extenderunt.
Famere. Melapar.
Fames. Lapor.
Familia. Orang de rouma, *ideft*,
 homines domus.
Famulus. Mafehor.
Famulari. Seruir. L.
Famulatus. Seruitio. L.
Fari. Babassa.
Fas. Haros.
Fascia. Boncos.
Fascis. Boncos.
Fascis lignarius. Barcàs.
Fascis mercium. Picolan, quod à
 picol descendit, *ideft*, illud quod
 quis debet ferre.
Fasidium alicuius teneri. gly hati
 lain, vel fatrou.
Fasidium. Fatio. L.

Fateri. Mengaco. *componitur a*
 men, & gnaco.
Fatuus. Sedò.
Fauere, periphrastica vide, *ut id*
proprium nullum habet vocabu-
lum per Cassie, tamen exprimi-
tur.
Faustus. Moumim.
Febri Rex detinetur. Demam dian-
 kit pada radja.
Febris. Demam.
Fel. Ampedou.
Felis. Contsjing.
Femoralia. Scrouwal.
Femur. Paha.
Ferire. Loucacan.
Ferre. Baua, picol.
Ferre aliquem. Candong.
Ferre hominem. Doncom.
Ferre iudicium. Gogonta. T.
Ferrugo. Tay. beffi.
Ferrum. Bessi.
Feruefactum igne. Angat, *ideft*,
 calefactum.
Fetraens. Mera. *ideft* præignis ve-
 hementia calidum.
Fervere præ solis ardore. Pannas.
Feruidus. Pannas.
Festinanter. Bangat.
Festinare. Berbangat.
Festinus. Lecas, bangat.
Festiuus. Rame. quod loco maxi-
 mè conuenit.
Festum. Hari besar.
Festum solemnè. Hari raya.

vide

vide, hari-*raya*.
Fiderussor. Secouta.
Fidere. Pertsjaya.
Fides. Agamma.
Fieri. jadi, massoc.
Fieri posses. Ben podo. L.
Fieri subditos alicuius Regis, ver-
bi gratia, Tarnatarum. Massoc
radja Tarnata pounja rayat.
Fieri Maurum. Massoc isalam.
Figere. Ticam, tsjoutsjou.
Figere anchoram. Berlabo.
Figura. Roupas.
Filia. Anaac parampouan.
Filiola alicuius filij. Tsjoutsjou
 parampouan.
Filius. Anac laki laki.
Filum. Benang.
Filum cupreum. Cawat.
Filo acium trazeere. Tsjoutsjou
 diarong *vide* Tsjoutsjou.
Fimbria lintei. Cayit.
Fimuliter. Pada aehirnja.
Findere. Bela.
Findere ruptas, strepitus Mo-
 lotos.
Findere in duas partes. bala dua
 M.
Findi per se. tsjell.
Fines, vel extremitates simul no-
dare. Ouhong.
Fingere. Poura poura.
Finire. Boat abis, *vel* Abis a-
 can.
Firmare. Lidgo scan.

Firmè. Togo.
Firmè tenere. Pagang.
Firmiter. Togo.
Fissus. Bela.
Fistula. Espingarda. L.
Fistula. Baosi.
Flabellum. Kipas.
Flagellare. Ampas.
Flagellare. Açotar. L.
Flamma. Njala api.
Flammare. Menjala.
Flare. Tiop.
Flat ventus. Angin tiop.
Flere. Marata, nangis, menan-
 gis.
Florere. Babonga.
Flos. Bonga fonting.
Flos bonannes. Diantong pissang.
Flos myristicus. Bonga palla.
Flos pini forte. Mayong.
Fluctuare. Anjot.
Fluctuare animo. Bimbang ha-
 ti.
Fluctus Maris. Ombac.
Fluere. Malille.
Flumen. Songey.
Flumen ascendere. Moudic son-
 gey.
Flumen velociter defluit. Ayer
 pounja maera malille cras.
Fluminis. Maera hayer.
Fluuus vehementer defluit. Ayer
 pounja maera malille cras.
Fluxus, & refluxus maris.
 Ayer souatsi ayer tourong
 ayer

Ayer jadi Kitsjil.
Fodere. Gali, tanam.
Fœdare. Tsiamar-acan.
Fœdus. Cauwoul.
Fœdus. Cawoul. T.
Fœdus, idest, deformis. Tsimar
 saffarouni.
Fœmina. Betina, parampouan.
Item, Anac, quod generaliter
 omnium animalium pullis ap-
 plicatur.
Fœniculum. jere-manis.
Fœnum. Rompo.
Fœnus. Ganda.
Fœta recenter. Mengidang. *idest*,
 grauida.
Fœtere. Boufoc.
Folium. Dawon.
Folium. Dawon salè. M.
Folium charta. Cartasalè. M.
Follis. Embos.
Fomes. Bonga-api. *idest*, ignia-
 rius fomes.
Fons. Assal, pohon.
Foramen. Loubang.
Forceps igniaria. Gara gata. T.
Forfex. Gonting.
Foris. Derri louwar.
Forma. Roupa.
Forma calcei. Roupa caki.
Formica. Semot.
Forjan. Dengan ontong.
Fortè. Dengan ontong.
Fortis. Coat, cras.
Fortis. Orang bercoat.

Fortiter. Togo.
Fortiter percutere. Poucol cras.
Fortitudo. Coat.
Fortuna. Ontong.
Forum. Passar.
Fossa. Colam.
Fosfor. Orang gali.
Fouere. Ourot.
Fouere pedes. Fofoc caki. T.
Fragilis. Lombot.
Frangere. Petsja.
Frangi. Tabela. *idest*, per se-
 rumpi.
Frangitur funis. Tali poutous;
vide, Poutous.
Frater. Soudara laki laki.
Fratres, vel sorores: Dua basou
 dara.
Fraus. Mosslehat.
Friare. Antsjor.
Friatum. Antsjor.
Fricare. Goofoc.
Frigere. Rindang. *idest*, asare.
Frigidus. Dingin.
Frixare in frixorio. Senanga.
Frœnum. Kedang, vel Cou-
 dali.
Frons. Daya.
Fruclificare. Baboa.
Fruclus. Boa.
Fruclus arborum. Boa cayou.
Fruclus seminis. Boa bidji.
Frustra. Sadja.
Frustra se fatigat. Dia lela sa-
 dja.

Frustrum. Panghal. T. . . . .
Frustrum. Bônga. . . . .
Frustrificare. Babônga.
Fugare. Oufir. . . . .
Fugere. Lari, balari. . . . .
Fugiendo. Balari-lari. . . . .
Fulcimentum. Toucar.
Fulcire. Tombo, tombo-acan.
Fulcire. Naic, naic-acan. *idest*,
u sciendo efficere ut quid assur-
gat.
Fulcrum. Alas . . . . .
Fulgur. Kilat, ridop.
Fulmen. Gontor. . . . .
Fumus. Assap. . . . .
Funda. Djala. . . . .
Funda. Redé. L. . . . .
Fundere. Bobo, rompa, tbuang.
Fundum maris. Laout pouinja.

G *Alerus*. Toedong.
Gallina. Ayam.
Gallina. Franga. L.
Gallina pumila. Ayam pende,
 ayam dena.
Gallinarum cocitatio. Coco a-
 yam.
Gallorum cantus. Coco ayam.
Gallus. Ayam djantam, vel
 ayam laki laki.
Gallus. Gallo. L.
Ganeo. Orang basondal. *vide*
 sondal. *idest*, meretrix.

passir, *vid. passir*. *idest*, *are-*
na. . . . .
Fundum, non habet *ullum voca-*
bulum proprium. *Pro funda ma-*
ris dicitur. Laout pouinja pas-
 sir. *idest* arena maris. . . . .
Fundus. Loleò. . . . .
Fungus. Djamor. . . . .
Fanis maior piscatorius, *cui mino-*
res alligantur. Njimou. T.
Fur. Orang mantsjouri, pen-
 tsjouri. . . . .
Furari. mentsjouri, tsjouri. . . . .
Furcifer. Paralente. . . . .
Fursim hoc agit. Dia boat itou
 mentsjouri-tsjouri. M.
Furtivè. Mentsjouri-tsjouri.
Fustis. Pontong. . . . .

G

Ganeum. Rouma fondal. Rou-
 ma zina. . . . .
Gargarizare. Cocommor, vel
 commor-commor. . . . .
Garrire. Bercatta famma fam-
 ma. . . . .
Garrulus. Letelete, petis mou-
 lit, ghanghoumoulut.
Gemma. Permaatta. . . . .
Genè. Pipi. . . . .
Gener. Menanton laki laki.
Generatio. Pouppou.
Gemere. Nangis, menangis.
 Gens

- Gensignaua*. Orang sadja. *vide* sadja.
- Genu*. Lontout.
- Genuflexere*. Batoloc *vide* *in geniculari*.
- Germen*. Pohon pontong.
- Germinare*. Babonga.
- Gestare aliquid in capite*. Dioudiongan.
- Gestu, vel tumultu in re aliqua excedere*. Poura-poura.
- Gestu, & simulato tumultu uti*. Haibat.
- Gignere*. Berannac.
- Gladius*. Pedang.
- Gladius*. Spada. L.
- Glando*. Botor.
- Glando plumbea*. Roke.
- Glis*. Ticos.
- Globare*. Goulong-acan.
- Globus, idest rhombus alicuius materie*. Goulong.
- Glomerare*. Bele, bele benang.
- Glubere*. Coupas coulio, *vel* Sampal.
- Gossipium*. Capas.
- Gradi*. Tinjac.
- Gradus*. Batang tanga, *vide* Batang.
- Gradus consanguinitatis*. Pou-pou.
- Gramen*. Rompo.
- Granarium*. Bangsal.
- Granatum*. Delima.
- Granatum malum*. Boz delima.
- Grandis*. Besar.
- Grati saporis, vel sibi*. Sedap.
- Gratia Dei, qua homo quid boni praestat*. Fermang.
- Gratias agere*. Siltoa.
- Gratiosi*. Rame.
- Gratiosus*. Premi, madielis, bisel, paras, gradi, tinjac.
- Graeolentia*. Bau, bouloc, *idest*, faetor, *vel* malus odor.
- Grauida*. Bonting, *vide etiam* Candong, mengidang.
- Grauis*. Barat.
- Gremium*. Panco.
- Gruunire*. Coucouroybou.
- Grunnitus*. Gaha.
- Gubernaculum nauis*. Commodi.
- Gummi*. Tincal.
- Gustare*. Rassa, rassacan.
- Gutta aque*. Ayer sa tiris. *vide* tiris.
- Gutta viscosa*. Tincal.
- Guttur*. Leher.
- Gutturis inheret*. Itou tsjaca de leher. *vide*, tsjaca.
- Gutturis secretiones*. Gaha.
- Gutturium*. Gindi, *idest*, *vas* vinarium.

Habeo aliud quod agam. Hanti Kita souca pada itou.
vid. souca.

Habeo aliud agere. Beta soucar. M.

Habere. Adda.

Habere gratias. Trima cassie.

Habitare. Doudoc.

Hac domus vocari potest. Inilannamma rouma. M.

Hadus. Cambing.

Hares ab intestato. Pouffaca.

Hares ex testamento. waris.

Harere. Tafancot.

Hamus. Cayl.

Hasta. Limbing, tombac.

Hasta breuior. Djambing.

Haud bene mihi afficiuntur. Dia orang souda hati barat pada beta. vid. barat.

Haurire aliquo instrumento, verbi gratia, situla. Menimba, vid. Timba.

Haurire aquam. Tunba, vel menimba ayer.

Haurire lembo, vel cymba. Panghayou.

Hebes. Bodoc, cacou.

Hepar. Ampedas.

Hei. Cassien.

Herba. Sayor.

Herba virides. Sayor,

Heri. Calmarin.

Heros. Oulobalan.

Herus domus. Tuan de Rouma.

Heu, heu. Cassien miskyn.

Hic. Dia ini ini.

Hic. De fin fini. idest, in hoc loco.

Hic est. Ini-ia.

Hic & illic venditare. Maray.

Hians. Botfioc.

Hiant conche. Cancang. ibi vide varia eius significata.

Hilaris. Souca, berlouca.

Hinc. Carna ini, taghal ini, sebabini. idest, hanc ob causam.

Hircus. Cambing laki laki.

Hoc. Itou, itoula.

Hoc est. Itouta.

Hoc immutatur. Itou jadi lain.

Hoc ipsum. Itou djouga.

Hoc scio esse factum. Macca.

Hoc tempore. wactou ini, idest, in hoc tempore.

Hodie. Hari ini.

Hofasericum. Veludo. L.

Homagium Regi prestare. Seba pada radja.

Homines. Orang.

Homo. Manusia.

Homo priuatus. Bala.

Hoc est intueri. Prixa.

Honor. Hormat.

Hono-

Honorare. Brihormat, *vid.* hor-
mat.

Honoraria pedissequa. Dayang.

Hora. Djam.

Hora. Hora. L.

Horreum. Bangsal.

Hostili animo quem profsequi. Sa-
trou.

Hostis contra quem belligeratur.
Moufo.

Huc & illuc discurrere. Bilis.

Huius viri favore ne loquaris. Jan-
tion.

I *Acere*. Sandal, basandal.

Iacere. Limpar, lontar.

Iacere, iactare. Limpar, val
lontar.

Iacturam circa merces pati. Me-
rougi; rougi.

Iaculari. Passang.

Iam statim. Tadi.

Ianitor. Iure pintou. *vid.* Iure,
& Pintou.

Ianica. Pintou.

Ibi. De fanna, fanna.

Ibi habitare desidero. Hasi ca-
roudjou doudoc fanna. M.

Ibi nihil amplius deest. Souda jadi
abi.

Id cadit perditum. Itou djatou
ilang. M.

Id continget. Nang de mouca.

Id cui inest foramen per obliquum.
Trous.

gan catta carna mouca. M.

Humanus. Tartip.

Humeri. bahou.

Humeris gestare. Tanghong.

Humiliare se ante aliquem. Se-
djout.

Humor. Bassa.

Hydria. Timba.

Hydria magna. Topayan, vel
tapayan.

Hyems. Moufim dingin, *id est*,
tempus frigidum.

Id quo victus queridari studetur.
Pentsjarian.

Id quod alicui innititur. Alas.

*Id quod cuique debetur respectu
mensurae, ponderis, &c.* Hac.

*Id quod ignis aggreditur, male ni-
mirum olens*. Amis.

Id quod in ulcere pungit *vide*
Isjoutsjou.

Id quod quis rescivis. Carouwan.

Id sic faciat. Beer-begitou.

Ideo. Cana itou, sebab itou, ta-
ghalitou.

Idioma. Bassa.

Id ipsum. Itou-djouga.

Idolum. Ber-halla, bralla.

Iecur. Ampedas.

Ieiunare. Modou, poassa.

Ieiunus. *vid.* Modou.

Pentare. Almurfar. *L.*
Iesus Christus nos homines à malis liberavit, & in rectum de-
iter reduxit. Iesu Christo bai-
 ki Kita orang manusia famoá.
M.
Ignem aliquid accendere. Passang
 tounou.
Ignescens. Angos.
Ignis. Api.
Ignis ardet. Api menjola.
Ignis est collectus. Api tidor.
Ignominia. Malou.
Ignominia aliquem afficere. Cot-
 sjiua.
Ignoscere. Ampon, berampon.
Illac. Ca-fanna.
Ille est. Itouta.
Ille & nemo alius. Dia djouga.
Ille ipse. Itou, djouga.
Illegitimus. Haram-fiada.
Illegitimus. Annac-haram za-
 da.
Illic. De fitou, fitou.
Illidere. Souto, *vel* Tafouto.
Illinc. Ca-fanna.
Illius generis, vel generationis.
 Poupou, affal.
Illud. Itou, itoula.
Illuminare. Tsjaya, bertsjaya.
Illustrare. Tsjaya, bertsjaya.
Imago. Touladang.
Imago. Imagem.
Imitari superiorem. Tatourou-
 tan. *vide* Tourout.

Immergere se aquis. Djalam, men-
 djalam. Item, Djalam.
Immittere. Malloc-peau.
Immodestia. Diahi.
Immolatio. Sombahati. *idest*,
munus vel census.
Immandus. Tsjamar.
Immunditia. Nadjis.
Immunis ab ictu. Cabal.
Impar. Linghi-rinda.
Impedimentum facere dicitur. Bri
 foucar. *idest*, molestiam ali-
 cui exhibere.
Impedior: Beta foucar. *M.*
Impedire, periphrastice dicitur,
 Bri foucar. *idest*, molestiam
 alicui accersere.
Impenetrabilis sculo. Cabal.
Imperare: *vid.* precipere. Penjo-
 uro, fouro.
Impetigo. Corap.
Impetum alicui exhibere. Haribi-
 rou, *vel* anjaya pada.
Impingere. Sonto, tafosonto.
Implere: *vid.* pounou.
Implere. Ifiican. *vid.* Ili.
Imprecari. Sompá, basompá.
Imprecari. Tobat.
Imprecatio. Coutoc.
Imprecatio. Coutoc. *Est etiam*
Moluccanum.
Imprecatio. Malediçaon. *L.*
Imprimere. Pra.
Improbitas. Malou.
Improbus. Djahat.

Im-

Impudicitia. *vide* *Immunditia*.
Impunitas. Cassian. *idest* *gratia*.
Imputare alicui, vide *Mengadou*.
Imputat mihi. Dia mengadou
 beta. *M.*
In abscondito. Sembounji.
In clandestino. Sembounji.
In cunctis angulis indagare. Tsjari
 ragouling-gouling. *M.*
In dies. Sahari hari.
In duas partes rumpere. Patta,
 pattacan.
In exitum mittere. Boang deni
 negri.
In fando. Dalam bafsa.
In frustra confringere. Pangha-
 lacan-patta.
In lucem protulit. *M.* Dia brita-
 cau. *M.*
In manus tradere. Entregaru. *L.*
In omnibus mihi est similis. Dia
 fouda samounia seperti ki-
 ta. *M.*
In pariendo mori. Matti beran-
 nac. *M.*
In presentia. Adapun.
In pretio esse. *vid.* Gouna.
In pretio habere. Kirakira.
In principio. Moula-moula.
In pulverem redactum. Antsjor.
In silva. De outan.
In vulgus prodire. Datang,
 adapan orang.
Inaequalis. Rinda tinghi. *idest*
submissus & altus.

Inanis. Ampa.
Inaures. Gnate, gnate.
Inauspicatus. Bertsjilaca.
Incedere ambulando. Tiniac.
Incedere mussitando. Maradjou.
Incedere cum aliquo. Tourout
 menoutout.
Incidere venam. Bowang dara.
Incipere. *vid.* Ordiri. Moulai.
Inclinare. Irot-acan. *idest* *Cur-
 uare.*
Inclinare caput. Tondo capal-
 la.
Inclinari. *vid.* Neati.
Inclinatum vel declinatum esse.
 Singit.
Inclinatus. Hati kita souca ca-
 pada itou. Sed quando est ve-
 re bementis, tunc pro souca, in-
 ging ponitur.
Incommodum. Ilang, berilang.
Inconstans. Goyang, bogoyang.
Inconstanter. Semrena mena.
Incopertus. Talille.
Inctepare. Togor, batogor, ba-
 goufar.
Incubare ovis. Mengeram.
Incultus. Mongho, mongho.
Incumbere. Brihati capada fatou-
 fatou.
Incuriosus. Iagang.
Incurius. Aiepa.
Incuria. Atepa.
Incurvescere. Irot acan, vel bin-
 co, binco acan.

In-

Incurvus. Irot.
Indicare alevius defectum. Mengadou.
Indicium euentus alicuius. Auang.
Inducere. Isap.
Inducere. Antar-ca-dalam.
Inducia. Damney.
Indoles. Boudi, fael.
Industria. Acal, acal bondi.
Industrius. Naggara. T.
Ineptus. Mongho-mongho.
Insans nulli crimini obnoxius. Bouda itou bouloem tanghong dofa. M.
Insans peccati expert. Bouda itou bouloem tanghong dofa. M.
Inferiorem partem versus. Ca baya.
Infernus. Navca.
Inferre quid. Massoc-acan. *idest, efficere ut intret.*
Infigere. Massoc-acan.
Infirmitas; vel infirma pars. De bauanja.
Infirmus. jang de baya, lebe derri famoa.
Infirmitas. Penjakit.
Infirmus. Lakit.
Infirmus ad mortem usque. Paya.
Infortunium. Coutoc. T.
Infortunium. Coutoc, fixa, tsjilaca, Coutoc.

Infortunium. Tsjilaca, ontong, tsjilaca.
Infra. De baya.
Infumatus. Berallap.
Infundere. Isi acan. *vid. isi.*
Infundibulum. Tapiisan, tsjat-sjorong. *id quo quid minuitur.*
Ingeniculari. Ingeollar. L.
Ingeniculari. Doudouc de lontout. *idest; sedere genu.*
Ingeniosus. Boudi befar.
Ingenium. Boudi acal.
Ingenium. Entendimiento. L.
Ingenius. Mardeca.
Inglutire. Isap.
Ingredi. Massoc.
Inhabitantes lembos, cymbas, & lintres. Orang badjou.
Inhonestus. Dia itou nacal pada cotta ini. M.
Inimicus. Mouso, *idest; is contra quem bellum geritur.*
Inimicus animo. Satrou.
Iniungere. Sourou, menjouro, penjouro. *Suprema autem potestati Penjouto applicatur.*
Iniuste bona possidentes. Dia tau maccañ haram. M.
Innuptus. Boudjang. *utriusque generi attribuitur.*
Inordinare. Bilas.
Inordinatus. Mongho-mongho.
Inquieto esse animo. *vide, Hati terbang.*

Inquit-

Inquietus. Balisa.
Inquirere plene. Pixa.
Insanus. Ghila.
Inscidiari. Boat fasingay.
Inspicientia, *vid.* Ghila.
Insolens, *vid.* *petulans*.
Insuperare. Irop.
Inspectare. Pandang.
Inspectare. Tentar. L.
Inspector. Iure.
Inspirare. Maffoc. *verbi gratia*: *Deus hoc illi inspiravit*.
 Deos souda maffoc acan itou
 pada dia pounja hati.
Instar pueri ingenio laborantis.
 Seperti pinaca bouda. M.
Instare. Corali.
Instaurare. Baiki, membaiki.
Instigare. Bentsjana.
Instruere exequias defuncti. Bar-
 bea pada orang matti.
Instrumentum contra Solis ardorem inferuiens, vulgò Italicè Parasole vocatur Payong.
Instrumentum opificis. Panghawe.
Instrumentum, quo contunditur oriza, idest pistellum, Antang.
Insula. Polou.
Integer. Sacali, cali.
Integer, Inter. L.
Integrum. Sacali, cali.
Intellectus. Entendimento. L.
Intelligere. Mengarti.
Intemperantia, Diabil.

Intendere oculos in aliquem.
 Boang matta capada orang.
Inter. Antara.
Inter se inuicem. Samnia-samma, *vel* tsjampor.
Inter utrumque. De tenga, tenga. *vel* De antara.
Intercipere. Sasingay.
Interdum. Sedang itou. *vide*
 Sedang.
Interea. Sedang.
Interficere. Bounou, membounou.
Interim. Sedang.
Interim. Sedang itou.
Interim. Sedang itou jadi.
Internus. Ca-dalam.
Interpres. Iure bassa. *vide* Iure.
Interpretari. Tourongacaan-sourat.
Interpretatio. Arti.
Interrogare. Tanja.
Interrogatio. Tanjahan.
Intestina. Isi-prot. *vid.* Isi.
Intestinum. Tali-prot.
Intrare. Maffoc.
Introducere Regem. Diompot pada radja.
Introire. Maffoc.
Introrsum. Ca-dalam.
Introuocare. Panghil ca dalam. *vel* panghil maffoc.
Intueri. Menantang, niata.
Intus. Dalam, de dalam.

vide De . . .
Inuadere proditoriè . Sahocco .
 T.

Inuenire . Bole, vel dapat, men-
 dapat .

Inuersè . vid. malè .

Inuersè . Cacobadou . T.

Inuicem verberant . Sa-orang,
 proucolsa-orang .

Inuidere . Irjati .

Inuidia . Irjari .

Inuolnere . Goulong acan .

Inungere se vel manus oleo . Bo-
 bo miniac de tangan .

Iocari . Gourou, bergourou .

Iocando . Bergourou, gourou .

Ipsa . Dia .

Ipsa narratio . Haçayat .

Ipsa succingit, vel subducit ve-
ficulom . Dia palut cayinja
 ca-atas . M.

Ipsam deuici . Beta jadi cras pa-
 da dia orang . M.

Ipsè, ipsa . Dia .

Ipsè . Dia itou .

Ipsè est . Dia djiouga .

Ipsè est . Itouta .

Ipsè nos prodit . Dia djouwal Ki-
 ta orang . M.

Ipsi . Dia-orang .

Ipsi quatuor . Dia empat orang .
 M.

Ipsum cum parentibus voca . .
 Panghil dia dengan dua ber-
 annac . M.

Ipsum habeo ludibrio . Betaboat
 dia sedo . M.

Ipsum si vidissem omninò conue-
nissem . Djicca beta liat dia,
 beta singa dia . M.

Ipsum, ut munium ferat, mit-
tam . Beta mau souro pada
 dia . M.

Iracundia . Mara, amara .

Iracundus . Bingis, goufar, ma-
 ra .

Iratus . Goufar, hati fakit, ama-
 ra .

Ire . Bedjalan, peghi .

Ire ambulatū cum puero . Bedja-
 lan-acan bouda, vide
 Djalan .

Ire foras . De louwar, bedjalan;
 djalan denatat vïam .

Iris . Benangradia .

Irridere aliquem . Anga .

Irridere pratercuntes . Helo-
 orang . T.

Irrigare . Sirang .

Irritare dicitur Oustr: nam irri-
tando inuicem reddimus in-
quietos . Mara .

Is ipse . Sendiri .

Is ipse . Itou djouga .

Is me precessit . Dialalou . M.

Is qui alicui rei preest . Iure .

Is qui explodit tormenta bellica .
 loure mintar .

Isti calceo affinitus est . Caous
 itou poumja ade . M.

Istic

Istic. Sanna. I
Istius non amplius recordari.
 Boang. vel Tarou de belacan. M.
Istiusmodi. Dimikien.
Istorsum. Ca-fanna.
Ita. Ia, beta, sayai.
Iterato facere. Oulang, ubi plura vide.
Iterum. Lain-cali, poula.
Iterum. NOTA. Quotiescumque
 (iterum) prae. v. c. altera exprimitur: tunc Combali, & Poula subseruit: siquando v. c. r. ad locum vel ad personam aliquam, ubi prius quid fuit reditum indicare cuiuscumque volumus, tunc Combali, & Poulang poni debet.
Iubere. Souro, menjouro, peujouro.
Iucunditas. Souca. vid. askit, & birahi.
Iucunditas caelestis. Birahi surga.
Iucundum esse. Souca, berfouca.
Iudex. Houcom.
Iudicare. Houcom, houcomacan.

Iugulare incantationibus bestia, Sombele.
Iugulare bestiam. Bante.
Iugulus. Crong, congan, leher.
Iugubus. Antelè.
Iungere. Ator.
Iunior frater & soror. Ade.
Iuramento firmare. Somp, basomp.
Iurare. Somp, basomp, berfomp, menjomp, adest-facere, iusurandum.
Iure debito. Haros.
Ius administrare. Gogon-ta. F.
Ius dicere. Berhoucom.
Iusculum. Coa.
Iusurandum. Somp, somphan.
Iuste. Haros, bat.
Iuste possidere. Halal.
Iustus. Betul hari.
Iuare. Toulong.
Iuuenis. Boudac, mouda.
Iuuenis. Nonghare. T.
Iuuenis, vel ephebus. Boudac laki, laki.
Iuuenta. Djaman-mouda.
Iuxta. Seperti, sifi-basifi.

- L** *Abium*. Bibir.
Laboramus pro oriza. Kita orang tsjinta bras. *vide* tsjinta.
Laborare. Cardja, prenta.
Laborare. Cardja, bacardja.
Laborare. Monara. T.
Lac. Ayer soufou. *idest*, *aqua vberum*.
Lac, vel mel maiorum nucum Indicarum. Santang.
Lacertus. Tsjirsja.
Lacrima. Ayer matta. *idest* *aqua oculorum*.
Lactem piscis intestinum. Te-loor-ican. *vid.* Teloor.
Lacuna. Colan.
Lacus, siue stagnum. Tasse, tagga.
Ladere. Loucacan.
Lafio. Louca.
Latari. Souca, berfouca.
Latitia suprema. Biraki.
Lagena rhodiaca. Bouli.
Lamentari, veluti qui alium exonerare vult. Mengadjrng.
Lampas. Damar-minjac.
Lampas. Palyta, *vel* plyta.
Lana. Boulou domba.
Lancea. Tombac, djambing, limbing.
Languere. Menielo. *Item* ber-tsjinta. *i. tristem esse*.
- Languescere*. Hati miskyn.
Languor. Sanfara.
Lanx. Nararsja.
Lanx. Tradjou, datsjin.
Lapides. Batou.
Lapis. Batou, arang, mengarang.
Lapides, forte etiam gemma. Per-matta.
Laqueus. Djerat, dodeffo, penerat.
Lardum. Babbiging.
Larvas & umbras, qui alium videre nequit potest. Dia liat matta trous.
Larua. Fantasma. L.
Lascivus. Nacal; nacal-boudi.
Latere. Sembonji, tinghal sembonji.
Latrare. Djalac, mendjalac, gongong, *vel* Bagongong.
Latratu. Gongong, *vel* Djalac.
Latratu canum. Djalac, *vel* gongong.
Latus, vid. laxus.
Latus ad unum. Sabela.
Latus hominis. Lambong.
Lauare. Basso.
Lauare corpus. Mandi.
Laudare. Poudj.
Laudator, vid. Lebe.
Lautus. Sedap.

Laxa-

Laxare. Orey.
Laxatus. Ta-orey.
Laxitudo. Longharnja.
Laxus, siue latus. Lebar, longhar.
Leclia, vel humeris ferre. Oufong.
Leclus. Catil, Kitta, mitti-tidor, ticar.
Leclus. Camma. L.
Legatio. Recado. L.
Legatus. Outouffang, Batarouan. *vid tarou*.
Legatus regius. Radja pounja batarouan. M.
Legere. Batsja, hadit-menghadji.
Legere, vel colligere. Pongot.
Legitimus puer. Halalsjada.
Lembus. Sampan.
Lena. Aleubitera. L.
Lendes. Teloor-coutou.
Lenis, mollis. Lombo.
Leno, lena. Souroang. *ideft, is qui mittitur*.
Leo. Singa.
Leuamen. Ibor.
Leuare. Ancat.
Leuioris momenti res. jang tida gouna, tida bergouna, tida adda gounanja.
Leuioris ponderis. Aringan.
Leuiter. Samena-mena.
Liber. Kitab, sourat.
Liber. Libro. L.

Liber, iugennus. Mardeca.
Liberare, exonerare. Lepas-acan, *item orey, vel orey acan*.
Liberare captiuos. Toubous, menoubous.
Liberare pignus. Toubous gadd.
Librare. Timbang.
Librare, ponderare. Timbang.
Liceri. Valer. L.
Licitari. Tawar, menawar.
Licitari. Valer. L.
Licitus. Haros.
Ligaculum. Tali.
Ligare. Icat.
Ligna magna, & grandia. Hange hange. T.
Lignum. Cayou.
Lignum ex silua deferre. Ancocayou.
Lignum facile ibi est acquisitu. Cayou adda gampang de fanna. *vid. gampang*.
Lignum sandel, forte santalum latinè. Tsjendana.
Limaces. Bia.
Limbus. Pinghir, sagi, tepi.
Limis intueri oculis. Bermayin matta. M.
Limus. Lompur.
Linea à fabris lignarijs creta ducta. Sipat.
Linere medicamentis vel fomentis. Ourot.

Lin-

Lingere lingua . Djalap .
Lingua . Baffa, lida .
Lingua mihi fauet . vid. Pan-
 tas .
Linguae . Letelete . vide *ga-*
rulus .
Linteculum . Cayn fappo idong .
Linter . Sampan .
Linter ficcus, obtigit . Prau ca crin-
 gan . M .
Lintheum . Cayn .
Liquamen . Coa .
Litera . Ouof .
Litera . Ouof .
Litigare . Houcom .
Litigare . Porfiar . L .
Litigium . Tsjakit .
Litigium exquirere . Tsjari tsja-
 kit .
Littus . Pante .
Littus maris . Tepi laout .
Locus . Tampat .
Læus anchorarius . Loleò .
Locusta . Bilalang .
Loligo, vel cattuus marinus . Son-
 tong .
Longè . Djau .
Longitudo . Pandianugnja .
Longitudo . Djaunja . M .
Longo walde tēpore durans . Lam-
 ma lanmanja .
Longum collum . Leher gingang .
Longum facere . pandiangacan .
Longus . Pandiang .
Loquela probè mihi fauet . Beta

pounja moulout pantas catta
 catta . M .
Loquens . Babaffa, vel djalan .
 baffle .
Loqui . Catta, madou .
Loqui amico . vid. Sedap .
Loqui cum similitudine . vid. Se-
 perti .
Lorica castrorum . Lode, tepa .
Lorum . Tali .
Lubens . Itou, vel ca-pada itou
 hati Kja fouca .
Lucerna . Padamara, vel plyta,
 vel palyta .
Lucidus . Trang .
Lucrari lusu, vel decertatione .
 Menang .
Lucrum, commodum . Ganda .
Lucrum facere . Laba, bakaba .
Luclari . Macarof .
Lufus . Douca .
Ludere . Bermayin, mayin .
Ludere alea . Djoudji .
Ludicro aliquem habere . Goge-
 lo .
Ludus latruncolorum . Tsjator .
Lumbi . Pingang .
Lumen . Damar .
Lumen mihi impedit . Dia tou-
 toup beta pounja mouca . M .
Luna . Boulan .
Luna decrefcit , Boulan petsja .
 M .
Luna plena . Boulan pournam-
 mo .

Luna

Luna prodit. Tjmboul boulan .
timboul vid.

Luna ecclypsis est. Boulan mac-
can rau .

Luscus. Torro . L.

Lutum. Lompou .

Lux. Trang .

Lytrum eduliorum. Belabor .

M

M *Acerare lixiuio vel alio li-
quore.* Rindam .

Machina igniuoma. Spera .

Macilentus, macer. Cotous .

*Macula subalba, que super In-
dianorum cute apparent.* Pa-
nou .

Madefacere. Bassacan .

Madidus. Bassa .

Magis. Lebe .

Magister. Tuan .

Magistratus. Pougoulou-orang .

Magistratus primarij, Bobato . V .

Magues. Barou brani .

Magni refert. Itou adda gouna
besar . vid. gouna .

Magnificare. Besar-acan .

Magnitudo. Besarnja . M .

Magnus. Besar .

Mahomisticè. Isalam .

Maiores. vid. in Moyang. &
Lamma .

Maiores. Ibou-bappa . videli-
cet mater & pater, etenim apud
Malaicos mater praponitur .

Maiores, idest antiqui. Ibou-
bappa . idest mater & pater .

Maiores, idest progenitores. MO-
yang .

Maiores cariophylli. Polang .

Mala hesperia rotunda. Limon
nipis .

Malacia. Todo .

Malè. Salla . idest nihil valè-
re .

Malè. idest Vix possum facere.
Soucar beta boat irou .

Malè mihi afficiuntur. Dia-o-
rang souda hati barat pada
beta . M .

Malè morigeratus : Mal enfi-
do . L .

Malè olens. Amis .

Maleficere. Bersalla .

Maleuolus. Hatinacal .

Malignus. Douraca .

Malleus. Pomòcol .

Malleus. Dodouto . T .

Malleus. Martello . L .

Malluuium. Camistan .

Malum aurcum. Limon ma-
nis .

Malum citreum. Limon besar .

Malum granatum. Oudang .

Ma-

Malum punicum . Boedelima .
Malus . Djahat .
Malus , *ideſt arbor nauis* . Tiang-layar .
Malus nauis . Tiang-layar . *ideſt pila vel columna veli* .
Malus punica . Delima .
Mamma , *mammilla* . Soufou ,
 parampouan . *Vbera accreſcunt* . Dia pounja ſoufou timboul . *vide timboul* .
Mammilla ipſus accreſcunt . Dia pounia ſoufou paſſang , *vel timboul* .
Mancipia dum ſe mutuo alloquuntur .
Mancipium . Dengan .
Mancus . Tſjapie . *quod applicatur omnibus membris humanis* .
Mandare . *vide iubere* .
Mandatum . penjouroan .
Mandatum adimplere . Mendengar .
Mandatum . Recado . L .
Mandere cibum . Mama .
Mandibule . Pipi .
Manè . Pagi-hari .
Mane ſummo , *vel ad galli cantum* . waçtou ſoubour .
Manere . Tinghal .
Manibus tumultuatur . Dia tangan ganghou . M .
Manica . Tangan-badjou .
Manifestare . Britacan barang

barang .
Manſuctus . Djina .
Mantile . Sappo-tangan .
Mantile . Gardenappa . L .
Mantelum . Gardenappa . L .
Manu coniuncta incedere . *vide Pimping* .
Manu ipſum cape , & *deduc ſuſum deorſumque* , *vel ulſtro citroque* . M .
Manualis . Catsjac .
Manubrium , *vel capulus cuiuſcumque rei qua manu tenetur* .
 Oulou .
Manubrium cultri vel enſis . Oulou .
Manus . Tangan .
Manus dextera . Tangan canam .
Manus non poteſt continere . Dia tangan ganghou . M .
Manus violenta ſibi ipſi aſſerre .
 Boang njawa . M .
Ad manum aliquem habere . Pimping .
In manus accipere . Sambot .
In manus tradere . Saracan .
Mare . Laour .
Margo . Tepi .
Margo . Canto . L .
Maritare , *vel coniugio iungere* .
 Baccawin .
Mafcula beſtia . Djantan .
Mafculum animal . *vid. mafcula beſtia* .

Ma-

Masculus, vel femina. Anac.
Mater. Ibou, indong, ma.
Mater. May: L.
Materia alicuius partes capitales. Capalla capallanja. M.
Matertera, vel amita. Mama parampouan.
Matricula mulierum. Papodjou.
Matrimonio deuouere. Tounangan.
Matrimonium. Cawin.
Matronarum vestis. Marcadjota. L.
Maturus. Massac.
Mauri, vel Turcica secta. Ifalam.
Maurice. Ifalam.
Maurum fieri. Massoc ifalam.
Maxilla. Pipi.
Maximè. Lebe derri lain samoa.
Maximè sum somnolentus. Mata Kita adda segang. M.
Media post nocte. Lalou tenga malam. M.
Medicamen. Panabar. T.
Medicamen huic morbo congruit. Oubat itou catoudjou dengan penjakit ini. M.
Medicamen omnis generis. Oubat panabar.
Medicamina. Safauang.
Medicare. Beroubat.
Medicus. Tabib.

Mediadores. Sorang nang de fenga tenga. i. *Interuutores.*
Mediocris. Sedang.
Medium. Tenga.
Medium. Antara. *idest inter.*
Medius. Tenga.
Medulla panis. Bidji-roti.
Medulla tybie. Betis caki, outac toulang.
Medulla tibiaram, vel ossium. Outac toulang.
Meiere, mingere. Berkintsjing.
Item Boang Kintsjing, vel boang ayer leni.
Mel arundinis. vide Sacar batrou in vocabulo facar.
Melancholia teneri. Rindou, barindou.
Melior. Lebebaic, *Item* lacou pada, &c. *Verbis autè adiungitur* angor, v.g. angor peghi.
Melius est quod eatur.
Meliorare. Baiki, membaiki.
Melius. Angor.
Melones. Timon.
Membra corporis. Toubou.
Membrana. Ari-ari.
Memorem esse. Ingat, beringat.
Memoria retinere. Ingat.
Mendacium. Doustahan.
Mendax. Pandoulta.
Mendicus. Fakiri.
Mens. Acal boudi.
Mensam instruere. Bantang.
Mensura. Cadiang.

Mentiri. Dousta, berdousta,
.. nafit, menafit.
Mentum. Dagou.
Mercari. Soudagar.
Mercator peregrinus. Dagang.
Mercatura. Dagangan.
Mercatura ibi non expetitur. Da-
gangan ini tida lacou de fan-
na. *vide* lacou.
Mercaturam exercere : Vinja-
ga.
Merces. Oupa, harga siwa, *vel*
oupa siwa.
Meretricari. Bacanda.
Meretrix nequam. Paralente,
fondal, zina.
Meretur laborem. Gnappa. *vid.*
opera pretium.
Meridies. Tenga hari, waçtou
lohor.
Ante meridiem. waçtou efa.
Post meridiem . waçtou afa-
ra.
Mergere. Tinglang.
Metacilla. Baicòle.
Meticulosum esse. Berracot.
Metiri. Oucor.
*Meum non est tales vestes deser-
re*. Itou tida laya pada beta.
vid. laya.
Meus. Beta pounja.
Meus concivis, vulgò Patriota.
Beta pounja sa-negri. M.
Meus maritus. Laki-kita.
Migrare. Pinda.

Mibi valde est benignus. Dia ha-
ti sedap pada beta. M.
Miles. Orang baprang.
Militare. Bemouso, baprang,
backelei. *Idest Bellum gere-
re*.
Milites totius arcis. Soldado sa-
cotta. M.
Militia. Prang.
Militum duci id patefecit. Dia
fampeï acan pada capitan.
M.
Milvus. Alouwijs.
Mille. Ribous, sa-ribous.
Millipeda, Sirdawa.
Minari. Arrham.
Minimus. Coranglebe derri
lain, *vel* Kitsjil lebe derri la-
cri.
Minores, vel minus. Corang.
Minuere. Bercorangacan.
Minuere. Sakelat.
Minutal carnis. Tsjintsjang.
Miraculum. Milagro. L.
Mirari. Heraen.
Mirum. Heraen.
Miscere. Tsjampor, tsjampo-
racan.
Miser. Caybana, *vel* gayba-
na.
Miser. Coitado. L.
Miserabilis. Miskyn, cassien.
Misereri sui ipsius. Sayan ga-
candia.
Miseria. Sixa.

Mise-

Miseria. Sayang.
Misericors. Sayang hati.
Mitis. Hati lombot.
Mitis, mollis. Lomboṭ.
Mittere aliquid. Kirim.
Mittere in exilium. Boang derri negri.
Mixtus. Tsjampot.
Mobilia. Barang.
Mobilia inordinare. Bilas.
Modestus. Tatap.
Modicum. Sedikit.
Modus. Djenis.
Mœchari. Bat-sjombo.
Mœnia. Cota.
Mœret, quia regionem suam recogitat. Dia tsjinta negrinja.
vide tsjinta.
Mœstus. Hati miskin, rindou, fogoul.
Molestia. Sixa, soufa.
Momentum. Bila, calla, cotica, hat, sabat.
Mons. Boukit, gounong.
Monstrare. Toundjoc.
Morbus gallicus. Pourou, boba.
Morbus vel infirmitas aliquem arripit. Djankit.
Mordax. Pedis.
Mordens. Pedis.
Mordere. Ghigit, berghigit.
Mores. Tinca. *verbi gratia*,
Ex moribus benè educati & ingenui cognoscuntur. Derri tin-

ca eakenalan orang nang sou-
 da derri assal baik. *vide*
 Tinca.
Mores mali faciendi, viuendi, & negotiandi. Temperassa.
 T.
Mori. Poutous niawa. *vide*
 niawa.
Mors. Maout.
Mortarium. Lefong.
Mortem nostram ridebamus, vel ad mortem usque ridebamus.
 Kita orang matti tatawa.
 M.
Mortuum deslere. *vid.* Mara-
 ta.
Mortuus. Matti.
Mortuus est. Souda poutous.
Mos. Tsjara.
Mos. Tsjara, adat.
Mos. Costume. L.
Mouere. Begra.
Mouere aliquid. Begra-cacan.
Mucosus. Beringos.
Mucus. Ingos, Nanna idong.
ideſt narium humiditas.
Mulcta. Pena. L.
Mulcta. Denda.
Mulgere. Taric soufou.
Muliebris vestis. Tâpi.
Mulier in genere. Parampo-
 uan.
Mulier peperit, maximè ubi fecit abortum. Bouda dia tou.
 M.

- Mulierem cognoscere* . Packei
parampouan . M.
Multa dies . Hari tinghi . M.
Multifariam, multisque modis :
warna banja .
Multifarius . Banjac djenis , ba-
nja djenis , *vid.* djenis .
Multiformis . Banja warna .
Multiplex . Banja djenis , banja
warna .
Multitudo . Banjacnja . M.
Multo ipsum militum praefectus
tadio afficit . Capitan boat
cassien pada dia . M.
Multum . Banjac .
Multum . Mamoor .
Multum valet . Itou ber-harga
banja , *vid.* harga .
Multus . Haiwan .
Mundare, purgare . Tsjoutsjia-
can .
Mundus uniuersus . Alam .
Mundus uniuersus . Segalla du-
nja , *vel* Cadir-dunja .
Mundus quando peribit . Calla
calla dunja binassa .
Mundus, nitidus . Tsjoutsji .

- Munificus* . Hati moura .
Munire . Papalaco . T.
Munire . Crafacan , lepafacan ,
Munire . Crafacan , boat togo-
togo-acan .
Munitus . Togo .
Munus . Iabattan . *vid.* Som-
bahan *in* fomba .
Munus . Doho . T.
Murex . Songha .
Murmurare . Bafongut .
Murus . Paggabatou .
Murus . Dinding batou .
Mus . Ticos .
Musca . Lalat .
Musca hispanica . Counang-cou-
nang .
Muscus . Castouri .
Mutare . Toucar .
Mutilatus . Sedo .
Mutilus . Tsjapic .
Mutus . Bisou .
Mutuare . Minjang .
Mutuari . Ambil minjang .
Mutuò utendum dare . Bri mi-
njang .

N

- N** *Anus* . Pende .
*Narrantes factum extol-
lunt* . Orang pandjangacan
itou . M.

- Narrare* . Hacayat , toutor .
Narratio . Tsjerita .
Narratio ipsa . Hacayat .
Narrationes . Batsjerita .
Nasci .

Nasci . jadi berjadi , *vel* jadi memberannac , *ideſt* *In mundum produci* . *Dicitur etiam* , *Nedum tunc erat natus* . wa-ctou itou dia bouloim calouwar . *Puer recens natus* . Bou-da jang barou jadi .

Nafus . Idong .

Nafus altus . Idong matsjong .

Nafus planus . Idong tsiemper .

Natando in manibus vel penes se quid gestare . Bernangacan barang barang . M .

Natando ſcutum adfert . Dia bernangacan falooacco . M .

Natare . Bernang .

Nates . Pantat .

Natuminimus . Boufo .

Natura . Facl .

Nauale . Teloc .

Nauare operam litteris . Menghadji .

Nauclerus . Iure mouidi malim .

Nauiculator . Gallaffi .

Nauigare . Menompang .

Nauigare ſimul in alicuius nauis . Tompang , menompang .

Nauim aduertere , & ripa appropinquare , vel inter tranſeundum alibi ſubſiſtere . Singa .

Ibi vid. varia illius ſignificata .

Nauis . Cappel .

Nauta . Gallaffi , nachoda .

Nauus . Orang adil .

Ne . Agar jangan .

Ne ambages , & effugia adeo querar . Iangan poutar batic . M .

Ne dubites . Adda diouga . M .

Ne loquaris . jangan catta .

Ne permittas illum diſcedere . jangan dia peghi ca fanna .

Ne ſupra corpus meum ſedeas vel ſtes . jangan tindis pada pe-ta . M .

Ne turberis . jangan ſarang hati . M .

Nebula . Cabos .

Nebulo . Paralente .

Nec dum quieuerunt . Dia orang bouloim tatap . M .

Neceſſe . Per forſa . L .

Neceſſitas . Soucar .

Neceſſum . Soucar .

Nectere . Djaring .

Nedum . Belom , bouloim .

Negare . Baſancal .

Negligens . Segang , penjagang .

Negligere . Alepa .

Negotiari . Vinjaga .

Negotiari . Negociar . L .

Nemo . Tida tiappa , ſa orang tida .

Nepos . Tsjoutsjou .

Nepos . Sobrinjo . L .

Neptis . Sobrinja . L .

Nequam . Paralente , haram-sjada .

Neque hoc , neque illud . Ini pon tida , itou pon tida .

Neque plus , neque minus . Griap .
Neque

Neque plus neque minus. Douga douga. T.
Neque plus, neque minus. Soucoroucor. M.
Nere flamina. Anti benang.
Neruosus. Cras.
Neruus arcus. Tali pana.
Nescitur. Tida catauan. M
Nictus. Djintit, plitic.
Niger. Itam.
Nihil. Tida.
Nihil efficere, quàm nudis verbis potest. Dia cawassa pada paccattahan djouga. M.
Nihil modò superest. Sacarang fouda tida adda. M.
Nihil profus. Barang tida, vel Sarou fatou tida.
Nihil superesse, vel residui esse. Abis.
Nihilominus. wellakin.
in Nihilum redigere. Roussac.
Nimirum. A fauer. L.
Nimis. Amat.
Nimum sibi persuadere. Pae-fan. T.
Nisi venerit. jangan dia dantan.
Nisi vocetur non venit. Iangan beta panghil dia tida datang.
Nitrum. Tsjindawa.
Nobilis. Caya. idest Diues.
Nobilis. Hidalgo. L.
Nobis vult præferri. Diaman le-bè derri kita-orang. M.

Nocte tota. Semalam.
Noctu. Malam malam.
Nodare. Bercantsjing.
Nodi arundinis. Roas.
Nodirumorum. batang-ranga.
vid. batang.
Nodus. Cantsjing.
Nola. Ginta.
Nomen. Namma.
Nominare. debout.
Nominari. Bernamma.
Nomine tenus. Dia orang pacckei namma djouga. M.
Non. Tida.
Non est opera pretium. Tida gnappa mengappa.
Non meretur laborem. *vid.* *Non est opera pretium*.
Non omnino vestitus, sed prout quis domi sua incedit. Basalan.
Non recte audiui, vel vidi. Telinga kita, vel marta Kita sal-la. M.
Non sic. Boucan.
Non solum hoc. Boucan itou djouga.
Non tantum quantum acus una abdit. Diangan sembounji namma djarong fatou. M.
Non veluti decet. Tsjiderà.
Nonaginta. Sembilan poulo.
Nonies. Sembilan-cali.
Norunt se. Dia orang batau tau, ba Kenal.

Nos. Amba, kita orang.
Nos duo. Beta, *vel* kita dua-orang. M.
Nosse, *idesse cognoscere*. Kenal tau, bole, dapat.
Nota. Tanda, alamat.
Nota arithmetica. Anca.
Notum facere. Bri tau, Sampeiacan. *verbi gratia*, Regi *indicavit*. Dia sampeiacan pada radja.
Nothus. Annac haram zada, *vel* Annac gondick, *concupiscunt* gondick *denotat*. *Item* Annac canda, *scortum siquidem* canda *denotat*.
Nouacula. Pissau penjotcor.
Nouacula abradere. Tsjoucor.
Nouare. Barou acan.
Nouem. Sembilan.
Nouerca. Tiri. *idesse rigida*.
Nouus. Barou.
Nox. Malam.
Nox intempesta. Tenga malam.
Noxius esse. *vid. esse noxius*.
Nubes. Awang, *vel* noang, miga.
Nubilare. Miga awang.
Nuces gallae. Poutsjot.
Nuces maiores Indicae. Nior.
Nudare se ipsum. Talille.

Nudius tertius. Calmarin dau-lou.
Nudus. Talam diang, talille,
Nugari. Bohon, gourou, bergourou.
Nulla modo. Barang tida. *vel* fatou fatou tida.
Nullum omnino vult. Satou pou dia tida man. M.
Nullus. Tida siappa, sa orang tida.
Numerare. Bilang.
Numerus arithmeticus. Anca.
Numquam. Sa cali tida.
Nunc. Sacatan.
Nuntiare. Passan, meniouro. *idesse imperare*.
Nuntium attulit. Dia brita cau. M.
Nuntius. Brita, gabar.
Nuntius. Recado. L.
Nuper. Barou lepas.
Nurus. Menanton paramponan.
Nutare. Fikir, *vel* Kira Kira, falla.
Nutrire. Peara.
Nutrix. Sauoy.
Nutu alicui significare. Boang matta capada.
Nux myristica. Palla, boa palla.

O B. Taghal, carna.
*O*bgarrire. Adjou.
Ob hoc. Carna ini, *vel* Taghal ini.
Ob illud. Carna itou, *vel* taghal itou.
Ob illius voluntatem. Carna dia.
Ob illius voluntatem hoc. Carna, *vel* sebab.
Ob nihilum. Sadja.
Obedire. Habar, mendengar.
Obijcere. Bankit.
Obiurgare. Make memake.
Oblectans. Rame.
Oblectare. Berfouca, *vel* jadi hati fouca.
Obligatio, verbi gratia quando quis ad alicuius est obsequium vel mandatū adstrictus. Obri-gacion. L.
Oblinere stanno. Bertima.
Obliquus. Binco, malin-tang.
Obliuisci. Tarou de balaccan, *ideſt* aliquid seponere, *vel* non reficere. Tarou *ſiquidem* ponere, & balaccan *dorsum* ſignificat: igitur poſt tergum reijcere denotat.
Oblocutio. vid. obtrectatio.
Obloquium. Fatina.
Obscurus. Clam, galap.
Obſequi. Habar.

Obſeruare: Toughou. *ideſt* circumſpicere.
Obſeruare aliquid, Ingat, *vel* Bri hati capada fatou fatou.
Obſeruare Dei mandata, Tourout penjourouan Deos. *vid. tourout.*
Obſeruari iubere regionis ritus. Tourout adad negri.
Obſidere. Colilingaeen.
Obſignare. Bobo tsjap.
Obſidio. Cerco. L.
Obſtetrix. Biang.
Obſtinatus. Diahil hati-cras.
Obſtupeſceni. jadi hati corang. corang. *ideſt* Fieri *minoris corde, vel animo deſicere.*
Obſtupeſcere. Tasjangan.
Obtegere. Toudong.
Obterere. Tendang.
Obtrectatio. Hodjat, naſit me-naſit.
Obtuſus. Babal hati, cacou ſiloro, tompol.
Obuiam venire. Diompot.
Obuiare. Bertamon.
Occatorius. Linou, nilou.
Occidens. Barat.
Occidere. Amoc, bounou, mat-tiacan.
Occultus. Sambounji.
Occludere. Toutop, *vel* contsjiacan.

Occu-

Occupari. Hati Kita souca pada itou. *ideſt*, *Habeo aliud quod agam*.

Occurrere. Bertamou.

Octauis. jang ca-delapan.

Octies. Delapan cali.

Octo. Delapan.

Octo modis. Delapan djenis.

Octoginta. Delapan poulo.

Oculi ſomnolenti. Marta ſegang. *vid.* Sagang. *Item* mengantoc matta, matta ſayang.

Oculis limis videre. Djouling, pitsjic matta.

Oculos aperire, & claudere. Kitſiap matta.

Oculus. Matta.

Odiffe. Bintsji.

Odium. Fatina.

Odor. Bau.

Odorari. Tsjiong.

Odorem emittere. Babau.

Oeconomus, Bandari.

Oeconomus. Sedaha. T.

Offendere. Boat hati ſakit, *vel* Hati roufa, rouſacan dia pou nja hati.

Offerre. Antat.

Offerre. Tawar, *ideſt*, *licitari*.

Officium. Iabattan.

Oleo frequenter ſe inungunt. Dia orang packei minjac. M.

Olere. Babau.

Oleum. Minjac.

Oleum eſt firmum. Minjac tidor.

vid. tidor.

Oleum induruit. Minjac tidor. M.

Olfacere. Tsjong.

Olla. Balanga, priot.

Olla minor. Boeyong.

Olla ſine cooperculo, *vid.* Talile.

Olim. Daulou, daulou calla, wa-ctou daulou.

Omittere. Tinghal.

Omnes. Segalla, ſacalien.

Omnes octo accipe. Ambil delapan ſamoa. M.

Omni ab aternitate. Derri pada ſegalla ounour. M.

Omnia parare. Harcat.

Omnigena merces. Djoudja-clang.

Omnigena bona mobilia. Barang barang, *vide* barang.

Omnino peredere. Maccanabis.

Omnipotens. Cabefaran.

Omnis. Sa orang-orang.

Omnis generis. Barang djenis.

Omnis generis cibi. Serba mac-cannan *vid.* ſerba.

Onexare nauim. Moat.

Oneratio nauis. Iſi-moatan.

Oneri illius hoc committo. Beta, bri itou atas pada dia. *vel* Beta atas-acan itou pada dia.

Onus. Picolam. *Descendit à picol*, *quod ferre denotat*.

Opem flagitare . Minta cas-
 sic,
Opera frustranea . Soufa sadja.
Opera pretium . Gnappa, men-
 gappa.
Operari . Prenta.
Operari . Monara . T.
Operarius . Pande , *ubi vide*
pande quomodo omnibus ope-
rarijs applicetur .
Operculum . Selimot .
Operire . Toutoup , *vel tou-*
dong .
Opinari . Sanca , *vel fikir* .
Opinionem percipere . Ambil ar-
 tinja . M.
Oppidum . Negri .
Opprimere . Sasingay .
Opprimere proditoriè . Sahocco .
 T.
Opturamentum . Toudongan .
Opus esse . Mester . L.
Opus illud tractim procedit . Ba-
 car-dja itou jadi tataric-ta-
 ric . M.
Ora cuiuscumque . Sagi , *idest ex-*
tremisas .
Ora panni . Pinghir .
Ora rotunda confusa . Kilim .
Orare . Doa berdoa , *vel Min-*
ta doa .
Orare . Menghadji , *idest lege-*
re .
Oratio . Babassahan , *vide Bas-*
sa .

Orator . Outouffang .
Orbis . Bountar , *quod in Belgi-*
ca impressione suo non est posi-
tum loco , sed post vocabulum
 Boufo : *quid verò causa fuerit*
ignorans , nihil immutavi , sed
si quæ similia occurrant idio-
matis utriusq. gnari suo tem-
pore corrigant .
Orbis terrarum . Dunja .
Ordinariè . Massing massing .
Ordiri . Moulai .
Ordo rerum . Lalou .
Organum pneumaticum quo aqua
hauritur . Bomba .
Oriens . Timor .
Orificium . Moulout .
Origo . Pohon .
Origo fluminis . Oulou ayer .
ab Origine prima . Derri pohon-
 nja .
Oriri . Pinghir .
Oriza confusa . Bras .
Oriza cocta . Naffi .
Oriza non collisa . Padi .
Oriza non superest . Bras fouda
 abis .
Ornare . Baiki , membaiki , *vi-*
de varia illorum significata in
 Baiki .
Ornatè . Rame . *quod loco con-*
uenit .
Orphanus . Anac-piatou , Dia-
 tim piatou .
Os . Toulang .

Ostibia. Paha.
Oscitando. Ta-ganga.
Oscitare. Ganga, mengoap.
Osculari. Tsjum.
Ostendere. Tondjoc.
Ostiarium. Iure pintou.

Ostium. Pintou.
Ostreum. Tiram.
Oua esouere. Mengeram.
Ouitesta. Coulit teloor.
Ouis. Domba.
Ouum. Teloor.

P

P *Acare*. Bedammey-acan:
Pacificare aliquos. Bedammey-acan. *vid* dammey.
Paclum. Cawoul. T.
Pagus. Negri-outan.
Pala. Tsjancol, gali.
Palam facere quid noui. Pandiangacan, *idesť* prolongare, *vel* protendere.
Palatium. Cadato. T.
Palmus maior. Djincal.
Pallidus. Mouca poutsjat, *idesť* *facie pallida*.
Palpare. rabba, rabba.
Palus. Moutiara.
Pandere, expandere. Pandjangacan.
Panis. Roti.
Papirus. Cartas.
Papula. Eoba, pourou tsjatsjar.
Par armillarum. Glang sa paf-sang. M.
Par calceorum. Caous sa-paris. M.

Paralipsis. Lompo.
Paraliticus. Tsjapic.
Parare, comparare. Bly, bole, berole. *verbi gratia*, *Aliquid furaretur si posset acquirere*. Gampang. *Lignum facile ibi est acquisitu*. Cayou adda, gampang de sanna. *Morbus me arripit*. Penyakit itou dianckit pada beta.
Parcere. Tarou, menarou.
Parere filios. Beranac.
Paries. Dinding.
Pars. Bagian, ta panghal.
Pars nodosa pedis inferior. Mat-ta caki.
Partim. Sa paracarra.
Partitio. Bagian.
Parui pretij. Tida bergouna; *vid*. bergouna, moura.
Paruus. Kitsjil.
Pastor. Combala.
Passum facere vel grillare. Cancang.
Patella. Balanga, coali.
 G 2 Pater.

Pater. Bappa.
Pater. Pay. L.
Patere. Caliatan. *ideſt* *vide-ri*.
Pati. Tahan, menahan.
Pati. Suffrir. L.
Pati supplicium, vel dolorem. Merassa, merassaya.
Pati vertiginem capitis. Capalla beta pouſing.
Patibulum. Gantongan.
Patientia. Daya, Sabour.
Patina. Pingan.
Patrare. Boat.
Patriam suam desiderat. Dia tsjinta negrinja. M.
Patruſ filia. Prima. L.
Patruſ filius. Primo. L.
Patruus. Mama-laki laki.
Paucus. Sedikit.
Paulatim. Palahan-palahan.
Paulò ante. Sahat lagi, *ideſt* *adhuc paruo ſpatio*.
Paululum. Sedikit.
Pauper. Cassien, *vel* miskyn fakiri, hal miskyn.
Paupertas. Pourefa. L.
Peccare. Berdoſa.
Peccat tripliciter. Dia falla tiga paracarra. m.
Peccatis oneratus nedum eſt. *vide* Tanghong.
Peccator. Orang berdoſa.
Peccatum. Doſa.
Peccatum eſt duplex. Itou sam-

ma doſa lipat duacali. M.
Peſten. Sisir.
Peſtere. Basisir.
Peſtus. Dada.
Peſtus. Peito. L.
Pecus. Haiwan.
Pedem offender. Tafouto caki.
Pedica. Baragga, 'boulongo.
Pediculus. Coutou.
Pedum. Toncat.
Peior. Lebe djahat.
Pellere. Oufir.
Pendendo. Taganrong ganrong.
Pendere. Gantong, bergantong.
Penna. Calam.
Pepo. Labo.
Per, verbi gratia, totum diem. Sarien!
Per, verbi gratia, quando foramen aliquod tranſit, vel perforatum vel peruium quid eſt. Trouſ.
Per linteum exprimere. Tapis.
Per ſimilitudinem. Ande-ande.
Per totum mundum. Segalla dunja, *vel* cadir dunja.
Percuſſus admiratione. Tatsjan-gan.
Percutere. Poucol.
Percutere gladio vel qualicumque armatura. Tata.
Perdere. Ilang, berilang.
 Pere-

- Peredere*. Maccan-abis.
Perendie. Louffa.
Perfectè. Poutous.
Perfectè loquitur. Dia catta catta pande. M.
Perferre. Picòlan.
Perferre, verbi gratia, pati. Tahan.
Perferre. Suffrir. L.
Perficere. Lancap.
Perforare. Bergoudi, vide goudi.
Pergere. Bedjalan. Djalan *viam significat*.
Peristromata. Alcatifa. L.
Perlegere. Batsja-abis.
Permiscere. Tsiamporacan.
Permittere. Bri, vel Caboul.
Permittere. Consentir. L.
Pernimium. Banjac amat.
Perpetuò, Sa-oumour.
Persona. Manusia sa-orang, vel Orang sa bidji. *Dua persona*. Manusia dua orang, vel Orang dua bidji.
Perfoluere grates. Agradescer. L.
Perispicax. Boudi besar. *idest, intellectus præclarus*.
Perispicillum. Tsjeremin mata, *idest oculorum speculum*.
Pertica. Moutiara.
Perturbatur, & animo deficit: Dia jadi hati corang. M.
Peruersus. Djahat, Doutraca.
- Pes*. Caki.
Pes hydris. Topayan pounja pantat. M.
Pessimus: Djahat lebe derri sa-moa.
Petere. Minta.
Petere instantè. Cotali.
Petulans. Nacal, nacal boudi.
Phaselus. Mahera.
Piger. Malas, vel sagang, Segang penjagang.
Piger & lautus. Ioa dengan, mallas. M.
Pignus. Gade.
Pignus luere, vel repignerare. Toubous.
Pila. Tiang, *idest columna*.
Pileus. Cafa, *verbi gratia, no-cturnus*.
Pileus turcicus. Distar.
Pingere. Toulis, bertoulis.
Pinguedo. Gomoc.
Pinguis. Gomoc.
Piper. Lada.
Piscari reti. Memoucat. vide poucat.
Piscari sagena. Menangho, *vid. in tangho*.
Piscis. Ican.
Piscis desideratur. Orang menangis ican. M.
Piscis non expetitur. Ican tidalacou. M.
Pisces muria conditi. Ican garam.

Pisillum, idest instrumentum
quo in mortario quippiam tun-
ditur. Antang.

Pistrinum. Alou.

Pistrinum orisa. Pilang.

Pix. Galla.

Pix liquida. Gegalla galla.

Placare. Bedammei.

Placenta. Sircaya.

Placere. *verbi gratia*, Hoc mihi
ita placet Beta pounja can-
dati adda begitou. Is facit
quod sibi placet. Diaboat can-
datinja.

Placere. Pareffer. L.

Placitum. Candati.

Placidus, *vid. mansuetus*.

Planare. Rattracan.

Planè conculcatus. Pipe. Ex-
pandere. Pandjangacan.

Planities. Tampat ratta.

Plantare. Tanam.

Planus. Rata.

Platea. Raya.

Platea. Rua. L.

Plenè oneratum esse. Sarat.

Plenilunium. Boulan pournam-
mo.

Plenus. Pounou.

Plerumque, *periphrastice hoc mo-
do exprimitur*. Lain lain tida
jadi banja cali, samma ini
idest Alia non ita frequenter,
uti hoc eueniunt.

Plicare. Lipat.

Plorare. Nangis, *vel* menan-
gis.

Pluere. Beroudjang.

Pluma. Boulou bourong.

Plumbum. Tima-itam.

Plus. Lagi, Jebe.

Pluuia. Oudjang.

Poculum. Gindi.

Pæna. Sakittan, sanfara.

Pæna. Pena. L.

Pænam irrogare. Castigar. L.

Pænitentia duci. menjassal.

Pænitudine duci. Mennassal.

Pollex. Ibou tangan.

Polliceri. Petsjaya, *vide etiam*
gnaco.

Politus. Litsjing.

Ponderare. Timbang.

Ponderis leuioris. Aringan.

Pondus. Tradjou, datsjin.

Ponere. Tarou, *verbi gratia*, Li-
brum istum supra arcam pone.
*vid. periphrastica in verbo po-
nere*.

Pons. Djambatang.

Populus. Orang.

Populus sine superiore vel Rege
uiuens. Orang mattagena,
vid. mattagena.

Populus nedum quiescit. Orang
itou boulom tatap.

Porrigerè. Sampir.

Porta. Pintou.

Portare lectica, &c. Oufong.

Portio. Bagian.
Portulaca. Manco.
Portus. Teloc.
Porcus. Babbi.
Posse. Bole.
Posse. Dapat, *ideſt noſſe*.
Poſſidere. Ampounja, pounja.
Poſt. Ampir. *Item decat, ideſt*
valdè vicinè.
Poſt biduum. Loufanja, *vide*
loufa.
Poſt domum Petri. De Pedro
 pounja belaccan rouma. M.
Poſt meridiem. waçtou aſara.
vide Aſara. Item vide wa-
çtou.
Poſt prandium. Lalou tenga ha-
 ri. *ideſt elapſo prandio*.
Poſtea. Sebab, ſedang.
Poſthac. Sebab, ſedang. *Item*
Commedièn pada waçtou
ini.
Poſthac. Commedièn pada wa-
 çtou ini.
Poſthabere. Alepa.
Poſtis. Tiang.
Poſtrema vice. Barang hari le-
 pàs, *vel* Lepàs barang wa-
 çtou.
Poſtremò, *ideſt ſub finem*. Pada
 achir, pada achirnja.
Poſtremum. Commedièn pada
 Samòa.
Poſtremus. jang commedièn,
 pada ſamòa.

Poſtridie. Iſſonia, *vid. Iſſoc*.
Poſtulare perſeueranter. Cotàli.
Potare. Minom.
Potens. Bercawaffa.
Potentia. Cawaffa.
Potentia. Forſa. L.
Poteſtas. Cawaffa, *vel* coaf-
 fa.
Potiri ciuitate. Alacan. *ideſt*
vincere ciuitatem.
Potus frigeſactus. Minom din-
 gin.
Præ regionis ſua cogitatione mor-
ret. Dia tſjinta negrinja.
 M.
Præcipitare aliquem in patibulù.
 Tarato. L.
Præpoſterè. Cacobadou. T.
Prandere. Sentar. L.
Principium. Moulanja.
Pro uſura centum reddit decem.
 Saràtos maccan ſapoulo. M.
Prohibitum propter valetudinem
edere. Foſſo. T.
Pruina. Cabos.
Pruniceps. Gata gata. T.
Pſecas. Oudjang-rinti, rinte-
 rinte.
Pſittacus. Nori.
Pudens. Fakiri.
Pudere. Malou.
Pudor Malou.
Pudore aliquem afficere. Bri ma-
 lou pada orang.
Puella. Boudac parampouan.
 Puer.

Puer videlicet alterius. Annac.
Puer paruulus. Boudac.
à Pueritia prima. Derri mou-
 da, *vel* Derri beta jadi bou-
 da.
Pugnare. Lawan, menlawan.
Pugniscedere. Tombo.
Pugnis. Gingham.
Pulcher. Baik paras, baik rou-
 pa.
Pulchritudo. Paras baik.
Pullulare. Timboul.
Pullus. Ayam-capang.
Pulpa manus. Tapac tangan.
Pulpitum. Pulpito. L.
Puls. Boubor.
Pulsare. Poucol, toambo.
Pulsare tympanum. Tangfa.
Puluinar. Bantal.
Puluis. Abou.
Puluis tormentarius. Oubat-be-
 dil.
Puncta, vel signa in Arabico idio-

mate pro litteris vocalibus in-
seruientia. Baris.
Punctus. Matta.
Punire. Houcom, togor, ba-
 tagor.
Punire. Castigar. L.
Pupillus. Piatou, diatim.
Puppis. Boritan.
Pupula, pupilla. Bidjil matta.
Purgare. Tsjoutsjacan.
Purrire. Gatal.
Purus. Tsjoutsji, alous.
Pusillanimitis. Kitsjil-hati.
Pusillus. Sedikit.
Pustula suppurant & ulcus pro-
dunt. Melopò.
Putamen. Coulit.
Putare. Fikir.
Puteus. Prigi, *vel* soumour ta-
 laggatasse.
Putridus, putresfactus. Bouroc.
Pyxis lignea. Boetta. L.

Q

Q *Và.* De manna, *vide* de
 manna.
Quadrans. Soucor.
Quadragesima. Ampat poulo.
Quadrupes. Haywan.
Quarere. Tsjari.
Quaestio. Tanjahan, *vide* ta-
 nja.

Quaestor. Bandari.
Quaestum facere. Labba, balab-
 ba.
Quaestus. Proucito. L.
Quaestus. Ganda.
Qualitas. Djenis.
Quam benè, periphrastice etiam
exprimitur, verbi gratia:
Quamuis

Quamuis hoc sit factum. Itou jadi pon baik . *Vel etiam hoc modo : Verum est hoc esse factum , tamen &c.* Benar itou souda jadi , tetapi , &c.

Quam longè. Barappa-djan.

Quamdiu. Barappa-lamma.

Quamuis. Barappa lamma. M.

Quamuis ita sit. Mas que. L.

Quando. Appa , bila.

Quando. Manna calla.

Quando alicui dens vel unguis excidit . Ghighi tanghol , vel Coucou tanghol. M.

Quando duæ partes aduersariae se inuicem sunt aggressæ . Dia-orang souda tsjampor tangan. M.

Quando quid actum vel factum est . Abis cardja itou.

Quando quid sub finem penè est redactum , Achir .

Quando venit . Calla dia datang .

Quandocumque . Calla calla.

Quanto magis . Quanto mas. L.

Quantum spectat , vel attinet .

Quanto. L.

Quare . Carna appa .

Quare , idest , Ob quas rationes . Appa moula .

Quare reuenteris . Appa boat dia combali. M.

Quarta pars . Sonda.

Quasi . Bagi , bagimanna , sam-

ma seperti .

Quatenus . Agar .

Quatere . Goyang-goyang .

Quatuor . Aunpat .

Quatuordecim . Sapoulo ampap .

Item . Ampap blas .

Queri . Marata .

Qui , quæ , quod . jang , jang manna . *Rebus , non autem personis connectitur .*

Qui oculis huc illuc diuagatur . Orang matta pandjang . M.

Qui manibus non potest quiescere .

Tangan ganghou . *vid.* Ganghou .

Qui te sentis . Tuan rassa begimanna .

Quia . Carna itou , tanghal itou , sebabitou .

Quibusque vicibus . Sedecalla wactou .

Quid . Appa .

Quid consilij ? patientia . Appa daya ? appa tadaya ? appa Kendaya ? M.

Quidquid in capite gestatur .

Djoudjong .

Quidquid in domo vel mundo est .

Serba dalam rouma , *vel* Serba dalam dunja . *vid.* serba .

Quid sic esse . Djouga .

Quiescere . Brenti .

Quiescere . Diam , *vel* diem .

Quietus . Tatap .

Quinque . Lima .

H

Quin-

Q *Quinquaginta*. Lima-poulo.
Quis. Siappa.
Quis cultor. Pissan manna.
Quisque, quaque. Sa orang o-rang.
Quisque populus. Orang manna, *vid.* manna.
Quitafol. vulgò Italicè Parafole, *id est instrumentum ad Solis ardorem præcauendum inferuēs*. Payong.
Quò. Agar.
Quo diutius, eo peius. Makin-lamma, makin diahat.
Quod alicui inest. Isi.
Quod attinet. Acerca. L.
Quod bene inter se conuenit. Pa-tout.
Quod in vulnere pungit. Tsjou-

Q tsjou : *vide varia illius significata*.
Quod quis ad lauandum tradit. Dia pounja bassohan. M.
Quod quis habet ad lauandum. Babassohan.
Quod si. Djacalou ? lamon.
Quod vix vel difficile haberi potest. Mahal.
Quomodo nominatur ? Appa se-bout itou. *vid.* sebout.
Quomodo id vocatur. Appa se-bout itou. M.
Quomodo potest esse ? Manna itou dapat, *vid.* manna.
Quorsum. Ca-manna.
Quotidie. Sahari hari, sedecal-la hari.
Quotquot. Sacali-cali.

R

R *Acemus*. Tondong :
Radere radula. Cour-cour.
Radices. Acar.
Radius Solis. Tali matta hari.
Radix. Acar.
Radula. Coucoran, Kikis.
Ramus. Tsjabang.
Ramus. Ramo. L.
Rana. Becatta catta, *vel* Codoc.
Rapere sparsa in vulgus. Lo-

co-loco.
Ratio. Babassahan, moulanja, sebabnja. *vide etiam* Se-bab.
Rationes. Contas. L.
Ratis. Rakit.
Raucus. Paro.
Rebellare. Leuantar. L.
Rebellis. Nacal.
Recedere. Poulang.
Recedere à se mutuo. Tsjerey.
Recens. Tawar, manta.
Recens.

Recens. Fresco. L.
Recipere in manus suas. Sambot.
Recitare. Hadji.
Reclinare. Brenti.
Recognoscere. Mengarti, ambil artinja, *vid.* Arti.
Recordari. Ingat, beringat.
Recordationis mea. Anjcat beta.
Recreare. Mayin, bermain.
Rectè loqui. Berhoucom.
Rectè decem. Sapoulo betul, gnap sapoulo. *idest, neque plus neque minus quam decem.*
Rectum efficere. Betul-acan.
Rectus. Betul, benar.
non Rectus. Tsjiderà.
Recumbere. Sandal, basandal.
Redde id, quo mihi confisit. Combàli modal pada beta.
Reddere. Bri combàli, *vel* bri poulang.
Reddere. Combàli acan, *vid.* combàli.
Redemptio, vel pretium redemptionis. Touboufan.
Redigere in meliorem statum. Baikl, membaiki, *vide* baikl.
Redimere. Toubous.
Redire. Combàli.
Referre. Baua combàli, *vide* combàli.
Referre. Bilang, hacayat. *Item*

Toutor.
Reficere. Baikl, membaiki.
Refluxus maris. Souröt,
Regerè. Pagang negri, *vide* pagang.
Regina. Radja parampouan.
Regio. Negri.
Regioni nunc praest. Dia facaran pagang negri. M.
Regis filia. Poutri radja.
Regis iussum. Sabda radja.
Regis palatium. Aftana radja.
Regnum simpliciter dicitur Alam, vel radja pounja negri, idest, Regionem modo regio possidere, vel Radja itou pounja àlam, idest, Regiones quae tali regi subsunt. vid. Alam.
Regnum calorum. Surga.
Regnum calorum diuites vix consequuntur. Orang caya Soucar datan dalam surgas. *vid.* fouca.
Regula. Cayou oucor.
Relinquere. Tinghal, tinghalacan.
Reliquia. Sifa.
Reliquum esse. Basifa.
Reliquum piscis, qui funi est annexus. Ican sa-rsjoutsjou. M.
Remanere. Tingal de lauwar.
Remedium. Remedio. L.
Remigare. Badayong.
Reminisci, vid. recordari.
Remittere ab ardore animi.

Dia hati dingin .
Remotè . Djan .
Remus . Dayong .
Ranuntiare . Mengadou , *ideft* ,
deferre .
Rependere . Balas .
Repentè . Segra .
Reperire . Dapat .
Repetere . Minta Combali , *vel*
 minta poulang .
Repetere . Requirer . L .
Reponere cultrum suo loco . Sim-
 pang pissau itou . *vid* . Sim-
 pang .
Reposcere . Requirer , L .
Reprehendere . Togor , batogor ,
 bagoufar , *nimirum quando*
vocabulum pada subsequitur .
Repugnans . Nacal .
Repulsus . Ampon , berampon .
Res quomodo se habent Amboni-
ca . Begimanna adda hal de
 ambon , *vid* . Hal .
Res grauis . jang bergouna ba-
 nja , *vel* jang adda gounanja
 besar .
Res vulgares . jang tida gouna ,
 tida bergouna , tida adda
 gounanja .
Rescire . Carsjang Kitsjil .
Rescribere . Salin sourat .
Reserare . Bouca .
Residuus . Sifa . *Item* Tinghal .
Resina coctæ . Naffi .
Resina contusa . Bras .

Resina non contusa . Padi .
Respicere . Liat , *vel* bandang
 berondor .
Respirare . Menafas , *vid* . Na-
 fas .
Respondere . Menjaout .
Responsio . Menjaout .
Restinguere . Padam .
Restio . Poutar tali . *ideft* , *con-*
señtor funium .
Rete iactile . Djala .
Rete quod projicitur . Poucat .
Reticulatio capitis . Outac ca-
 palla .
Retro . De belaccan .
Retrocedere . Berondor , ondor .
Retrosum . Berondor , *abs on-*
dor descendit .
Reuelare quid . Mawe .
Reuerentia summa . Somba , ber-
 fomba .
Reum esse . Berontang , *ideft* ,
debere .
Reus est . *vide* , *Est reus* .
Reus mortis . Haros dia matti ,
vide , Haros .
Rex . Radja .
Rhombus . Goulong . *vide varia*
illius significata .
Ridere . Tatawa .
Rigidus , *veluti vitricus vel no-*
uerca . Tiri . *Item* Togor .
Rimari . Tsjonckil .
Rimari vel acutitare stylo . Tsjon-
 ckil .

Rino-

Rinoceros. Badac.
Ritus. Tsjara, adat.
Rixa. Mara, *vel* amara.
Rixari. Bābanta.
Rixari valde. Mara, *vel* amara.
Rogare. Doa, berdoa, minta
 doa, *nimirum respectu Dei: respectu vero hominum dicitur.*
 Minta, minta somba. *vel* minta
 cassie.
Ronchiffare. Mengero.
Ros. Ombon.
Rosa. Bonga. *idest*, flos.
Rosa siluestris. Bonga mawar,
vid. mawar.
Rostrare. Patout, tiric.
Rostrum. Paro,

Rota. Goulong.
Rotundus. Bountar.
Rotundus instar pessuli. Boulat.
Ruber. Mera.
Rubigo. Tay beffi, *vid.* tay.
Ructare. Sirdawa.
Rudis. Bodoc.
Rufus. Coning.
Rumor. Brita, gabar.
Rumor. Ghegher. *idest* tumultus.
Rumpere. Tsjaric, tsjaric acan.
Rumpi. Tsjaric tsjaric acan.
Rumpitur. *id.* Itou bertsjaric.
Rupes. Batou carang.
Rursus. Poula. *Item* combali.
Rus. Darat.

S

S *Accarum*. Sacar.
Saccus. Carong, papodjou.
Sacerdos Gentilium, idest, *Sacrificulus Maurus, vel* Idololatra.
 Lebe. *In priori dictionario*
corrige *Morus per Maurus.*
Sacrificulus Maurus. Lebe.
Sapè. Banja-cali.
Sauus. Mouca assam, *idest*, *facie* feuera.
Sagax. Trang boudi, *idest*, *claro* intellectu.
Sagena. Tangho.
Sagina. Ompan. *idest*, esca.

Sagitta. Anac-pana.
Sal. Garam, massing.
Sal petrosus. Tsjindawa.
Sale conditum. Bobo-garam.
Salem inspergere. Bobo-garam.
Salire. Lompat. *idest*, *ascendere*.
Salire vel saltare, vid. Terdjong.
Saliua. Lior, *vel* Ayer-lior.
Saliuam exspuere. Balouda.
Saliuare. Baliior.
Salsa caro vel aqua, vid. Massing.
Saltare. Lompat. *vid.* Tripudiare.
Salua

Salua

Salua venia quod sermonem tuum
interrumpam . Ampon tuan
 . pounja mendengar . M.
Salutandi modus . Salamát, dau-
 la.
Sanare . Sombo .
Sanare . Curar . L.
Sandalum . Tsjendàna .
Sandel Belgicè, est ligni species .
 Tsjendàna .
Sanguis . Dara .
Sanies . Manna .
Sanies inedit . Benanna .
Sanctus . Moumim .
Santalum lignum Sandel Belgicè .
 Tsjendàna .
Sanus . Dia adda dengan niawa
 baik . *vel* Dia adda niawanja
 baik .
Sapere . Raffa , raffacan .
Sapiens . Alim , alim boudi .
Sapo . Sabon . L.
Sapor . Raffanja .
Sarcinare . Boncofacan .
Sarracum . Pedàri .
Sartor . Pande packean .
Sartor, vel Sutor . Alfiate . L.
Sat, satis . Soucot , fouda .
Satiare, saturare . Kinjanga-
 can .
Satis rectè . Dougadouga . T.
Satur . Kinjang .
Satur : Kimang , farat .
Scabellum pedum . Alas-caki .
Scabere . Tsioucor , & kikis .

Scabies . Coudis .
Scabies suppurat, vel inedit .
 Tsjeranna itou maccan . M.
Scabiosus . Coudis .
Scala, vel gradus . Tangha .
Scalino insidere . Bara , *vide* ba-
 ray .
Scalprum . Pàhat nidjis . *ideft* ,
 Dolabella .
Scammum . Alas-caki .
Scammum . Banco . L.
Scapha . Mahèra .
*Sceleratum ipsius animum appri-
 mènoui* . Bera tau dia pounja
 paralente . M.
Schidia, vel afflue . *vid.* Dou-
 ri .
Scindere . Iris .
Scindere . Salàtan .
Scindere . Crat , *vel* carat .
Scintilla . Bonga api .
Scipio . Toncat .
Scire quod quis didicit . Tau .
Scire quid meditetur . *vide* Se-
 mou .
Scitus . Madielis , premi .
Scope . Safappo , *vel* penjappo .
Scopula vestiaria . Penjapo ,
 packean ficat .
Scortari . Bedjina .
Scortum . Zina .
Screare, excreare . Teria , bate-
 ria .
Scriba . joure toulis . *vid.* jou-
 re .

Scri-

Scribere. Menjourat *vid.* fourat, toulis, bertoulis.
Scribere incipio. Barou beta mou-lai toulis.
Scriptum, *scriptura*. Sourat.
Hinc descendit Menjourat,
Scribere Item Berfourat, ter-fourat, bertoulis, *Scriptum*.
Scutella. Pingan.
Scutella plana lignea. Doulang.
Scurra. Orang nacal boudi.
Scutum. Prifey *apud Malaiicos*.
Scutum Moluccano more Saloaco dicitur.
Scutum quod puella nudè curren-tes ante se gestant. Tsjaping.
Se inuicem rectè norunt. Dia o-rang batau tau. M.
Secare. Djoumor.
Secare. Crat, *vel* carat.
Secare. Tatà.
Securis. Tomacco. T.
Securis. Baliong.
Sed. Harja, adapon.
Sedere. Doudoc, berdoudoc.
Sedere otiosè. Doudoc fadja,
vide Sadja.
Sedes. Croufi, *vel* curfi:
Sedes. Cadera. L.
Sedet ignorans quomodo se ha-beat. Dia doudoc samma-gaibana. M.
Seditio. Geger.
Sedulus. Radjng.
Segmentum, *frustum*. Sa-pan-

ghal, tampal.
Segregare. Bagi, bagiacan:
Se ipsum pro aliquo qualificare. Gnaco.
Se ipsum extollere. Leuantar.
 L.
Semel. Sacali.
Semen. Bidji, *vid.* Tanam.
Semianimis. Coat, corang,
idest, *fortitudo deficit*.
Semita. Djalam.
Semper. Sabàgi bàgi, fanatiàs,
 sebàgi-bàgi, sedouto.
Semper. Sedouto. T.
Senatusconsultum. Facat.
Senectus. Djaman, oumour.
Senescere. Djaman, touwa.
Senior frater, *vel* *soror*. Ca-ca.
Sensus, *vide* hati.
Sensus duplex. Artinja ad dua dua warna. *vide duplex*.
Sententiam percipere. Ambil ar-tinja. M.
Sentire. Rassa.
Separare. Poulang.
Separari ab aliquo. Tsierey.
Separatio. Poulang.
Sepes. Doufon.
Sepimentum, *septum*. Pèca pe-ca.
Sepimentum muri. Lode.
Septem. Toudjou.
Septentrio. Outara.
Septies. Toudjou-cali.
 Septi-

Septimana . Seinana . L.
Septum, seps . Paggar .
Sepulchrum . Coubour .
Sequi . Icot .
Sera . Contsji .
Sericum ad suendum . Setros .
Sericum intortum . Soutra .
Seriò indagare ad eruendam ve-
ritatem . Nonou . T .
Sermo . Babassahan .
Sermonem tuum interrumpo . Pe-
 ta poutous tuan pounja ba-
 cattahan . M .
Sermones . Batsjerita .
Sero . Lambat .
Serpens . Nagga , rau .
Serpere . Marancan .
Serra . Girgadji .
Serrare . Toutop .
Serua . Lafcar parampouan .
Seruare cibum qui superabundat .
 Tarou , tonghou .
Seruire Deo . Fassourou . *Differt*
à Calayàni , quod hominibus
seruire denstat .
Seruire hominibus . Calayàni .
Serus . Lambot .
Seruus . Lafcar laki laki .
Seruus, serua . Dengàn .
Seuero est vultu . Dia pounja
 mouca cras . M .
Seuum, sebum . Lemac .
Sex . Nam , vel anam .
Sexaginta . Nampoulo .
Sexdecim . Namblas .

Sexies . Namcali .
Si ita contingat . Calou .
Si quis . Barang siappa .
Si venerit . Djicalou dia da-
 tan .
Sibimet legem statuere vel seip-
sium cohibere . Tahan ha-
 ti .
Sic . Begitou .
Sic . Bagini , vel bagien .
Sic me vestiebam vel cingebam .
 Beta bagini acan cayn . M .
Sic se habet . Adda djouga
 M .
Siccatum exponere vel siccare .
vid. Djoumor .
Siccus . Cringi .
Sigillum . Tsiap .
Sigillare . Bobo tsiap :
Significare . Toundioc-acan arti ;
vel Adda artinja . *Alicui quid*
explicare . Mengartiacan .
Signum . Bandera . L .
Signum quo quid obseruare , vel
aduertere possumus . Tanda ,
 alamat .
Silex . Batou songho , *vid.* batou .
Silua . Ouran .
Similem esse bestia . *vid.* Bante ,
 & sampele .
Similis . Djodo .
Similis cum simili , Djodo den-
 gan djodo .
Similis , vel assimilis est isti cal-
ceo . Caous itou pounja ade .
 Sim-

Simpliciter. Sadja, *vide etiam*
 mongho mongho.
Similiter. Samma-samma.
Simius, &
Simia. Mea, *vel* crá.
Simplex. Ghila.
Simul. Cader, *vel* cadir.
Simul. Samoa, samma-sam-
 ma.
Simul omnes. Sacalien.
Simul venire. Campon, bacam-
 pon.
Simulare. Poura-poura.
Sinapi. Safau.
Sincerus. Monmim, adil:
Sine: Sin. L.
Sine intelligentia, vel scientia.
 Babal hati.
Singulis diebus. Sa hari-hari.
Singulis annis. Sa tawon-ta-
 won.
Singultire. Berfegou.
Singultus. Segou.
Sinister. Kiri.
Sinus. Panco.
Sitire. Aous, ber-aous.
Sitis. Aous.
Siue. Attau.
Siue veniat vel non. Dia da-
 tan pon baik, dia tidà datan
 pon baik. M.
Siphon. Sompit.
Smegma. Sabon, L.
Socer. Mintouwa laki-laki.
Sociare. Campon, bacampon.

Sociare. Ato.
Socij vel societas. Taman.
Socius. Matelote. L.
Socrus. Mintouwa parampo-
 uan.
Sodes. ja.
Sol. Matta-hari.
Sol ibi prodit. Idop de fanna.
vid. Idop.
Sol occidit vel occubuit. Matta-
 hari souda massoc. M.
Sol occumbit. Matta hari mas-
 soc.   .
Sol splendet. Matta hari bertsja-
 ya.
Solamen. Ibor.
Solarium. Baranda.
Solers. Naggara. T.
Solers, industrius. Beracal bait,
vel baboudi baik.
Solertia, industria. Acal, acal
 boudi.
Solidare. Pettri.
Solitude. Rimba.
Solvere. Bayar, membayar.
vide etiam Laxare.
Solum. Cotsjoali, djouga, hat,
 fadja.
Solum gestant nomen. Dia orang
 packei namma djouga. M.
Solus. Kendiri, sendiri.
Solus omnino. Kendiri diri, *vid.*
 diri.
Solutio ipsi incumbit. Outang
 itou dia tanghong. M.

Solutus & liberatus : Lepas, vide
Laxatus .
Somniare . Mimpi .
Somno dulci teneri . Tidur se-
 dap . vide sedap .
Somnolentum esse . Mengan-
 toc .
Somnus , Antoc .
Sonare campanam . Hela gin-
 ta .
Sonum edere . Bounji, babounji,
Scriptura sic sonat, idest, lo-
quitur . Begitrou bounji fou-
 rat .
Sonus . Bounji .
Sonus magnus . Ihou caki .
Sorbere . Irop .
Sordes . Nadjis .
Sordidus . Saffiarouni, tsjamar .
Soror . Soudara parampouan .
Sorores & fratres . Dua basou-
 doro .
Sors . Ontong .
Spado . Cambiri .
Spargere . Ambour .
Sparsum . Kinjang .
Spasmus . Tacana .
Spata . vide *Ensis* .
Spatium . Billa .
Spatium . Cotica, hat .
Species . Djenis .
Speciosus . Premi, madjelis, bi-
 se paras .
Spectare . Pandang .
Spectare comedias . Menayang .

Spectare . Tentar . L .
Speculum . Tsjeremyn .
Specus . Courong .
Spina . Douri .
Spiritus . Nafas, niawa .
Spissus . Cassar .
Spissus . Tabal .
Spissus . Grosso . L .
Spittacus . Nori .
Splendere . Ridop . vide Tsjaya,
 betsjaya .
Splendor . Tsjaya .
Spoliare aliquem . Merbout .
Sponda . Kitta .
Spongia . Coulat eoulat .
Sponsalia . Manioca . T .
Sponsati . Orang bacawin .
Sponsione lucrari . Menang .
Sponsus . Orang mamplet .
Square . Balouda .
Spuma . Boy .
Spurius . Annac haram zada,
 vel gondic .
Spurcus . Tsjamar, vide *Sordi-*
dus .
Spurcus, fædus . Tsjamar .
Sputum . Louda .
Sputum expuere . Balouda .
Squama . Sifi-acan .
Stabilire . Coat .
Stabilitas . Cras, togo .
Stannum . Tima-pauti .
Stare . Bediri, badiri .
Statim . Sahat lagi, safahat .
Statim . Salahat .

Statim

Statim factum. Tadi.
Statim fiet. Calla, safahat la-
 gi.
Statio. Mounsim.
Stator, Ioure pintou.
Stella. Bintang.
Stercus. Tay.
Stercus. Tay. *Pro quacumque*
immunditia usurpatur.
Sternere. Ampar.
Sternutare. Brising.
Stilla. Tiris.
Stilla oculorum. Miris, matta-
 miris.
Stillando. Balari lari.
Stillans aqua. Ayer jang malil-
 le.
Stillare. Lari, balari.
Stillare. Tiris.
Stillare. Miris.
Stipare. Toutoup.
Stipendium. Oupa.
Stipes. Tiang.
Stipes. Batang.
Stirps. Pohon-pontong.
Stola. Marcadjota. L.
Stomachus. Ampedal.
Storea. Canfor.
Storam tendere. Ampar.
Stratagema bellicum. Mofse-
 hehat.
Stragulum. Capa.
Stratum. Ticar.
Strenuus. Adil.
Streperere. Gorgor.

Strictus. Safa. 3 2
Studore. Hadji.
Stultus. Ghila. 2
Stultus. Sedò.
Stupidus. Cacou, filoro.
Sua sunt connexa. Tibil.
Suaui detineri somno. Tidor fe-
 dap. M.
Suauis. Lombot.
Suauis. Manis.
Suauis cupedia. Maniffan.
Sub. De baua.
Subacerbus. *vid. Pedis*. *Ibi*
varia reperies significata. v.g.
Dia pedis, &c.
Subditi. Nidi, rayat, bala.
Subditi. Bala.
Subducere calculum. Kira kira
 poutous.
Subinde. Barang cali.
Subitò. Safahat, segra safahat.
Subitus. Lecas, bangat.
Subleuare. Badiriacan.
Sublimare. Ancat.
Submissus. Renda rinda.
Submittere deorsum. Baua tou-
 rong. M.
Subolere. Babau.
Subsannare. Bagourou.
Subsericum. Souf.
Subsidium. Bantoc.
Subsistere. Nanti, menanti.
Subsistere alibi per annum.
 Menawon. *vide etiam*, ta-
 won.

Subtilis. Pande.
Subvertere. Roubouacan.
Succedere. Ganti, *dicitur etiam*
 Toucar.
Succus. Coa.
Sudare. Bepelo, bapelo.
Sudabundus. Bapelo.
Sudor. Pelò.
Suere. Diahit, mendjahit.
Sufficiens. Soucor.
Sufficit. Balta. L.
Suffire. Oucop.
Suffulcire, fulcire. Tomba.
Sugere. Isap.
Sugere mammas. Menoufou.
Descendit à Soufou.
Suggestum. Pulpito. L.
Sugillari. Bilis. *ideft*, Fame
 detrabere. *vide* Fatina, *vel*
 Hodjar.
Sulphur. Blirang.
Summa capitalis qua quis nego-
tiatur. Modal.
Summo mane. Pagi hari, dini
 hari.
Sumptus. Balanja.
Suo genio relinquere. Beerbeer-
 acan.
Super aliquo gradi. Inja.
Superare. Ala.
Superbia. Djouwa, *vel* Djou-
 mawa.
Superbus. Bedjourwa, *vel* hati
 befar.
Superbus. Superbo. L.

Supercidere. Amoc.
Supercilia. Kning.
Supernatare. Anjot.
Superponere. Tomba.
Supinus. Talantang.
Suppeditare. Coulong.
Supplicium sumere. Castigar.
 L.
Supra. Atas.
Supra modum, vid. Lacou.
Supra & infra spectare. Pan-
 ding sampir.
Suprema pars domus. Bomban-
 gan.
Supremitas asseris. Papan pou-
 nja deatalnja. M.
Supremus. jang deatas pada fa-
 moa.
Surculus arboris Bonames. A-
 nac pissang.
Surdus. Touli.
Surgere. Bangon.
Sursum. Ta-atas, ringi, tou-
 bir.
Sursum ferre. Bawa naik.
Suscipio hoc in me. Irou jadi atas
 pada beta.
Sus verri non colludit. Babbi ti-
 da mau bediantan.
Suspendi. Matra de gantong.
 T.
Sufficari. Kirà kira.
Sutor. Pande-caous, *vid.* pan-
 de.
Sutura. Diahitan.
 Suum

Suum velle. Dia pounja cahendac.
Sustinere. Palihara.

Sustollere. Bauanaic.
Symbolum tui transitus. Seguro. L.

T

T *Abula*. Papan.
Taccus instar exanimis. Mourong mourong bedjailan.
Tacere. Diam, *vel* diem.
Tacitus. Tatar.
Tadium. Sogoul.
Tadium alicuius rei concipere. Poas.
Tali loco. De tampar itou.
Talis. Begitou, *vel* warna begitou.
Taliter. Begitou.
Talitrum. Djintit.
Tam. Begitou.
Tam cito, quam. Serta.
Tamarice. Affam jawa.
Tamen. Adapon.
Tangere. Djabat kena.
Tangere leuiter poculum. Atou priot.
Tanti valet vel constat. Harganya adda, *vel* jadi begitou.
Tanto tempore quanto. Selamma selamma.
Tantum, vide Solùm.
Tardè. Lambat.
Tardus. Lambat segang pen-

jagang, malas sagang.
Taurus. Diau, sapi.
Tecbna. Mosselohat.
Tecte. Sembonji.
Telum. Atap.
Tegere. Toutop.
Tegmen. Selimot.
Tegumentum. Selimot.
Tela cannabacca. Cayin la-
 yar.
Telam conficere, vel texere. Tenoun.
Tellus. Boumi, darat, tana.
Telum. Prisey Molaici, & Saloacco Molaici dicunt.
Tempestas. Ribour.
Tempestiue. Pagi hari.
Templum. Igresia. L.
Tempora praterita. Zemaan-
 daulou.
Tempore futuro. Pada waçtou commedien pada waçtou mendatan.
Tempore longo. Lamma.
Tempore exiguo. Sabentar.
Tempus. Sahat, waçtou, coticica.
Tempus. Tempo. L.
 Tem-

Tempus aeternum. Cacaï, quod præteritò & futùro applicatür.
Tempus calidum. Pannas hari.
Tendere. Pandjangacan, idest, extendere. Orang pandjangacan itou, idest, Narrando homines hoc auxere.
Tendere stoream. Ampar.
Tenebrosus. Galap, vel glap, clam.
Tenella. Gata gata. T.
Tener. Nipis molé.
Tenere firmiter. Pagang.
Tenet. Tafancot.
Tenor. Ibou taki.
Tentare. Macocaca, minta, cassie tsjòba.
Tenuis. Nipis.
Tepidus. Soudjoc.
Terebra. Gordi.
Terebrare. Bergordi.
Terere. Goofoc.
Tergere. Sappo, menjappo.
Tergum. Balaccan.
Terra. Boumi, darat, tana.
Terra motus. Gompa boumi.
Terram attingere. Panco cadarat.
è Terra extrahere. Tsiabot.
Terrere. Cadjout.
Terreri. Tercodjout.
Terreri subito. Tacotjò.
Terror. Tacot.
Tertia post die. Toula. vide

Louffa.
Testa focaria. Dawar.
Testari aliquid. Bertaxi acan.
Testiculi. Boapeler.
Testis. Saxi.
Testudo. Te trougo.
Testudo. Taterouga. L.
Texere. Tenou.
Texere limbos intextos. Tanti.
Thymiama. Incenso. L.
Thymus. Lomba lomba.
Thus. Cominjan, menjan.
Thus. Incenso. L.
Tibia. Tomboè.
Timere. Bertacot.
Timor. Tacot.
Tinea. Oulat cayin, *idest, lini vermis*.
Tinnire. Babonji.
Tintinnabulum. Ginra.
Titillare. Gili.
Titubare. Gougou; tafouto caki, terantoc-caki;
Tolerantia. Sabour.
Tollere. Ancat.
Tondere. Gontingacan.
Tonitru. Gontor.
Tormentarius. Bombardero. L.
Tormentum bellicum. Spe-
 ra.
Tormentum bellicum deorsum ad-
spicere & aptare. Mintar, vel
 Mintaracan.

Tor-

- Tornare sedilia* . Boubout, oukirpoutar.
Torquere . Pouffing.
Torrentes uehemens . matta hayer.
Torrere . Garing, tounou.
Torridus . Cring.
Torus . Camma. L
Toto fuit die egressus . Souda
 farien dia peghi. M.
Totus . Interò . L
Toxicum . Ratsjun.
Tractare omnia apposite . Catsjac.
Tradere simul . Cawin-acan.
Traducere . Salin.
Trabere . Taric.
Trabere . Hela.
Trabere deorsum . Tindis tindis acan.
Translongum, idest, transuersè per longitudinem . Boudjor.
Transferre in aliam nauim . Salin cappel, vel toucar cappel.
Transfodere . Gali-trous.
Transgredi . Bedjalan, lalou.
Transire . Poulang.
Translucere . Bertsjaya, trous.
Tredecim . Tigablas.
Tremere . Gomatar.
Tremens . Dengan tacat, idest, cum timore.
Tres . Tiga.
Tricari . Bohon.

- Trisariam* . Tiga-cali.
Tripidiare . Narri, menarri.
Tripus ferreus . Tsjatsjorong.
Triremis . Gorap.
Tristari . Tsjinta, bertsjinta.
Triuales homines . Orang fadja.
Tristitia . Douca.
Trochlea in altum quid tollere .
Ingenio . L.
Trochus . Gassing.
Trudere . Toulac.
Truncatus . Sedò.
Truncus arboris . Pohon pontong.
Trutina . Naratsja, datsjing datsjim, vel tradjou.
Trutinare causam . Timbang.
Tu . Angcou, Këndiri diri ongcò, vel engcau. *Herus mancipium sic alloquitur* . pakinira . est Iauanicum.
Tua quid refert . Appa ongcò fadouli. M.
Tuba . Namfiri.
Tubus . Espingarda. L.
Tubus herbe sancte Crucis, vulgò Italicè, La pipa per beuere il tabacco . Oudout, vel Oudoutan.
Tugurium . Batong barong.
Tui instar corporis . Seperti hadang mou Këndiri. M.
Tumidus . Banca.
Tumultuans . Ganghou.

- Tumultuari*. Geger.
Tumultuari extremè. Haybat.
Tumultum excitare, Inger, *vel* inger bangar, *ideſt*, *clamo-rem excitare*. Haribirou.
Tunc. Tatcalla, *vel* waſtou itou *ideſt*, *in illo tempore*.
Tunc. Mentaon. L.
Tūc nedū erat natus. waſtou itou dia boulom calouwar. M.
Tundere. Poucol, tombo.
Tunica. Badjou. *Veſtes viri-les tunicarum inſtar hoc vocabulo exprimuntur, quod mulierum tamen veſtibus minimè applicatur*.
Tunicà peſtoralis. Nongare mintar. M.
Tuo ſe hero accomoda. Liat liat pada tuan mou. M.
Turbare ſuppelleſtilia. Bilas.
Turbatio aeris. Ribout.
Turbatus. Tatsjangan.

- Turbo*. Gaſſing.
Turcicè. Ifalam.
Turgere. Talang.
Turgidus. Banca.
Turpare. Tſiamar-acan.
Turpis. Tſjamar.
Turpitude. Paras diahat.
Turtur. Coucor, tacouc our bourong coucour.
Tuffendo. Membatoc batoc.
Tuffire. Batoc membatoc.
Tuffis. Batoc.
Tutari. Fadouli.
Tutum reddere. Papalaco. T.
Tuus. Pounja, *vide* pounja.
Tygris. Arimou, *vel* Mantſjang.
Tympanula longiora quę ab utraque in Laua pulſantur parte. Gendrang.
Tympanum pulſare. Palou raba-ua tifa.

V

- V** *Acare alicui rei*. Ingat, *vel* bri hati capada ſa-
 tou ſaſou.
Vacca. Lembou, ſapi.
Vacillare. Goyang goyang¹,
 bimbang hati goyang hati.
Vacuum. Tida berifi, *vide*
 iſi.

- Vacuum*. Ampa.
Vamibi. Adoy.
Vagina. Sarong.
Vaginarium. Penjarong, *vide*
 Sarong.
Valdè: Banjac, ſangat.
Valedicendi formula. Beta-
 mohon pada tuan. *Ad quas*
ſalu-

salutatus respondet. Mohon pada alla, castie pada beta, &c. *vide* Mohon.
Valere. Valer. L.
Valere bene. Barcat.
Validè. Togo.
Vallis. Padang.
Vallum. Cota.
Valor. Harga.
Valoris haud parui est. Adda, gounanja besar. M.
Vapor. Assap.
Vaporare, vide suffire.
Vaporare pedes. Fofocaki. T.
Variare vestes. Salin.
Vasalli, vid. subditi.
Vastare. Rouffa, binassa.
Vbera seminarum. Soufou parampouan.
Vbi. Manna.
Vbi. Manna, derri manna, *idest, qua*.
Vbique. De manna manna.
Vbi quis alibi subsistit. Madiri, M.
Vestigal. Dati, oupati, rouba rouba.
Vectura. Isi moatan cappel, *vid. moat*.
Veheementer. Sangat.
Vehiculum. Pedati.
Vel. Attau, ca.
Velificare. Belayar.
Velificare per vallum. Belayar de pinghir-dàrat. M.

Veltari. Tankis.
Velle. Mau.
Vellicare. Pitsjil.
Vellicare praetera. Tsjacar.
Velociter. Lacas bangat.
Velum. Layar, tabir.
Velum parietis, lecti, idest, conopaeum & similia. Tabir.
Vena. Ourat dara, *idest, Nervus sanguinis*.
Venam incidere. Boyang dara.
Venam incidere. Sangrar. L.
Venari pulices. Malille.
Vendere. Diouwal.
Vendere in domo mortuaria. Lelong.
Veneno insficere. wrangan.
Venenosum. Bifa.
Venenum instar unktionis. Oupas.
Venenum inaquatum. Bifa.
Venenum instar toxicici. Cris wrangan.
Venia. Licensa. L.
Venire. Datang.
Venire in alterius locum. Ganti.
Vento linteum exponere. Anginacan cayn. M.
Venter. Prot.
Ventorum triginta dua origines, idest, plaga sunt. Matta angin adda tiga-poulo dua.
Ventus. Angin.
 K *Ventus*.

Ventus validus. Angin dras.
Venus. Rame.
Venustus. Madjelis.
Verba. Bacattahan.
Verba nostra conveniunt. Dia-
 pounja pacattahan pátout
 pada beta pounja pacattahan.
 M.
*Verbis varijs in emptione merciũ
 uti*. Bacoucol.
Verè. Songho, songho songho.
Verecundari. Malou.
Vereri. Bertacot.
Veritas causarum. Sabenar-
 nja.
Vermis. Oular, tsjatsjing alalipa.
Vernare. Babonga.
Vetnare. Tombo. *Quod verbis
 & arboribus tantum applicatur*.
Verrere. Sappo, menjappo.
Verriculum. Tangho.
Versari in misero statu. Dia tinghal
 caybana.
Versus. Sebab.
Versus hanc partem. De sabela
 ini.
Vertere aliquid. Balic.
Vertere seipsum. Babalic.
Vetriculum. Goulong. *Ibi vi-
 de varia eius significata*.
Vertigine capitis laborare. Ca-
 palla beta poufing.

Veru. Pangang.
Verus. Benar, songho.
Vesanus. Sedò.
Vesica. Ari ari.
Vespera. Tarda . L.
Vesperus. Tarda . L.
Vesperus. Petang hari.
Vesperus vel occasus. Petang,
 waétou mengarib.
Veste alia se induere. Salin pac-
 keian.
*Vestes cum isto valore compen-
 santur, ponderantur, & astimã-
 tur*. Cayin itou mattiacan,
 gong itou . M.
Vestes depicta. Cayin bertou-
 lis, vide toulis.
Vester. Pounja.
Vestigium. Tanda caki, bacas
 caki.
Vestis ad cooperienda verenda.
 Tsjauat.
Vestis consuitur. Rounba packe-
 lan. *vid. Romba*.
Vestire. Packei.
Vetera vestimenta. Lamma.
Vetustas. Diaman, vel Ou-
 mour.
Vexillum. Bandera . L.
Via. Djàlan.
Via regia. Alamang, djàlan-
 rayat, vide Djàlan
Vice prima. Sa-cali.
Vices prima sunt. Barou sa-cali
 ini dia boat itou, vide Barou.
Vicibus

Vicibus singulis. Sedecalla, *vel* Sedecalla wactou.
Vicinus. Ampir. *Item* Decat, *ideft*, *valde vicinus*.
Victus. Redjiki, *ideft*, *Anno-*
na.
Videre. Liat.
Videri. Beta fikir, *vel* Beta Kira Kira.
Videri. Pareffer. L.
Vidua. Balou-parampouan.
Viduus. Baloulaki-laki.
Vigil. Djagga, berdjagga.
Vigilantem esse. Djagga.
Vigilare. Djagga-djagga.
Viginti. Dua poulo.
Vigor. Djaman-mouda.
Vim facere. Digagay.
Vincere. Laba, balaba.
Vincere sponstone. Menang. *Quod etiam certamen obtinere denotat*.
Vindicare. Balas-acan.
Vindicta. Balas.
Vinea. Anghor.
Vinea. Iebibi. T.
Vinea. Pohon anghor, *ideft*, Origo uuarum.
Vinetum. Iebibi. T.
Vinum. Coa anghor, *ideft*, *Succus uuarum*.
Violentiam exercere: Anjaya.
Vipera. Oular.
Vir. Laki-laki.
Vir iuxta etatis. Tenga toubou.

Vir robustus. Orang bert oar.
Vir illustris. Oulobalan.
Vir senex. Veillo. L.
Virgo. Anac-dara. *vide* Anac. *Propriè sanguis dara dicitur*.
Virgo. Djoudjarou.
Virgulta. Anac. *Item*. Tsja-bang.
Viri eximij. Bobaro. T.
Viridis. Idjou.
Virtus. Baçi. *vel* Baçtiàn.
Virtutes. Baçtiàn.
Virus. Ratsjun.
Vis. Forfa. L.
Visus. Liat, njata.
Visus subrufus, vel luteolus.
 Tawar mouca.
Vita. Njawa.
Vitam clavigiri. Idopacan. M.
Vitiare. Binassa.
Vitiatio. Binafsahan.
Vitium. Souda.
Vitricus. Tiri.
Vitrum. Vidro. L.
Vitrum. Catsja.
Vitulus. Annac, lembou, *vel* Sapi.
Viuificare. Idopacan. M.
Viuum aduri, vel comburi. Mat-ti de baccar. M.
Vlcera quæ ad cancrum tendunt.
 Tsjaranna.
Vlcus. Bifol, pourbato.
Vlna. Depà, gafa.
Vlterior ripa. Sabrang.

- Ultimò*. Achir.
Ultra. Lebe ca-adapan, deatas pada.
Ultra fluuium. De sabela, *vel* de sabrang songey.
Ultra mare. Pante, tepi laout.
Ultrò. Derri sendirinja.
Ululare. Nangis, menangis.
Umbilicus. Pouffat.
Umbra hominis, vel bestia. Bayang bayang.
Umbraculum. Lindong.
Vnà cum verre sus colludere detrectat. Babbi tida mau badjantan. M.
Vnà cum similitudine hoc dicit. Dia cotta dengan sepertinja. M.
Vnicus. Jang satou djouga.
Vniformis. Sabela.
Vniusmodi. Sa paracatra.
Vnquam. Barang-cali.
Vnus. Sa-orang, satou & sa.
Vocabulum. Bacattahan.
Vocare. Sebout.
Vocare aliquem. Panghil.
Vocauit, idest, condecorauit illum Rex titulo honorifico. Radja febout itou sangage. *Qui titulus honorificus est* sangage, *vti apud Hispanos, Grande d'España*.
Vociferari. Teria, bateria.
Vola. Pabat.
Volare. Terbang.

- Voluens*. Poufing, poufing-acan.
Voluere. Goulir, goulong.
Voluntas. Dia pounja cahendac.
Voluptas. Nafsou.
Volutare. Gouling.
Vomere. Monta.
Vos tres. Ongco tiga orang.
M.
Votum religiosorum hominum, & visitationis locorum sacrorum. Neat.
Vox. Suara.
Vrbanus. Tertip.
Vrere. Angos.
Vri. Angos.
Vrina. Kintsjing, *vel* Ayer semi, *idest, Aqua angusta, verbi gratia, per angusta loca transmissa*.
Vrna. Timba.
Vspiam. De barang tampat.
Vsque. Sampei.
Vsque ad Regis aures perduxit. Dia sampei-acan pada radja. *vid. sampei*.
Ad finem vsque. Poutous, sampei abis.
Vsura, vel versura pecunia. Ganda, *idest, lucrum*.
Vsus. Adat, *vel* este-adat, *idest, consuetudo*.
Vt. Agar.
Vt contemptibiliter aliquem quis allo-

alloquatur, dicit . Tun-amba . M.

Vterque . Caduanja .

Vterum ferre, ingrauidari . Bonting . *Sub initium verò ingrauidationis Mengidang dicitur* .

Vterus . Prot .

Vtilitas . Ganda .

Vtinam . Salamat .

Vua . Boa anghor, idest, *fructus vinca* .

Vulnus . Loucä .

Vultum componere . Hounje . T.

Vultur . *Alowis* .

Vultus illius sine ullo colore est .

Dia pounja mouca serofa . *vid. serofa* .

Vxor, vel mater familias . Istri .

Vxor mea . Beta pounja bini .

Vxorem repudiare . Boang bini .

Z

Z *Elotypus* . Tsjimboroang .

Zingiber . Alia, vel ha-

lia .

Zona . Icat pingang .

IRrepperunt, benigne Lector, cum primùm opus hoc Belgicè Indiceq. excuderetur, errores nōnulli, dum vnius literulæ vel mutatione, vel transpositione, alterato vocabuli significato, aliud pro alio effertur. Quod cum non nisi ab vtriusque linguæ peritis aduerti corrigique possit; tu quicumque es, qui hæc idiomata calles, vt cum in errores istos aliosue incideris, publico eos corrigas beneficio, rogatus esto.

XXIII

B

18

